

2023

Tilinpäätös

KH 25.3.2024

Lempäälän kunta

Sisällys

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS	3
TILINPÄÄTÖSTÄ KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET	5
TOIMINTAKERTOMUS	6
OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA.....	6
KUNNAN LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO	6
KUNNAN HENKILÖSTÖORGANISAATIO	7
YLEINEN JA OMAN ALUEEN TALOUDELLINEN KEHITYS	8
KUNNAN HENKILÖSTÖ.....	12
YMPÄRISTÖASIAT	13
MUUT EI-TALOUDELLISET ASIAT.....	15
ARVIO TODENNÄKÖISESTÄ TULEVASTA KEHITYKSESTÄ JA OLENNAISISTA RISKEISTÄ	15
KUNNANHALLITUKSEN SELONTEKO SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMISESTÄ	17
TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS.....	20
TUOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €.....	20
RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €.....	21
TASE JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €	23
KOKONAISTULOT JA -MENOT	26
KOKONAISTALOUTEEN LIITTYVÄT KUVAAJAT	27
KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS.....	30
YHDISTELMÄ KONSERNITILINPÄÄTÖKSEEN SISÄLTUVISTÄ YHTEISÖISTÄ.....	30
KUNNANHALLITUKSEN SELONTEKO KONSERNIVALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ JA HAVAINNOT KONSERNIYHTIÖISTÄ	30
KONSERNITUOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €.....	31
KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €.....	32
KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €	34
ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ	37
TOTEUTUMISVERTAILU	38
TALOUSARVION SITOVIUS	38
TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	40
KUNTASTRATEGIAN TOTEUTUMISEN SEURANTA.....	40
TYTÄRYHTEISÖILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN.....	41
MÄÄRÄRAHOJEN JA TUOARVIOIDEN TOTEUTUMINEN.....	52

KUNNANHALLITUS.....	52
KASVATUS- JA OPETUSLAUTAKUNTA.....	64
YHTEISÖLAUTAKUNTA	83
YHDYSKUNTALAUTAKUNTA.....	95
KÄYTTÖTALouden TOTEUTUMINEN TEHTÄVÄALUEITTAIN	109
TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN	114
INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN.....	116
RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN.....	121
YHTEENVETO MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIoidEN TOTEUTUMISESTA	122
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	123
TULOSLASKELMA	123
RAHOITUSLASKELMA	124
TASE.....	125
KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LASKELMAT	128
KONSERNIN TULOSLASKELMA.....	128
KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA	129
KONSERNIN TASE	130
LIITETIEDOT	133
ALLEKIRJOITUKSET	157
LUETTELOT JA SELVITYKSET.....	158

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Lempäälän vuosi 2023 toteutti hyvin kuntastrategian linjaamia tavoitteita. Aiomme jatkossakin kehittää elinvoimaisuutta ja palvelukykyä strategian luotsaamien tavoitteiden kautta. Vuonna 2023 keskityimme erityisesti kuntalaisten terveyden edistämiseen sekä kunnan pitovoimaan liikuntapaikkainvestointien kautta: tekojäärata, Halkolan liikuntapuisto, uusi tekonurmi sekä Lempäälä-Areena uusina kuntoilupaikkoina.

Väestönkasvu ja yksi seudun parhaista työllisyystilanteista pitävät Lempäälän elinvoimaa yllä. Työttömyysasteen vuosikeskiarvo oli 6,3 % ja erityisesti työikäisten väestöikäluokkien kasvu jatkuu yhä ennusteita suurempana. Väkiluvun ennakkotieto vuoden vaihteesta on 24 703 eli nettokasvu on +123 asukasta, +0,5 %. Tällä väestöluvulla sijoitumme 42. kunnaksi kuntakokoon mukaisessa rankingissa. Olemme parantaneet työpaikkaomavaraisuuttamme pitkällä aikavälillä, mutta se on selkeästi tärkein yksittäinen tavoitteemme, johon on tulevana vuosina panostettava yhä enemmän. Se on tärkeää myös työn alla olevan työllisyysalueuudistuksen näkökulmasta.

Vuosi 2023 on omalta osaltaan tuonut uudet puitteet toimia. Hyvinvointialueuudistus mullisti organisaatiota monella tapaa ja se näkyi niin jaksamisessa kuin arjen muiden tehtävien yhteensovittamisessa muutokseen. Uudet toimielimemme: yhteisölautakunta ja elinvoimajaosto, aloittivat toiminnan.

Elinvoiman kehittämisessä on keskiössä strategiset hankkeemme eli Asuntomessut Lempäälässä - hanke sekä uimahalli-kylpylä. Molemmat ovat edenneet kuluneena vuonna hyvin kohti tavoitteitamme: messut juhluvuonna 2026 ja uimahalli-kylpylän avajaiset vietetään syksyllä 2024.

Kuntamme elinvoimaisuus näkyi seudun kolmanneksi parhaana EVP-indeksinä, joka mittaa alueen elinvoimaa sekä veto- ja pitovoimaa. Tämän lisäksi WSP:n tutkimuksessa ylsimme elinvoimaisuudessa manner-Suomen kunnista kuudenneksi. Nämä tulokset ovat tärkeitä näyttöjä henkilöstömme osaamisesta ja ammattitaidosta, niistä on syytä olla tyytyväinen työnantajana.

Ylsimme vuonna 2023 yli 1,5 milj. € ylijäämään vuosikatteen ollessa yli 13,2 milj. €. Samalla pystyimme kasvattamaan lähivuosiin kohdistuvien investointivaraustemme määrää 13,3 milj. euroon. Talouden suuri kuva tukee kuitenkin suunnitelmiamme, sillä Lempäälällä on taseessaan nyt ylijäämiä runsaat 34,5 milj. €, joten meillä on reagointiaikaa kuntatalouden uhkaavasti kiristyviin näkymiin.

Tärkein haasteemme on suoriutua kasvukunnan vaatimista investoinneista ilman kohtuutonta velkaantumista. Kunnan lainamäärä 3709 €/asukas ei kasvanut merkittävästi vielä vuonna 2023, mutta lähivuodet tulevat velkaannuttamaan kuntaa. Käynnistämillämme sopeuttamisohjelman toimenpiteillä pyrimme kuitenkin tasapainottamaan käyttötalouttamme ja toisaalta ohjaamaan kuntakasvulla saamiamme tuloja velanhoitoon ja kasvuja tukeviin strategisiin investointeihin.

Kiitän henkilökuntaa, luottamushenkilöitä ja eri sidosryhmiä yhteistyöstä ja arvokkaasta panoksestanne kuntamme kehittämisessä. Julkistalouden haasteiden edessä, ratkaisut löytyvät yhteistyössä.

Lempäälän kunta

Heidi Rämö

kunnanjohtaja

TILINPÄÄTÖSTÄ KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET

Kuntalain 113 § mukaan kunnan tilikausi on kalenterivuosi. Kunnanhallituksen on laadittava tilikaudelta tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi. Tilintarkastajien on tarkastettava tilinpäätös toukokuun loppuun mennessä. Kunnanhallituksen on saatettava tilinpäätös tilintarkastuksen jälkeen valtuuston käsiteltäväksi. Valtuuston on käsiteltävä tilinpäätös kesäkuun loppuun mennessä.

Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta sekä toiminnasta. Tätä varten tarpeelliset lisätiedot on ilmoitettava liitetiedoissa.

Tilinpäätöksen allekirjoittavat kunnanhallituksen jäsenet sekä kunnanjohtaja tai pormestari.

Kuntalain 114 §:n mukaan kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin kunnan tilinpäätös.

Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Kuntayhtymän tilinpäätös yhdistellään jäsenkunnan konsernitilinpäätökseen. Kunnan, jolla ei ole tytäryhteisöjä, mutta joka on jäsen kuntayhtymässä tai liikelaitoskuntayhtymässä, tulee sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.

Kuntalain 115 § mukaan toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta kunnassa ja kuntakonsernissa. Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista kunnan ja kuntakonsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi kunnan tai kuntakonsernin taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi.

Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

TOIMINTAKERTOMUS

OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

KUNNAN LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO

Lempäälän kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kunnanvaltuusto

Lempäälän kunnan ylintä päätösvaltaa käyttää kunnanvaltuusto, johon kuuluu 43 valtuutettua. Kuntalain 14 §:n mukaan kunnanvaltuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää kunnan päätösvaltaa.

Vuoden 2023 kesäkuussa kunnanvaltuusto teki muutoksia eri luottamushenkilövalintoihin.

Valtuuston puheenjohtajana toimi Träskbäck Jocka (Kok.), ensimmäisenä varapuheenjohtajana Petäkoski-Hult Tuula (SDP), toisena varapuheenjohtajana Saikkonen Jani (PS) ja kolmantena varapuheenjohtajana Rajamäki Minna (Kesk.). Kesäkuusta 2023 lähtien kunnanvaltuuston puheenjohtajana toimi Träskbäck Jocka (Kok.), ensimmäisenä varapuheenjohtajana Petäkoski-Hult Tuula (SDP), toisena varapuheenjohtajana Saikkonen Jani (PS), kolmantena varapuheenjohtajana Hämäläinen-Ylikahri Maikki (Kesk.) ja neljäntenä varapuheenjohtajana Lehikoinen Hannele (Vas.). Valtuuston vaalituloksen mukainen paikkajakauma oli Kansallinen

Kokoomus 13, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue 8, Perussuomalaiset 7, Suomen Keskusta 6, Vihreä liitto 4, Suomen Kristillisdemokraatit (KD) 3, Vasemmistoliitto 2.

Kunnanhallitus

Kunnanhallitus ja konsernijohto johtavat kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kunnanhallituksen esittelijänä toimii kunnanjohtaja. Kunnanhallituksessa on 11 jäsentä.

Kunnanhallituksen puheenjohtajana toimi Päivänen Maria (SDP), 1. varapuheenjohtajana Hakala Heikki (Kok.) ja 2. varapuheenjohtajana Niemi Veijo (PS). Kesäkuusta 2023 lähtien kunnanhallituksen puheenjohtajana toimi Päivänen Maria (SDP), 1. varapuheenjohtajana Riina Aspila (Kok.) ja 2. varapuheenjohtajana Niemi Veijo (PS).

Lautakunnat

Sosiaali- ja terveystalouden siirtyminen hyvinvointialueelle ja kunnassa tehdyt organisaatiomuutokset vaikuttivat myös lautakuntiin. Hyvinvointilautakunta ja sivistyslautakunta jäivät pois ja uusina v. 2023 alusta aloittivat kasvatus- ja opetuslautakunta sekä yhteisölautekunta. Lautakunnat ja puheenjohtajat: kasvatus- ja opetuslautakunnan pj. Kiiveri Antti (PS), yhteisölautekunta pj. Henri Haapajoki (SDP), yhdyskuntalautakunta pj. Tolonen Kari (Kok.), viranomaislautakunta pj. Havukainen Heikki (SDP), tarkastuslautakunta pj. Ruottunen Esko (PS) ja keskusvaalilautakunta pj. Nelimarkka Martti (Kok.).

KUNNAN HENKILÖSTÖORGANISAATIO

Tilivelvollisuus

Kuntalain mukaan valtuutetut eivät ole tilivelvollisia, mutta kunnan muiden toimielinten jäsenet ovat. Toimiessaan jäsenenä muussa toimielimessä valtuutettu on tässä tehtävässään tilivelvollinen.

Lempäälän kunnan tilivelvollisia toimielimiä ovat: kunnanhallitus, tarkastuslautakunta, keskusvaalilautakunta, kasvatus- ja opetuslautakunta, yhteisölaikunta, yhdyskuntalautakunta ja viranomaislautakunta.

Kuntalaki ei vaadi tilivelvollisten viranhaltijoiden määrittelemistä ennakolta, mutta toiminnan järjestämisen kannalta on selkeämpää, jos viranhaltijat tietävät etukäteen, keitä vastuuvapauslausuma koskee.

Lempäälän kunnan tilivelvollisia viranhaltijoita ovat kunnanjohtaja, palvelualueiden johtajat, prosessijohtajat ja tehtäväalueiden esihenkilöt. Heillä on kokonaisvastuu kunnan, palvelualueiden, prosessien tai tehtäväalueiden toiminnasta ja taloudesta. Lisäksi tilivelvollisia viranhaltijoita ovat tilivelvollisten toimielinten esittelijöinä toimivat viranhaltijat.

YLEINEN JA OMAN ALUEEN TALOUDELLINEN KEHITYS

Yleinen valtakunnallinen kehitys

Suomen talouden odotettiin ajautuvan taantumaa vuoden 2023 loppuessa ja odotukset ovat toteutuneet. Suomi on taantumassa. Taantumasta on tulossa odotettua syvempi ja pidempi. Tämän myötä myös kuva vuodesta 2024 on heikentynyt.

Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt investointeja ja kotitalouksien kulutusta. Suomen talous supistui noin 0,5 prosenttia vuonna 2023. Kotitalouksien kulutuksen voimakas lasku näyttäisikin tällä hetkellä perustuvan ennen kaikkea poikkeuksellisen suureen varovaisuuteen ja luottamuksen puutteeseen, mikä puolestaan voi johtua varautumisesta heikkenevään työllisyystilanteeseen. Inflaatio on kuitenkin hidastunut loppuvuodesta 2023. Pääsyy inflaation hidastumiseen on ollut energian hintojen lasku. Inflaation hidastuminen on kuitenkin laaja-alaisesti, mikä nähdään myös pohjainflaation hidastumisena. Hintataso jää silti energiakriisiä edeltävää tasoa korkeammaksi.

Julkisyhteisöjen alijäämä on 2,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Alijäämä kasvaa vuonna 2024 3,5 prosenttiin heikon talous- ja työllisyyskasvun sekä hitaan verotulojen kasvun vetämänä. Valtion ja paikallishallinnon alijäämien sekä hitaan talouskasvun seurauksena velkasuhde jatkaa kasvuaan, eikä se ole kääntymässä laskuun näköpiirissä olevalla talouden kehityksellä.

(Lähde: otteita VM:n Taloudellisesta katsauksesta, julk. joulukuu 2023)

Lempäälän taloudellinen tilanne vuonna 2023

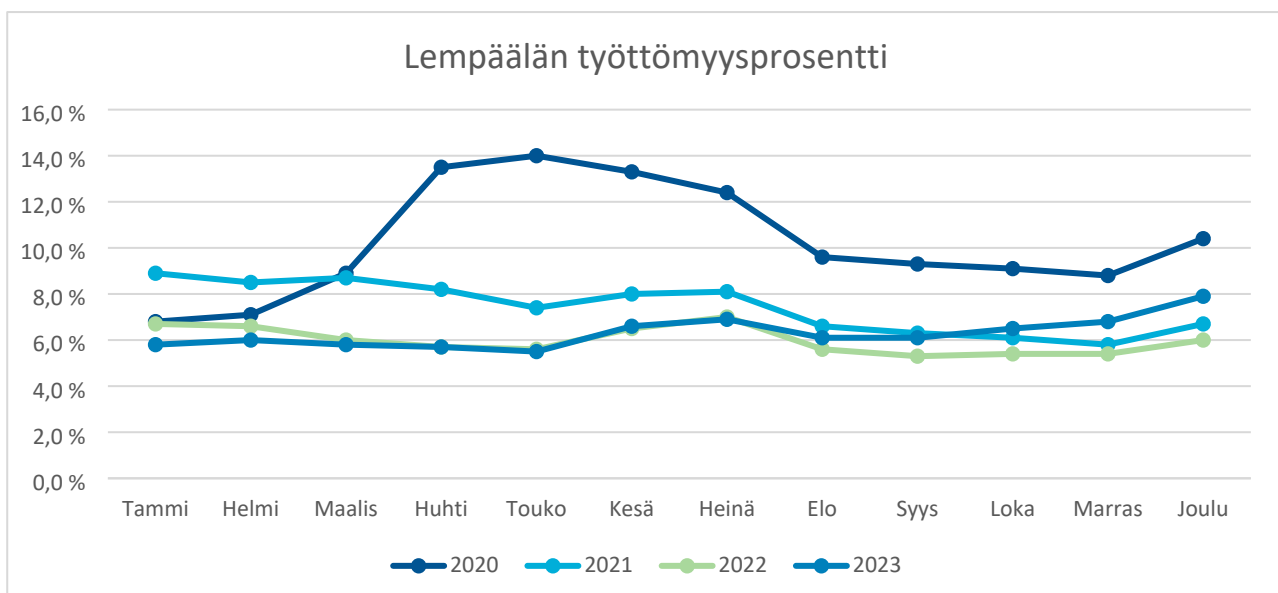
Yleistilanne Lempäälässä

Lempäälän väkiluku oli Tilastokeskuksen ennakkoväkilukutiedon 31.12.2023 mukaan 24 703. Väestönkasvu edellisvuoden viralliseen väkilukuun 24 580 verrattuna oli +123 asukasta (+0,5 %). Nettokasvusta 57 % perustuu luonnolliseen väestönlisäykseen (syntyneet -kuolleet) ja loppuosa kasvusta selittyy nettomuuttovoitolla. Luonnollinen väestönlisäys tapahtui vuoden kolmena ensimmäisenä neljänneksenä ja nettomuutto vuoden kahdella ensimmäisellä neljänneksellä.

Lempäälän väestön kokonaiskehitys on toteutunut selvästi syksyllä 2021 päivitettyä Tilastokeskuksen väestöennustetta positiivisemmin. Merkille pantavaa on kuitenkin, että etenkin ikäluokkien 0–6 ja 7–12 kasvu on pysähtynyt ja asettunut likimain Tilastokeskuksen ennustetasoon. Sitä vastoin työikäisten ikäluokkien kasvu jatkuu yhä ennusteita suurempana.

	Yhteensä	0–6	7–12	13–15	16–18	19–49	50–64	65–74	75–
	31.12.	31.12.	31.12.	31.12.	31.12.	31.12.	31.12.	31.12.	31.12.
tot. 2022	24580	2073	2330	1210	1078	9358	4285	2365	1881
ennuste 2023	24495	2030	2272	1208	1143	9217	4301	2301	2023
enn.tieto 2023	24703	1986	2257	1217	1154	9431	4324	2313	2021
ennuste 2024	24683	2027	2200	1205	1158	9309	4349	2305	2130
ennuste 2025	24856	2040	2114	1207	1170	9354	4410	2309	2252
ennuste 2026	25015	2060	2007	1214	1175	9408	4465	2334	2352

Lempäälän työttömyysasteen vuosikeskiarvo nousi edellisvuoden 6,0 %:sta 6,3 %:iin. Pirkanmaan ELY-keskuksen alueella vuosikeskiarvo nousi hieman enemmän 8,5 %:sta 9,2 %:iin.

Tuloslaskelma

Hyvinvointialueuudistuksen johdosta tuloslaskelman vuosivertailutietoja ei ole kommentoitu.

Toimintakate, joka muodostuu käyttötalouden tuottojen ja kulujen erotuksesta, ilmoittaa paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla eli verorahoituksella.

Toimintakate oli vuonna 2023 -72,0 milj. € (toteuma 99,4 %).

Käyttötalouden toimintakulut olivat 87,5 milj. € (toteuma 100,0 %). Muutostalousarvioilla toimintakuluja korotettiin kertomusvuoden aikana yhteensä 3,6 milj. €. Henkilöstökulut olivat suurin kuluerä 47,6 milj. € ja ne alittivat arvion 0,55 milj. € (toteuma 98,9 %). Palveluostoihin käytettiin 24,1 milj. € ja ne ylittivät arvion 0,5 milj. € (toteuma 102,2 %). Aine- ja tarvikemenot olivat 6,3 milj. € ja (toteuma 97,7 %) ja avustusmenot vajaat 3,5 milj. € (toteuma 101,0 %). Muut toimintakulut olivat 6,1 milj. € (toteuma 101,6 %).

Käyttötalouden toimintatuotot olivat 15,5 milj. € (toteuma 102,7 %).

Kokonaisuudessaan käyttötalous toteutui varsin tarkasti talousarviotarkistusten mukaisesti. merkittävimpiä talouden poikkeamia on selostettu toimielinten tekstikerronnan yhteydessä. Kunnanvaltuusto käsitteli ja hyväksyi helmikuun 2024 kokouksessaan yksimielisesti vuoden 2023 talousarvion toimielinten menoylitykset ja tuloarvioiden alitukset.

Kunnan tuloveroa kertyi runsaat 51,6 milj. €. Maltillista tuloveroarviota korotettiin muutostalousarviomenojen katteeksi 3,35 milj. €:lla ja korotettu tuloarviokin ylittyi lopulta 0,25 milj. €. Kiinteistöveroja kertyi vajaat 6,9 milj. € ja osuus yhteisöveron tuotosta oli vajaat 5,4 milj. €. Myös kiinteistöveron ja yhteisöveron tuloarvioita korotettiin muutostalousarviolla yhteensä 1,2 milj. € korotetut tuloarviotkin ylittivät yhteensä vajaat 0,55 milj. €. Yhteensä verotulokertymä oli vajaat 63,9 milj. € (toteuma 101,3 %)

Valtionosuudet olivat vajaat 22,3 milj. € eli noin 0,2 milj. € arvioitua enemmän (toteuma 100,9 %).

Korkokulut olivat vajaat 1,9 milj. € ja niiden kasvu kiihtyi merkittävästi vuoden viimeisellä kolmanneksella. Muutostalousarviolla 0,75 milj. € korotettu kuluarvio ylittyi 0,4 milj. €:lla. Tilannetta kompensoi osittain myös korkotuottoarvioiden ylittyminen 0,2 milj. € pääasiassa tytäryhtiöiden antolainakorkojen ja takausprovisioiden kasvun johdosta.

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate ylitti muutostalousarvion mukaisen 12,0 milj. €:n tason ollen noin 13,25 milj. € (537 €/as.). Vuonna 2022 vuosikate oli 8,9 milj. € (362 €/asukas).

Lempäälän suunnitelmapoistot (ml arvonalentumiset) olivat vajaat 10,1 milj. € ja vuosikate kattoi poistoista 131,6 % (edellisvuonna 86,2 %)

Tilinpäätöksessä 2023 puretaan kuntakeskustan infrarakentamiseen aiemmin tehdyn investointivarauksen loppuosa vajaat 1,6 milj. €. Tilikauden ylijäämäisestä tuloksesta tehtiin 2,3 milj. € lisää investointivarausta Saikantalon rakentamiseen. Investointivarausten yhteismäärä taseessa on täten 13,3 milj. €.

Varausten kokonaiskäsittelyn jälkeen Lempäälän tilikausi 2023 jää noin 1,55 milj. € ylijäämäiseksi. Tämän lisäksi Lempäälällä on kertomusvuotta aiempien tilikausien yhteenlaskettua ylijäämää taseessa noin 33 milj. €.

Investoinnit, rahoituslaskelma ja tase

Hankeryhmittäiset investointien toteumat perusteluineen on esitetty toimintakertomuksen investointiosan yhteydessä sivuilla 116–120. Rahoituslaskelmasta johdettu tunnusluku, investointien tulo-rahoitus-% pysyi samassa tasossa kuin edellisvuonna ollen 78,8 % (vuonna 2022 77,6 %).

Kunnan lainamäärä vuoden lopussa oli 91,6 milj. € eli 3 709 €/asukas, kun vastaavat luvut vuotta aiemmin olivat 88,9 milj. € ja 3 618 €/asukas. Uudistetun ohjeen mukaisesti peruskunnan lainakantaa koskeva tunnusluku sisältää myös konsernitiliä käyttävien tytäryhtiöiden tilisaldot. Konsernivelan määrä oli vuoden lopussa 160,0 milj. € eli 6 480 €/asukas, kun vastaavat luvut vuotta aiemmin olivat 173,5 milj. € ja 7 060 €/asukas.

Lainahoitokatteen tunnusluku 1,4 parani (0,6). Kassan riittävyyttä kassapäivinä kuvaava tilinpäätöshetken tunnusluku oli 10 pv. (20 pv.)

Lainat ja vuokravastuut -tunnusluku oli vuonna 2023 134,1 milj. € eli 5 430 €/asukas (edellisvuonna 127,5 milj. € eli 5 187 €/asukas).

Kunnan vakavaraisuutta ja alijäämän sietokykyä kuvaava omavaraisuusaste parani hieman ollen 47,2 % (45,1 %). Hyvinvointialueuudistuksen käytännössä puolittaessa kuntien tulopohjan myös suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku muuttui oleellisesti edellisvuodesta ollen 103,8 % (66,7 %). Tunnusluku kertoo, paljonko kunnan yhden vuoden käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Omavaraisuusaste koko kuntakonsernissa oli 29,4 % (edellisvuonna 26,4 %) ja suhteellinen velkaantuneisuus 148,7 % (edellisvuonna 95,8 %).

KUNNAN HENKILÖSTÖ

Työvoimakustannukset ja henkilöstöinvestoinnit

	2023		2022	
Ennakonpidätyksen alaiset palkat	-38 220 022		-53 654 825	
Eläke- ja sosiaalivakuutusmaksut*	-8 030 027		-11 589 442	
Yhteensä	-46 250 048		-65 244 267	
Vuosilomapalkat	-2 111 981	5,53 %	-3 609 917	6,73 %
Terveysperusteisten poissaolojen palkat, brutto	-1 281 416	3,35 %	-1 646 470	3,07 %
Perhevapaiden palkat, brutto	-274 781	0,72 %	-310 358	0,58 %
Palkallinen tilapäinen hoitovapaa	-114 358	0,31 %	-166 834	0,31 %
Saadut KELA-korvaukset (sairaus, äitiys- ja isyyysvapaat, ym.)	617 214		1 325 268	

* prosenttiosuus ennakonpidätyksen alaisista palkoista

Vakituisen henkilöstön sairastavuus

Vakituisen henkilöstön sairastavuus	2023	2022
Vakituinen henkilöstö	846	1 217
Sairauspäiviä yhteensä	14 426	25 811
Sairauspäiviä / hlö	20,4	21,2
Sairastaneiden lkm.	709	1 040
Sairastaneiden osuus	83,38 %	85,46 %

Kunnassa laaditaan erillinen henkilöstökertomus vuosittain.

Työhyvinvoinnin johtaminen

Vuoden 2023 työhyvinvointikyselyssä annetut arviot paranivat valituilla painopistealueilla (nuorten työntekijöiden tukeminen, esihenkilöiden tukeminen ja arvostavan työyhteisökulttuurin tukeminen). Myös sairauspoissaolot ovat vähentyneet kaikissa diagnoosiryhmissä. Vuonna 2023 panostettiin mielen hyvinvoinnin tukipalveluihin sekä psykososiaalisen kuormituksen arviointiin ja vähentämiseen työyksiköissä.

Vuoden 2023 lopulla tehdyn työhyvinvointikyselyn perusteella tehdyn toimenpidesuunnitelman sisältöä on selostettu tarkemmin erillisessä henkilöstökertomuksessa.

Työkyvyttömyyseläkemaksut ovat laskeneet alle puoleen vuoden 2022 tasosta. Työterveyshuollon kustannukset ovat nousseet, mutta palvelusisällössä ennaltaehkäisevän toiminnan osuus on kasvanut.

Osaamisen ja organisaation kehittäminen

Kehittämisen ydinteemoja olivat esihenkilöiden tuki, nuorten johtaminen ja työkykyjohtaminen. 2023 otettiin käyttöön esihenkilöiden perehdytys- ja palvelupolku sähköisenä oppimisympäristönä ja edellisvuosien tapaan jatkettiin säännöllisiä esihenkilöakatemiaita vaihtuvin teemoin.

Säännöllisinä sisäisen viestinnän toimintatapoina olivat kuukausittainen Kyllä-päivä esihenkilöille ja koko henkilöstölle suunnattu viikoittainen Teams-palaveri Perjantaikahvit. Lisäksi annettiin koko organisaatiolle yhteistä palaveriaikojen ohjeistusta.

Strateginen kärkihanke Paras työpaikka käynnistettiin johtamiskyvykkyyden ja henkilöstöetuuksien nykytilakartoituksella ja kehittämissuunnitelman laatimisella. Lisäksi hankkeella edistetään myös organisaation työkykyosaamista ja kuntapoliittista johtamiskyvykkyyttä.

Työsuojelu

Työn riskienhallinnan ja työturvallisuusilmoitusten tekemiseen otettiin käyttöön sama tietojärjestelmä kuin kunnan kokonaisriskien arvioinnissa.

Aiemmistä hyvistä toimintavoista jatkettiin sisäilmatyöryhmän kuukausittaista kokoontumista ja eri työyksiköiden työsuojelutarjoamista. Päihde- ja toiminnallisten riippuvuuksien ohjelma päivitettiin ja aiheeseen liittyen pidettiin erillisinfo. Ensiapukoulutusten järjestäminen keskitettiin ja vuonna 2023 pidettiin kaikille avoin hätä-EA verkkokurssi sekä 4 ensiavun peruskurssia.

Lempäälän kunta sai valtakunnallisessa Tärkeissä töissä -kampanjassa 2 palkintoa. Kuntakohtaisessa Tarkalla korvalla -kampanjassa palkittiin 3 työyhteisöä ja IDEA-kilpailussa 6 työyksikköä. Kunnanhallitus palkitsi henkilöstön edellisvuoden tuloksesta erillispalkinnolla, joka oli 100 €/henkilö työhyvinvointisaldona.

YMPÄRISTÖASIAT

Lempäälän kunnan alueella on runsaasti vesistöä, joiden rannoilla on paljon sekä vakituista että vapaa-ajan asutusta. Vesistöjen laatua tarkkaillaan säännöllisesti vuosittain ympäristönsuojelun vesistötarkkailuohjelman mukaisesti sekä eri toimijoiden veloitettarkkailuihin perustuen. Vesistöön kohdistuvia vaikutuksia aiheuttaa maataloudesta, rakennettujen alueiden hulevesistä, yhdyskuntien jätevesistä ja haja-asutuksen puutteellisista jätevesien käsittelyjärjestelmistä kulkeutuvat ravinteet, mikrobit ja muut haitalliset aineet sekä Pyhäjärven osalta säännöstelyn vaikutukset. Myös ilmastonmuutos vaikuttaa vesistöissä ja niiden valuma-alueilla. Lempäälän pistekuormittajista merkittävin on Lempäälän Vesi Oy:n jätevedenpuhdistamo, josta puhdistetut jätevedet johdetaan Kuokkalankosken kautta Pyhäjärven vesistöön. Vuodesta 2026 lähtien

jätevedet tullaan johtamaan siirtoviemäriä pitkin puhdistettavaksi Tampereen Seudun Keskuspuhdistamoon.

Lempäälän kunnan alueella sijaitsee neljä luokiteltua pohjavesialuetta. Pohjavesialueista Lempäälä-Mäyhjärven ja Leukamaan 1-luokan pohjavesialueilla sijaitsee kolme Lempäälän Vesi Oy:n vedenottamoita. Hennerin 2-luokan pohjavesialueella ei ole ollut vedenottotoimintaa. Pohjavesialueilla pilaantumista voivat aiheuttaa mm. palavien nesteiden varastointi ja kuljetukset, tiesuolauksen kloridipäästöt, viemäriverkostojen vuodot ja jätevesien johtaminen maahan sekä maa- ja metsätalouden typpipäästöt. Lempäälässä on laadittu pohjavesialueiden suojelusuunnitelma. Vuonna 2023 on haettu harkinnanvaraista valtionavustusta suojelusuunnitelman päivittämiseen.

Lempäälän kunnan alueella on kunnan ja yksityisten maanomistajien omistamia luonnonsuojelualueita sekä suojeltujen luontotyyppien alueita yhteensä n. 1,3 % kunnan pinta-alasta. Lempäälän ensimmäinen luonnon monimuotoisuusohjelma vuosille 2024–2031 on hyväksytty vuonna 2023. Ohjelman avulla pyritään turvamaan luonnon monimuotoisuuden säilyminen, vahvistamaan kuntalaisten luontosuhdetta sekä kehittämään luontotiedon hallintaa.

Lempäälän läpi kulkee Tampere-Helsinki moottoritie (VT 3) sekä rautatie. Kunnan alueelle sijoittuu lisäksi nauhataajaman läpi kulkeva Tampereentie ja muita vilkkaasti liikennöityjä maanteitä. Liikennemelu onkin Lempäälässä yksi merkittävä ympäristöoloihin vaikuttava tekijä. Lempäälän kunnassa on laadittu meluntorjunnan toimintasuunnitelma, jonka myötä pyritään edistämään parempaa ääniympäristöä. Lempäälän kunnan vilkkaimmin liikennöityjen liikenneväylien meluvaikutusta on selvitetty mallintamalla päivä- ja yöajan melutasot vuoden 2022 ja 2040 liikennemäärätiedoilla. Melumallinnus on jaettu kunnan verkkosivustolla myös muiden käyttöön.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvomia ympäristölupa- tai rekisteröintivelvollisia toimintoja oli 49 kpl vuonna 2023. Toimialoina ovat mm. metalliteollisuus, energian tuotanto, jakeluasemat, VOC-yhdisteitä käyttävä toiminta, maa-ainesten otto, mineraalituotteiden valmistus, eläinsuojat, jätteen käsittely sekä muut toiminnat. Vuonna 2023 kunnan ympäristönsuojelu teki 17 valvontasuunnitelman mukaista valvontakäyntiä. Lempäälässä on myös ympäristöriskeiltään suurempia toimintoja, joihin liittyy mm. kemikaalien laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia kemikaalikuljetuksineen, suurempia VOC-laitoksia ja jätevedenpuhdistamo. Lempäälän kunnassa on neljä (4) kemikaaleihin ja räjähteisiin liittyvää Tukesin valvomaa kohdetta. Pirkanmaan ELY-keskuksen valvomia ympäristölupakohteita on kahdeksan (8), joista kolme sisältyy myös Tukesin valvomiin kohteisiin. Lisäksi Pirkanmaan pelastuslaitoksen valvomia vähäisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin kohteita on Lempäälässä 43. Kunnan ja valtion valvontaviranomaisten valvomat toiminnot eivät sijaitse Lempäälän luokitelluilla pohjavesialueilla. Toiminnoista osa (alle 10) sijoittuu vesistön läheisyyteen ja noin puolet sijoittuu yhdyskuntarakenteen mukaiselle taajama-alueelle.

MUUT EI-TALOUDELLISET ASIAT

Hyvään hallintoon kuuluu, että kansalaiset ja yhteistyökumppanit voivat luottaa viranomaisen ja virkamiehen toimintaan sekä riippumattomuuteen ja avoimuuteen. Toiminnan on oltava puolueetonta ja sen on myös näytettävä puolueettomalta sidosryhmien ja kansalaisten näkökulmasta. Virkamies/työntekijä, luottamushenkilö tai julkista valtaa käyttävä henkilö ei saa pyytää, ottaa vastaan tai hyväksyä lahjaa, etua, lupausta tai tarjousta itselleen tai toiselle, jos se voi heikentää luottamusta hänen toimintaansa tai viranomaistoimintaan.

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt valtuutetun käsikirjan (2021), joka sisältää myös luottamushenkilön huoneentaulun. Huoneentaulu kokoaa yhteen tärkeimmät eettiset periaatteet, johon luottamushenkilöorganisaatio on sitoutunut. Kunta on myös päivittänyt vieraanvaraisuuden, etujen ja lahjojen vastaanottamisen ohjeistuksen (2020).

EU- ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti Lempäälän kunta on 1.4.2023 ottanut käyttöön ns. eettisen ilmoituskanavan anonyymien vakavien väärinkäytösilmoitusten käsittelemiseksi.

Hankinnoissa noudatetaan lakia julkisista hankinnoista ja sen perusteella laadittuja hankintaohjeistusta. Esihenkilöakatemian avulla koulutetaan vuosittain esihenkilöitä hallinnon, talouden ja henkilöstöhallinnollisten tehtävien asianmukaiseen hoitoon. Johtavat luottamushenkilöt ja esittelijävastuussa olevat viranhaltijat ovat tehneet sidonnaisuusilmoitukset. Kunnanhallituksen tietoon ei ole tullut korruptioon, lahjontaan eikä ihmisoikeuksien rikkomiseen liittyviä asioita.

ARVIO TODENNÄKÖISESTÄ TULEVASTA KEHITYKSESTÄ JA OLENNAISISTA RISKEISTÄ

Kunnille keskeiseen verotulo- ja valtionosuusrahoituspohjaan liittyy tulevana vuosina riskejä. On mahdollista, että pitkittyvä taloustaantuma heijastuu kunnan verotulopohjan kasvuun tai että tulevien vuosien valtionosuuksiin kohdistuu käynnistyneessä valtionosuuslainsäädännön valmistelussa leikkauksia. Varsinkin Lempäälän tyypiset elinvoimakunnat, jotka investoivat kuntakasvuun merkittävästi tulevana vuosina, joutuvat rahoittamaan investointejaan haastavassa tilanteessa. Investointien rahoittaminen pysyvästi velkamäärää lisäten ei ole kokonaistaloudellisesti kestävää eikä myöskään kuntastrategian tavoitteen mukaista.

Lempäälän kunnanvaltuusto on reagoinut uhkaavaan alijäämäisyyskehitykseen loppuvuodesta 2023 sekä veronkorotuksilla ja kokonaistalouden sopeuttamisohjelmavalmistelun käynnistämällä. Kunnanhallituksen toimeenpanema ja aikataulutettu sopeutusohjelmavalmistelu tähtää siihen, että tarvittavat päätökset ja niiden toimeenpano saadaan käyntiin jo keväästä 2024 lukien.

Toinen merkittävä riski on korkea inflaatiotaso ja siihen osittain liittyvä kohonnut markkinakorkotaso. Ennusteet inflaatiotason ja korkojen laskusta eivät vielä ole realisoituneet riittävästi ja maailmanpoliittiset jännitteet ylläpitävät markkinaepävarmuutta. Tilanne näkyy kunnan toiminnassa mm. kohonneina investointikustannusarvioina ja energia- ja korkokustannusten

lisääntymisenä. Lisäksi tämänhetkinen kunta-alan palkkasopimus näyttäytyy sopimuskorotustasoiltaan kuntien taloustilanteeseen peilattuna erittäin haastavalta.

Kuntalaisten tarvitsemien palveluiden ajallinen ja laadullinen turvaaminen edellyttää tulevina vuosina kuntien ja hyvinvointialueiden saumatonta ja tiivistä yhteistyötä. Mahdolliset julkisen palveluverkon ja palveluiden muutokset on pystyttävä arvioimaan kunkin alueen tilannekuvaan sopivalla tavalla ja kustannustehokkaasti. Toinen laajasti kuntalaisten arkeen ja palveluihin vaikuttavasta muutos on valtakunnallinen TE-uudistus, jossa valtion työllisyyspalvelut siirtyvät kuntien muodostamien työllisyysalueiden palveluiksi.

KUNNANHALLITUKSEN SELONTEKO SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

Kuvaus sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että Lempäälän kunnan toiminta on lainmukaista sekä taloudellista ja tuloksellista. Hallintosäännössä ja konserniohjeessa on määritelty sisäisen valvonnan perusteet sekä tehtävät. Hallintosäännön mukainen päätösvalta on tarkistettu 1.1.2023 voimaan tulleen organisaation mukaiseksi lokakuussa 2022.

Kunnanhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Lautakunnat vastaavat palvelualueiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä raportoivat kunnanhallitukselle. Kunnanjohtaja ja muut johtavat viranhaltijat vastaavat omalta osaltaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta omalla vastuualueellaan.

Tehtävä- ja vastuualueiden esihenkilöt vastaavat yksikön riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta. Konsernijohto, johon kuuluvat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja, vastaa konserniyhteisöjen ohjauksesta sekä yhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta. Työsuojeluorganisaatiolla on käytössä sähköinen järjestelmä työyhteisöjen riskiarviointien ja työturvallisuusilmoitusten käsittelyä varten. Uusi riskienhallintajärjestelmä on otettu käyttöön vuonna 2023.

Maailmanpoliittinen tilanne näkyi palvelutuotannossa mm. sähkö- ja lämmitysenergian hinnannousuina, tuotteiden saatavuusongelmina ja voimakkaana inflaationa. Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan johdosta lisättiin merkittävästi myös varautumiseen liittyvää kuntalaistiedottamista ja siihen liittyviä valmistelutoimia.

Kuvaus sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan seuranta- ja arviointitoimenpiteistä

Keväällä käyttöön otettu kokonaisvaltaisen riskienhallinnan järjestelmätyökalu Granite on otettu kattavasti käyttöön niin kunnassa kuin tytäryhtiöissä. Riskien kartoitusvaiheen jälkeen on jo edetty tehtäväalueittaiseen riskienhallintaan ja käyttöönottosuunnitelman mukaisesti päivitystoimenpiteitä tehdään vähintään osavuosisikastausten ja tilinpäätösvalmistelun yhteydessä. Lisäksi käyttöönottokoulutuksen yhteydessä on korostettu järjestelmään tallennetun tiedon hyödyntämistä eri yksiköiden kokonaisjohtamisessa.

Edellisvuosien tapaan kokonaiskuvan hahmottamiseksi tehtiin itsearviointikysely. Siihen vastasivat palvelualueiden ja prosessien johtajat sekä tehtäväalueiden esihenkilöt ja prosessien vastuualueiden esihenkilöt - kukin omaa aluettaan arvioiden. Kyselyssä arvioitiin johtamisen ja sisäisen valvonnan järjestämistä, tavoitteiden asettamista ja seuranta- ja riskienhallintaa, informaation ja kommunikaation toteutumista sekä muita teeman kannalta keskeisiä arvioituja asioita. Aihepiireistä oli muodostettu yhteensä 33 kysymystä, joihin vastattiin valitsemalla jokin seuraavista vaihtoehdoista: heikosti/ei ollenkaan, välttävästi/vähän, kohtuullisesti/tyytyttävästi, hyvin, erinomaisesti sekä en osaa sanoa. Lisäksi oli mahdollisuus antaa sanallista palautetta.

Analyysiä varten kyselyjen vastaukset muutettiin numeeriseen muotoon antamalla vastausvaihtoehdoille arvot 0–4 sekä en osaa sanoa. Kaikkiin kysymyksiin annettujen vastausten (n=22) keskiarvo parani ollen 3,00 (edellisvuonna 2,84). Eri vastaajien näkemysten vaihteluväli oli 2,55–3,62 (edellisvuonna 1,21–3,76). Itsearviointikyselyyn annettujen vastausten yhteydessä saatiin myös sanallisia täsmennyksiä ja muuta kyselyn sisältöön liittyvää palautetta, jota hyödynnetään jatkotyöskentelyssä. Konserniyhtiöiden toimitusjohtajille tehtiin oma kysely, joka keskittyi samaan teemaan yhtiöiden liiketoiminnan ja konserniohjauksen näkökulmasta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan nykytila ja havainnot

Kokonaisarvio perustuu osavuosikatsausten ja itsearviointikyselyn yhteydessä kerättyihin havaintoihin sekä yksittäisiin erillisraportointeihin. Oleellisimpina havaintoina todetaan seuraavaa:

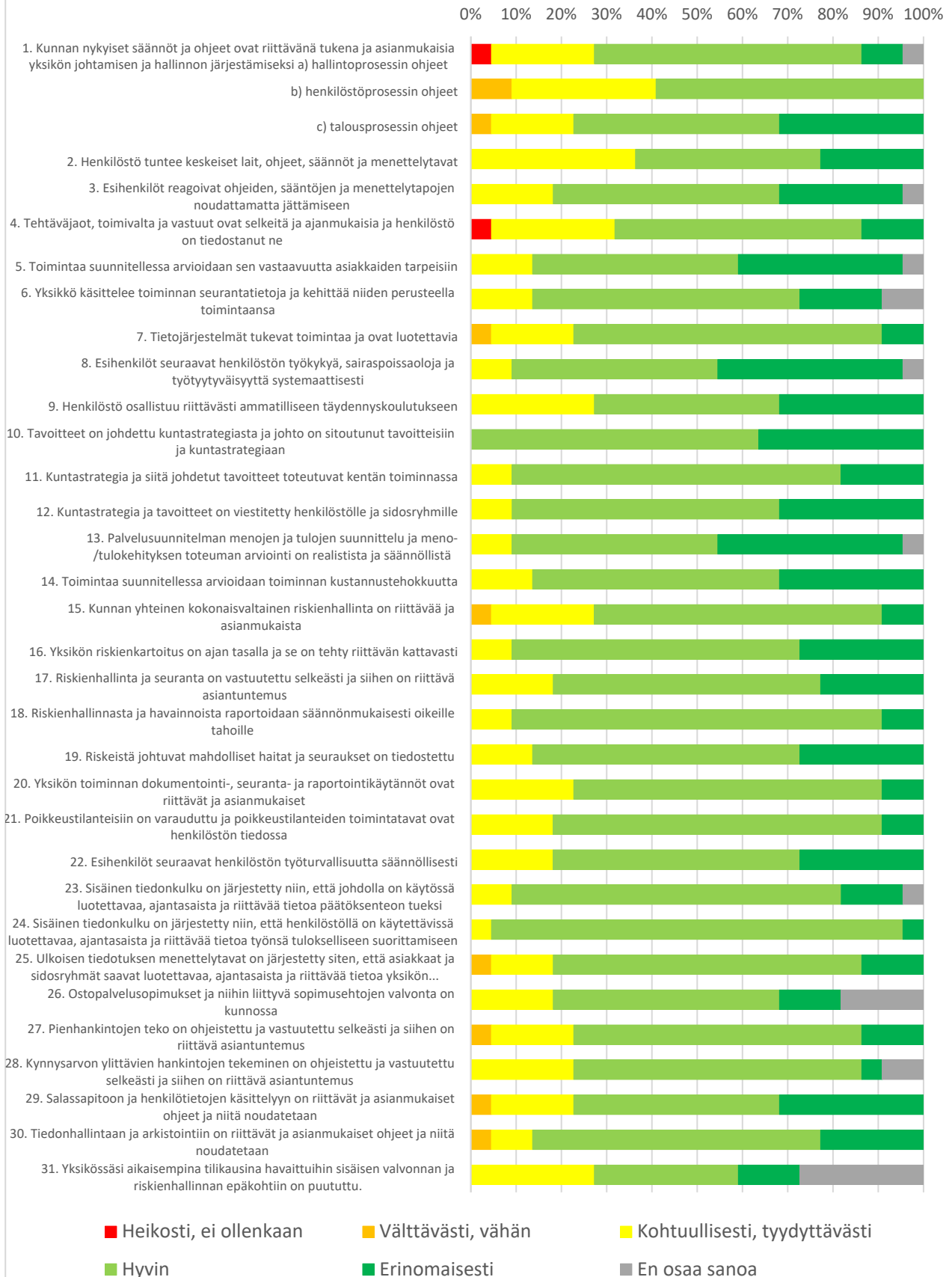
Kaikki kysymyksistä arvioitiin vähintään tasoon 2,50 ja tänä vuonna peräti 17 kysymyksen arvosana ylitti 3,00:n. Parhaimmat arviot annettiin aikaisempien vuosien tavoin tavoitteiden asettamisen ja kuntastrategian toimeenpanon teemakysymyksiin.

Eniten edellisvuodesta paranivat teemakysymykset, jotka liittyivät riskienkartoitukseen ja -hallintaan, palvelusuunnitelmien toteumasuunnitteluun ja -seurannan säännöllisyyteen sekä tiedonhallinnan ohjeisiin. Oleellisesti heikentyneitä teemavastauksia ei edellisvuoteen verrattuna ollut.

Tunnistetut sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osa-alueiden kehittämisalueet ja suunnitellut kehittämistoimet

Kunnanhallitus käsittelee sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon hyväksyessään myös teemasisältöjä sisäisen tarkastuksen suunnitelmaksi, jolla edistetään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittymistä. Suunnitelma hyväksytään hallintosäännön mukaisesti kunnanjohtajan viranhaltijapäätöksellä.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kysely 2023

TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Toimintatuotot	15 509	20 993
Toimintakulut	-87 487	-160 138
TOIMINTAKATE	-71 978	-139 145
Verotulot	63 868	116 407
Valtionosuudet	22 291	31 370
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	364	330
Muut rahoitustuotot	595	711
Korkokulut	-1 881	-731
Muut rahoituskulut	-3	-35
VUOSIKATE	13 256	8 905
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-10 049	-10 283
Arvonalentumiset	-27	-46
Poistot ja arvonalentumiset	-10 077	-10 328
TILIKAUDEN TULOS	3 179	-1 423
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	-913	-38
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-719	2 419
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 547	958
Tuloslaskelman tunnusluvut		
	2023	2022
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	17,7	13,1
Vuosikate/Poistot, %	131,6	86,2
Vuosikate, euroa/asukas	537	362
Asukasmäärä	24 703	24 578

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	13 256	8 905
Tulorahoituksen korjauserät	-502	-2 242
	12 754	6 663
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-17 221	-12 237
Rahoitusosuudet investointimenoihin	405	755
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	700	2 378
	-16 115	-9 105
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 361	-2 442
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-12	-17
Antolainasaamisten vähennykset	5	5
	-7	-12
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	11 000	6 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 933	-14 976
Lyhytaikaisten lainojen muutos	636	8 456
	2 703	-520
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-199	-45
Saamisten muutos	603	-527
Korottomien velkojen muutos	-6 962	2 342
	-6 558	1 771
Rahoituksen rahavirta	-3 862	1 239
Rahavarojen muutos	-7 224	-1 203
Rahavarat 31.12.	3 044	10 268
Rahavarat 1.1.	10 268	11 471
Rahavarojen muutos	-7 224	-1 203

Rahoituslaskelman tunnusluvut

	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	24 836	18 632
Investointien tulorahoitus, %	78,8	77,6
Laskennallinen lainanhoitokate	1,1	0,8
Lainanhoitokate	1,4	0,6
Kassan riittävyys, pv	10	20

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €

VASTAAVAA

31.12.2023 31.12.2022

PYSYVÄT VASTAAVAT

Aineettomat hyödykkeet

Muut pitkävaikutteiset menot

218

862

Aineettomat hyödykkeet

218

862

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

36 901

35 768

Rakennukset

46 313

50 176

Kiinteät rakenteet ja laitteet

23 973

22 632

Koneet ja kalusto

85

120

Muut aineelliset hyödykkeet

61

61

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

10 511

2 526

Aineelliset hyödykkeet

117 844

111 284

Sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

37 347

41 176

Muut lainasaamiset

30 238

30 243

Muut saamiset

414

402

Sijoitukset

67 999

71 821

PYSYVÄT VASTAAVAT

185 122

183 966

TOIMEKSIANTOJEN VARAT

Valtion toimeksiannot

247

294

Muut toimeksiantojen varat

34

31

TOIMEKSIANTOJEN VARAT

282

325

Saamiset

Pitkäaikaiset saamiset

Lainasaamiset

151

174

Pitkäaikaiset saamiset

151

174

Lyhytaikaiset saamiset

Myyntisaamiset

1 440

2 597

Lainasaamiset

6 020

4 639

Muut saamiset

3 598

4 320

Siirtosaamiset

905

988

Lyhytaikaiset saamiset

11 964

12 543

Saamiset

12 115

12 717

Rahoitusarvopaperit

Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin

1 342

1 340

Rahoitusarvopaperit

1 342

1 340

Rahat ja pankkisaamiset

1 702

8 927

VAIHTUVAT VASTAAVAT	15 159	22 985
VASTAAVAA	201 502	207 277
VASTATTAVAA		
	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	44 150	45 563
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	33 077	32 119
Tilikauden yli-/alijäämä	1 547	958
OMA PÄÄOMA	78 774	78 640
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	2 844	1 931
Vapaaehtoiset varaukset	13 300	12 581
	16 144	14 512
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	247	294
Lahjoitusrahastojen pääomat	326	104
Muut toimeksiantojen pääomat	44	462
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	618	860
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	54 488	53 688
Pitkäaikainen vieras pääoma	54 488	53 688
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Joukkovelkakirjalainat	23 500	20 000
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	10 050	8 783
Lainat muilta luotonantajilta	3 580	6 444
Saadut ennakot	468	714
Ostovelat	5 032	9 802
Muut velat	1 321	1 808
Siirtovelat	7 528	12 027
Lyhytaikainen vieras pääoma	51 479	59 578
VIERAS PÄÄOMA	105 967	113 265
VASTATTAVAA	201 502	207 277

Taseen tunnusluvut

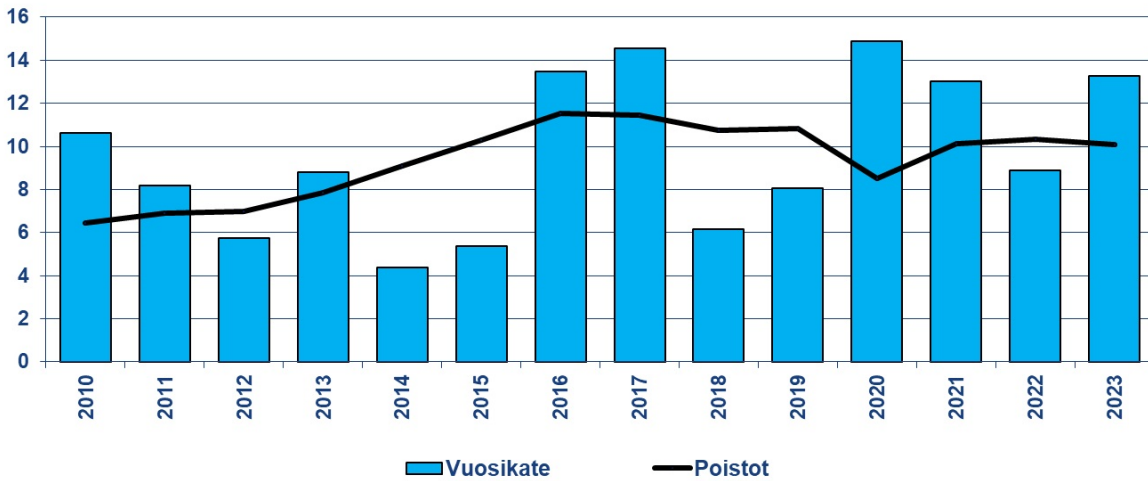
	2023	2022
Omavaraisuusaste, %	47,2	45,1
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	103,8	66,7
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	34 624	33 077
Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas	1 402	1 346
Lainakanta 31.12., 1 000 €	91 618	88 915
Lainakanta 31.12./asukas	3 709	3 618
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1 000 €	134 143	127 498
Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	5 430	5 187
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	30 238	30 243
Henkilöstömäärä	1 009	1 508

KOKONAISTULOT JA -MENOT

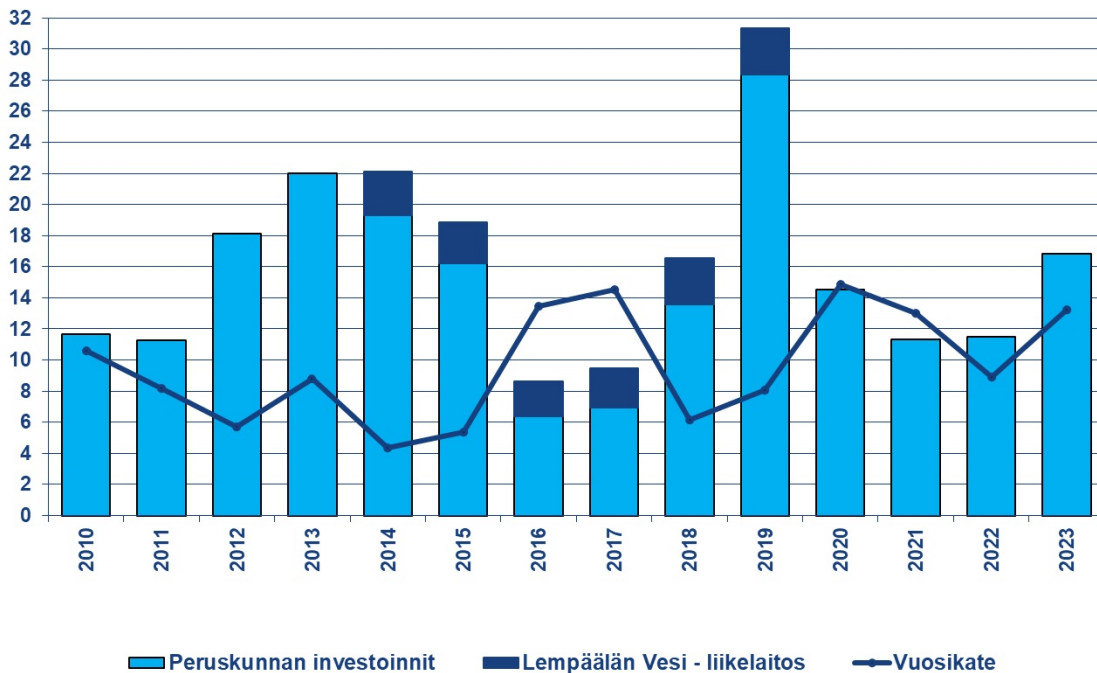
	2023	
	milj. €	%
TULOT		
Toiminta		
Toimintatuotot	15,51	13,5
Verotulot	63,87	55,6
Valtionosuudet	22,29	19,4
Korkotuotot	0,36	0,3
Muut rahoitustuotot	0,60	0,5
Tulorahoituksen korjauserät/ - Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	-0,50	-0,4
Investoinnit		
Rahoitusosuudet invest.menoihin	0,40	0,4
Pys. vastaavien hyöd. luovutustulot	0,70	0,6
Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennykset	0,01	0,0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	11,00	9,6
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0,64	0,6
Kokonaistulot yhteensä	114,87	100,0
MENOT		
	milj. €	%
Toiminta		
Toimintakulut	87,49	75,7
- Valmistus omaan käyttöön		0,0
Korkokulut	1,88	1,6
Muut rahoituskulut	0,00	0,0
Investoinnit		
Investointimenot	17,22	14,9
Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten lisäykset	0,01	0,0
Pitkäaik. lainojen vähennys	8,93	7,7
Kokonaismenot yhteensä	115,54	100,0

KOKONAISTALOUTEEN LIITTYVÄT KUVAAJAT

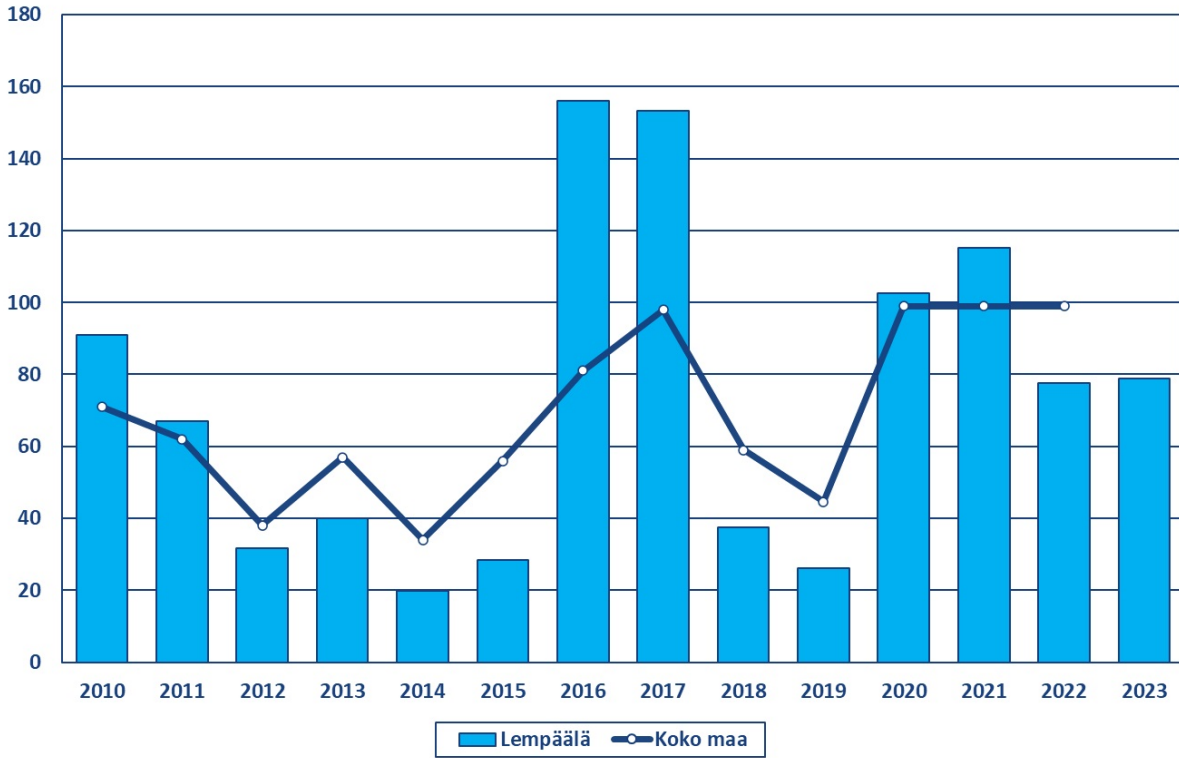
Vuosikate ja poistot, milj. €
(vuosikate / poistot ja arvonalentumiset)

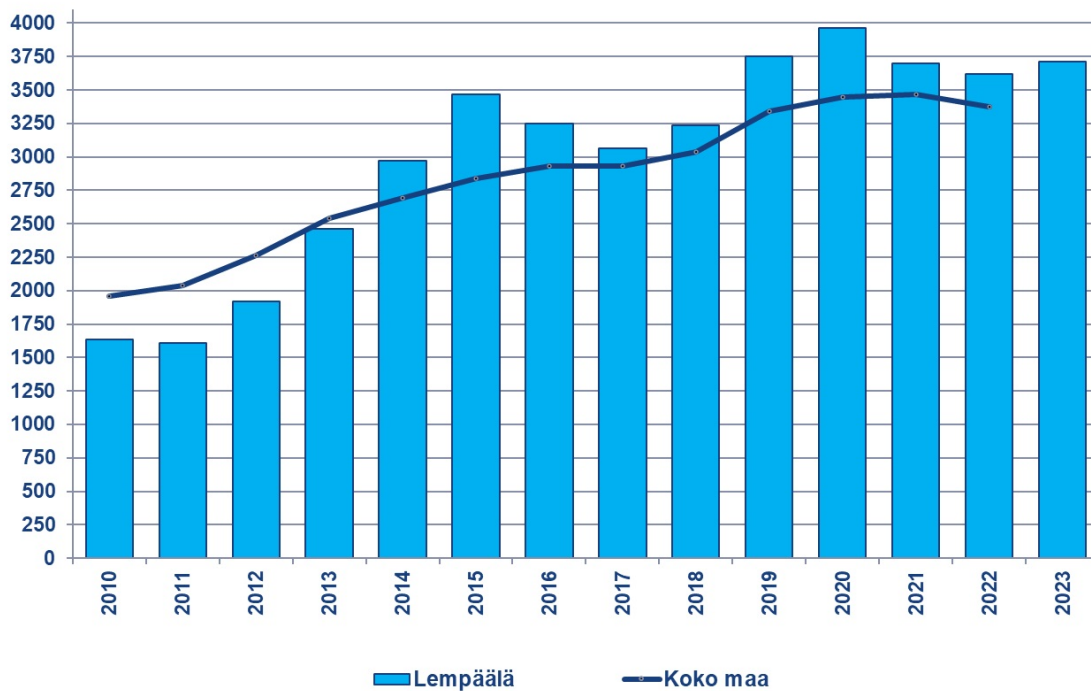
Vuosikate ja investointien omahankintamenot, milj. €
(omahankintameno = investointimenot – investointien rahoitusosuudet)

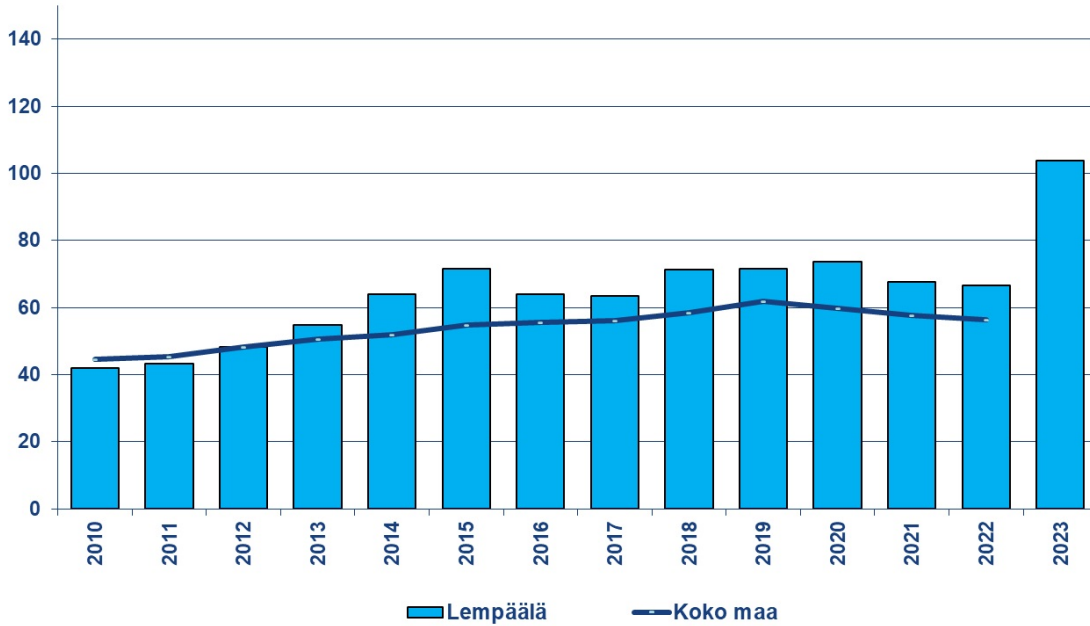
Investointien tulorahoitus, % (vuosikate / investointien omahankintameno)

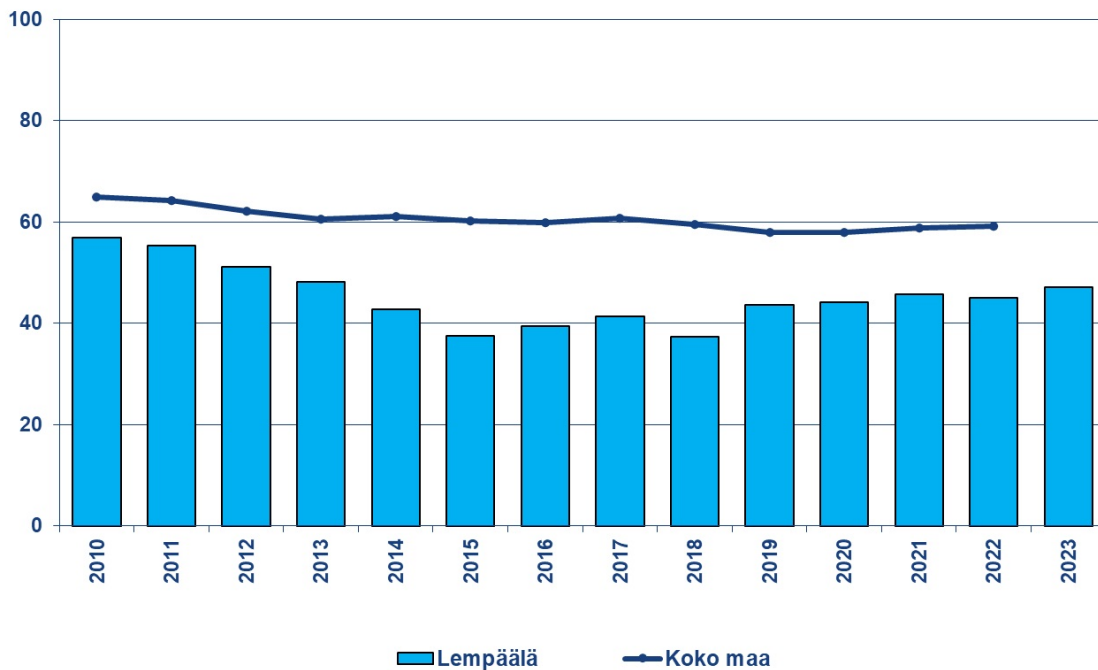
Lainat, euroa/asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %
 = (vieras pääoma – saadut ennakot) / Käyttötulot

Omavaraisuusaste, %
 = (oma pääoma + poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (koko pääoma – saadut ennakot)

KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

YHDISTELMÄ KONSERNITILINPÄÄTÖKSEEN SISÄLTYVISTÄ YHTEISÖISTÄ

Tytäryhteisöt	Yhdistetty kpl
Yhtiöt	
Kiinteistö- ja asuinyhtiöt**	6
Kunnallista liiketoimintaa harjoittavat yhtiöt	5
Muut yhtiöt	2
Kuntayhtymät	3
Osakkuusyhtiöt*	6
Yhteensä	22

*Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty konserniyhteisöjen omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyhteisön voitosta tai tappiosta

** As Oy Himminnaapuri ja As Oy Lempäälän Toimelantalo fuusioituneet Lempäälän Vuokrakodit Oy:n kanssa 31.8.2023

KUNNANHALLITUKSEN SELONTEKO KONSERNIVALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ JA HAVAINNOT KONSERNIYHTIÖISTÄ

Konsernivalvonnan nykytila ja havainnot konserniyhtiöistä

Konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta. Yleisinä yhtiöiden strategisina kehittämistavoitteina ovat toiminnan tarkoituksenmukaisuus, liiketaloudellinen kannattavuus sekä kuntastrategian visiokirjaus ”Palvelemme paremmin”. Lisäksi eri yhtiöillä on omia operatiivisia tavoitteita.

Konsernijohtoryhmä, johon kuuluvat kunnanjohtaja ja kaikkien tytäryhtiöiden toimitusjohtajat, edistää osaltaan konserniyhtiöiden asioiden valmistelua, tavoitteiden seuranta ja riskienhallintaa. Konsernijohtoryhmän toimintatapoja on kehitetty ja yhtenäistetty merkittävästi vuoden 2023 aikana. Samalla myös yhtiöiden omistajapoliittista tavoiteasetantaa on uudistettu. Kunnanhallitus ja kunnanjohtaja ovat kertomusvuoden aikana antaneet runsaasti omistajapoliittista ohjausta yhtiöiden liiketoimintaan ja hallitustyöskentelyyn liittyvistä asioista.

Tytäryhtiöt hyödyntävät riskienkartoituksessaan ja riskienhallinnassaan samaa järjestelmätyökalua ja raportointimenettelyä kuin kunta.

KONSERNITULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Toimintatuotot	39 479	75 653
Toimintakulut	-101 850	-206 975
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-34	169
TOIMINTAKATE	-62 405	-131 152
Verotulot	63 614	116 174
Valtionosuudet	22 291	31 833
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	79	51
Muut rahoitustuotot	704	560
Korkokulut	-3 599	-1 197
Muut rahoituskulut	89	-620
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 727	-1 206
VUOSIKATE	20 773	15 649
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-16 199	-17 781
Omistuksen eliminointierot	0	-900
Arvonalentumiset	-27	-50
Poistot ja arvonalentumiset	-16 226	-18 730
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot	0	0
Satunnaiset kulut	0	0
Satunnaiset erät	0	0
TILIKAUDEN TULOS	4 546	-3 081
Tilinpäätössiirrot	0	0
Tilikauden verot	-4	-126
Laskennalliset verot	-24	75
Vähemmistön osuus tilikauden tuloksesta	24	-159
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	4 543	-3 291
Tuloslaskelman tunnusluvut	Konserni	
	2023	2022
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	38,8	36,6
Vuosikate/Poistot, %	128,0	87,8
Vuosikate, euroa/asukas	841	637
Asukasmäärä	24 703	24 578

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	20 773	15 649
Tilikauden verot	-4	-126
Tulorahoituksen korjaukset	-468	-1 588
	20 301	13 935
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-32 404	-27 398
Rahoitusosuudet investointimenoihin	405	755
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 538	10 824
	-30 461	-15 820
Toiminnan ja investointien rahavirta	-10 160	-1 886
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-486	-12
Antolainasaamisten vähennykset	6	-214
	-480	-226
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	11 262	23 964
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-11 920	-19 477
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 673	6 309
	1 015	10 797
Oman pääoman muutokset	0	410
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-196	-51
Vaihto-omaisuuden muutos	80	-76
Saamisten muutos	2 362	837
Korottomien velkojen muutos	-6 147	2 168
	-3 901	2 878
Rahoituksen rahavirta	-3 366	13 858
Rahavarojen muutos	-13 526	11 973
Rahavarat 31.12.	12 429	29 086
Rahavarat 1.1.	25 955	17 113
Rahavarojen muutos	-13 526	11 973

Rahoituslaskelman tunnusluvut

	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	-34 557	-46 160
Investointien tulorahoitus, %	64,9	58,7
Laskennallinen lainanhoitokate	1,0	0,7
Lainanhoitokate	1,6	0,8
Kassan riittävyys, pv	30	41,5

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT, 1000 €

VASTAAVAA

31.12.2023 31.12.2022

PYSYVÄT VASTAAVAT

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet	413	704
Muut pitkävaikutteiset menot	396	1 497
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	0	5

Aineettomat hyödykkeet

808 2 206

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet	38 997	38 699
Rakennukset	102 658	120 771
Kiinteät rakenteet ja laitteet	51 230	48 389
Koneet ja kalusto	14 608	17 093
Muut aineelliset hyödykkeet	-2 022	230
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	24 062	7 271

Aineelliset hyödykkeet

229 534 232 454

Sijoitukset

Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	1 963	2 888
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	9 197	9 561
Muut lainasaamiset	260	281
Muut saamiset	868	409

Sijoitukset

12 288 13 139

PYSYVÄT VASTAAVAT

242 630 247 799

TOIMEKSIANTOJEN VARAT

Valtion toimeksiannot	672	562
Lahjoitusrahastojen varat	1	1
Muut toimeksiantojen varat	34	31

TOIMEKSIANTOJEN VARAT

707 594

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Vaihto-omaisuus

Aineet ja tarvikkeet	350	656
Muu vaihto-omaisuus	-73	0
Ennakkomaksut vaihto-omaisuudesta	-9	9

Vaihto-omaisuus

268 665

Saamiset

Pitkäaikaiset saamiset

Lainasaamiset	0	50
Laskennalliset verosaamiset	0	3

Muut saamiset	6	6
Siirtosaamiset	21	16
Pitkäaikaiset saamiset	27	75
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	4 810	9 498
Lainasaamiset	0	10
Laskennalliset verosaamiset	0	0
Muut saamiset	4 356	5 184
Siirtosaamiset	1 012	1 526
Lyhytaikaiset saamiset	10 178	16 218
Saamiset	10 205	16 293
Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	7 342	15 840
Joukkovelkakirjalainasaamiset	0	31
Muut arvopaperit	0	87
Rahoitusarvopaperit	7 342	15 959
Rahat ja pankkisaamiset	5 088	13 127
VAIHTUVAT VASTAAVAT	22 903	46 044
VASTAAVAA	266 240	294 437
VASTATTAVAA		
	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	44 150	45 563
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	0	7
Arvonkorotusrahasto	1	11
Muut omat rahastot	2 220	2 220
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	23 425	28 625
Tilikauden yli-/alijäämä	4 543	-3 291
OMA PÄÄOMA	74 339	73 135
VÄHEMMISTÖOSUUDET	3 882	4 322
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0	787
PAKOLLISET VARAUKSET	0	787
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	672	559

Lahjoitusrahastojen pääomat	327	169
Muut toimeksiantojen pääomat	44	462
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 043	1 190

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen vieras pääoma

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	121 826	133 898
Lainat julkisyhteisöiltä	200	248
Lainat muilta luotonantajilta	0	4 950
Ostovelat	-102	1
Muut velat	5 695	5 525
Laskennalliset verovelat	0	4

Pitkäaikainen vieras pääoma	127 619	144 625
------------------------------------	----------------	----------------

Lyhytaikainen vieras pääoma

Joukkovelkakirjalainat	23 500	20 000
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	14 490	14 089
Lainat julkisyhteisöiltä	47	51
Lainat muilta luotonantajilta	0	279
Saadut ennakot	545	794
Ostovelat	8 254	14 831
Muut velat	2 424	3 228
Siirtovelat	9 378	16 335
Laskennalliset verovelat	718	771

Lyhytaikainen vieras pääoma	59 356	70 377
------------------------------------	---------------	---------------

VIERAS PÄÄOMA	186 976	215 003
----------------------	----------------	----------------

VASTATTAVAA	266 240	294 437
--------------------	----------------	----------------

Taseen tunnusluvut

	2023	2022
Omavaraisuusaste, %	29,4	26,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	148,7	95,8
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	27 968	25 334
Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas	1 132	1 031
Lainakanta 31.12., 1 000 €	160 064	173 515
Lainakanta 31.12./asukas	6 480	7 060
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1 000 €	206 305	218 732
Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	8 351	8 900
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	260	281
Henkilöstömäärä	1 176	1 969

ESITYS TILIKAUDEN TULOSEN KÄSITTELYSTÄ

Kunnanhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelystä valtuustolle seuraavaa:

- tuloutetaan taseessa olevaa poistoeroa 499 964,09 €
- puretaan taseesta kuntakeskustan katuinfraan rakentamiseen tehty vapaaehtoinen investointivaraus 1 580 808,41 €
- tehdään 2 300 000 € vapaaehtoinen investointivaraus Saikan koulun rakentamiseen
- siirretään tilikauden ylijäämä 1 547 267,84 € taseen omaan pääomaan tilikauden ylijäämä-/alijäämä -tilille.

TOTEUTUMISVERTAILU

TALOUSARVION SITOVUUS

Käyttötalousosa

Talousarvion sitovia eriä ovat kuntalain 110 §:n mukaisesti valtuuston hyväksymät toiminnan ja talouden tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot.

Kuntaliiton uudistetussa suosituksessa talousarvion ja taloussuunnitelman laatimisesta on todettu, että täydellisyysperiaatteen mukaisesti myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit sisällytetään talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liittyisi rahan käyttöä. Tämän johdosta toimielinten sitovat määrärahat ja tuloarviot esitetään myös sisäiset erät mukaan lukien.

Toimielinten määrärahojen ja strategisten tavoitteiden toteutumisesta tulee raportoida osavuosikatsauksissa ja tilinpäätöksen toimintakertomuksessa.

Käyttötalousosassa toimielimen tai investointiosassa hankeryhmän sitovien määrärahojen merkittävät ylitykset ja tuloarvion alitukset suhteessa toimielimen kokonaisbudjettiin on tuotava valtuuston päätettäväksi. Alle 50 000 € ylityksiä tai tuloarvion alituksia ei tarvitse tuoda käsittelyyn

Valtuustoon nähden sitovia toimielimiä käyttötalousosan määrärahoineen, tuloarvioineen ja tavoitteineen ovat:

- Kunnanhallitus
- Kasvatus- ja opetuslautakunta
- Yhteisölahtakunta
- Yhdyskuntalautakunta

Valtuustoon nähden sitovia määrärahoja ja tuloarvioita ovat myös:

• Verotulot	Kunnanhallitus
• Valtionosuudet	Kunnanhallitus
• Rahoitustuotot ja -kulut, netto	Kunnanhallitus

Investointiosa

Investointiosassa hankeryhmittäinen nettomääräraha on sitova. Valtuustoon nähden sitovia hankeryhmiä ovat:

• Kiinteä omaisuus	Kunnanhallitus
• Irtain omaisuus	Kunnanhallitus
• Talonrakennus ja liikuntapaikat	Yhdyskuntalautakunta
• Liikenneväylät ja viheralueet	Yhdyskuntalautakunta

Rahoitus

Valtuuston nähden sitovia rahoituslaskelman eriä ovat:

- Antolainauksen muutokset, netto Kunnanhallitus
- Lainakannan muutokset, netto Kunnanhallitus
- Oman pääoman muutokset, netto Kunnanhallitus

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

KUNTASTRATEGIAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Lempäälän uusi kuntastrategia on hyväksytty alkuvuodesta 2022. Uuden kuntastrategia jalkautus toimielimille ja tehtäväalueille ehdittiin tekemään alkusyksystä siten, että vuoden 2023 talousarvion tehtäväalueittaiset tavoitteet pohjautuvat uuden kuntastrategian 6 pääteemaan.

Lisäksi kuntastrategista johdettuja vuoden 2023 talousarviotavoitteita karsittiin merkittävästi talousarvion muutoskäsittelyllä helmikuussa 2023.

Verrattaessa vanhaa ja uutta kuntastrategiaa strategisten tavoitteiden painopisteitä ovat yhä:

- kuntakasvu ja sen toteuttaminen taloudellisesti kestävästi
- ajanmukaisten kuntapalveluiden kehittäminen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- ympäristön ja kestävä kehityksen huomioon ottaminen niin maankäytössä kuin palveluiden suunnittelussa.
- henkilöstön työhyvinvoinnin ja työkyvyn ylläpitäminen ja työtyytyväisyyden edistäminen

Kuntastrategiasta johdettuja talousarviotavoitteita raportoitaessa toteumatilanne valitaan vaihtoehdoista ”toteutui”, ”toteutui osittain” ja ”ei toteutunut”. Eri toimielinten ja tytäryhtiöiden tavoitteista on raportoitu yli 80 % arvosanalla ”toteutui”, runsaat 15 % arvosanalla ”toteutui osittain” ja vain noin 5 % arvosanalla ”ei toteutunut”.

Uudessa kuntastrategiassa väestön vuotuinen nettokasvutavoite alennettiin +1 %:iin. Vuosikeskiarvona kahden viimeisimmän vuoden väestönkasvutavoite ylittää strategisen tavoitteen. Seudun keskuskaupungin Tampereen viime vuosien suuren väestökasvun johdosta muut seutukunnan kunnat ovat kasvaneet viime vuosina Tamperetta hitaammin.

Kuntien tekemää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä on vuoden 2023 alusta mitattu kuntien peruspalveluiden valtionosuutta määritettäessä ns. HYTE-kertoimen avulla. Lempäälän HYTE-kerroin on sekä Tampereen kaupunkiseudun kuntien keskiarvoa että koko maan keskiarvoa korkeampi. Lempäälän hyvinvointikertomus käsitellään vuosittain kunnanvaltuustossa touko-kesäkuussa.

Vuonna 2023 on käynnistetty ns. kärkihankkeina seuraavat kuntastrategiaa edistävät hankkeet:

- Ilmasto- ja energijärkeä
- Kiinnity kuntaasi
- Paras työpaikka

Lisäksi neljäntenä strategisena kärkihankkeena on käynnissä Asuntomessut Lempäälä 2026.

Kattavampi Lempäälän kuntastrategian toteutumisen väliarviointi on suunniteltu toteutettavaksi vuoden 2024 aikana.

TYTÄRYHTEISÖILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

LEMPÄÄLÄN VESI OY

Lempäälän Vesi Oy:n tehtävänä on toiminta-alueellaan turvata sopimusasiakkaidensa laatuvaatimukset täyttävän käyttöveden määrällinen saatavuus sekä huolehtia viemäriesien poisjohtamisesta ja käsittelystä huomioiden vesien- ja ympäristönsuojelulliset tavoitteet.

Lempäälän Veden tehtäväalueita ovat talousveden hankinta, käsittely ja jakelu toiminta-alueella, jätevesien johtaminen ja käsittely toiminta-alueella, hulevesien johtaminen hulevesiviemäröinnin alueella sekä vesihuoltoverkostojen ja -laitteistojen kunnossapito laitoksen alueella.

Lisäksi Lempäälän Vesi Oy myy muun infran rakentamis- / rakennuttamispalveluita yhdyskunnan palvelualueelle.

Osakeyhtiön henkilöstömäärä on 16 ja yhtiön hallituksessa on 5 jäsentä.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilanne päivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Lempäälän omistuksessa olevien yhtiöiden toiminta on tarkoituksenmukaista ja liiketaloudellisesti kannattavaa. Tuloksetekokykyä arvioidaan suhteessa muiden kuntien vastaavan toimialan yhtiöihin oman pääoman tuottotavoite huomioiden. Omavaraisuusasteen parantaminen	Lempäälän Vesi Oy:n vesimaksut eivät ylitä Pirkanmaan vesihuoltolaitosten keskiarvoa yli 3 %:lla. Lempäälän Vesi Oy:n omavaraisuusaste verrattuna edellisiin vuosiin	Lempäälän Vesi Oy:n vesimaksut ovat 5 % yli Tampereen seutukunnan vesimaksujen keskiarvon. Omavaraisuusaste on huonontunut yleisestä taloustilanteesta johtuen	Ei toteudu
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Toimintavarmuus Ilmoittamattomien vesikatkosten asukasaika, eli katkojen aikana ilman vettä olevien asukkaiden määrä kerrottuna katkon kestolla (h). Ennakolta asiakkaille tiedotettuja, onnistuneita vesikatkoksia vuoden aikana	Ilmoittamattomien vesikatkosten asukasaika vuodessa on alle 8 500 h. Ilmoitettuja ja onnistuneita vesikatkoksia on	Ilmoittamattomien vesikatkosten katkosaika oli 1 096 h Ilmoitettuja ja onnistuneita	Toteutuu

		vuodessa vähintään 10 kpl	vesikatkoksia oli 12 kpl	
Ympäristö ja kestävä kehitys	Vuotovesimäärien vähentäminen	Laskuttamaton vesi on enintään 15 % verkostoon pumpatusta vesimäärästä. Laskuttamaton jätevesi on enintään 30 % käsitellystä jätevesimäärästä	Laskuttamaton puhdas vesi oli 20,1 % Laskuttamaton jätevesi oli 27,5 %	Toteutuu osittain

Muut olennaiset tapahtumat

Tulos painui noin 0,6 milj. € tappiolliseksi. Tarkempi erittely konserniyhtiöiden osuudesta konsernitilinpäätöksessä ilmenee toimintakertomuksen sivulta 142.

Syynä tappiolliseen tilinpäätökseen oli voimakkaan inflaation lisäksi mm. veden ja jäteveden myynnin vähentyminen. Liikevaihto väheni yli 600 000 € budjetoituun verrattuna. Liittymismaksutulojen vähenemisen osuus oli yli 300 000 €.

Siirtoviemärin rakentaminen eteni suunnitellusti. Vuoden 2023 lopussa oli rakennettu noin 70 % siirtoviemärin putkimetreistä.

LEMPÄÄLÄN LÄMPÖ OY / LEMPÄÄLÄN ENERGIA OY

Lempäälän Lämpö -konsernin toiminta-ajatuksena on tuottaa energiaa ja lämpöä helposti, kustannustehokkaasti ja ympäristöystävällisesti. Kaiken toiminnan lähtökohtana on tyytyväinen loppukäyttäjä ja asiakas. Yhtiön visiona on olla innovatiivinen energia-alan edelläkävijä alueellaan. Lempäälän Lämpö Oy:n henkilöstön määrä on 7 ja hallitukseen kuuluu 3 jäsentä ja 3 varajäsentä.

Lempäälän Lämpö Oy:n täysin omistaman tytäryhtiö Lempäälän Energia Oy:n tehtävänä on toimia energiantuotantoyhtiönä ja Marjamäen alueen LEMENE energiayhteisön operaattorina. Yhtiöllä on oma toimitusjohtajansa, muu henkilöstömäärä on 5 ja hallitukseen kuuluu 5 jäsentä.

Selvitetään Lempäälän Lämpö Oy:n ja Lempäälän Energia Oy:n fuusioitumista synergiaetujen saavuttamiseksi.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Lempäälän Lämpö -konsernin yhtiöiden toiminta on taloudellisesti kannattavaa ja asiakashinnat alan keskiarvossa pitkällä aikavälillä.	Asiakashintojen seuranta tehdään energiateollisuuden seurantatilaston perusteella, jolloin vertailu on saatavissa vuosittain tammi- ja heinäkuun hintatiedoilla.	<p>Kaukolämmön ja kaasun asiakasportaali käytössä.</p> <p>Kaukolämmön energiahintaa laskettiin 1.1.2024 alkaen -4 %. Kustannustason ja erityisesti korkokustannusten nousun takia kaukolämmön perusmaksua korotettiin 6 %. Hinnanmuutosten myötä asiakkaan kaukolämmön kokonaishinta laskee keskimäärin 2–3 % nykyisestä tasosta.</p> <p>Valtakunnalliseen hintaan verrattuna yhtiön kaukolämpöenergian hinta on 3 % korkeampi. (ET tilasto 1.1.2024)</p>	Toteutuu osittain
Ympäristö ja kestävä kehitys	Energiaomavaraisuuden parantaminen hiilineutraaleilla energialähteillä.	Uusien tuotantomuotojen käyttöönotto kahdella eri projektialueella.	<p>Kaksisuuntainen kaukolämmön toimitus yhdellä asiakkaalla on toiminut hyvin ja näin hyödynnetään teollisuuden hukkalämpöä.</p> <p>Lämpöenergiavaraston selvitykset ovat käynnissä.</p>	Toteutuu osittain

Muut olennaiset tapahtumat

Vuoden 2024 osalta maakaasun hinta on laskenut, mutta toisaalta kiinteiden polttoaineiden hinnat ovat nousseet. Uusien kiinteiden polttoaineiden hankintalähteiden selvitys on aloitettu. Odotamme, että kiinteiden polttoaineiden hinnannousu tasaantuu vuoden 2024 alussa.

Vuoden 2023 korkotaso on noussut vuoteen 2022 verrattuna, joka aiheuttaa liiketoiminnalle ylimääräisiä kuluja. Korkojen odotetaan saavuttavan huippunsa vuoden 2023 puolella ja korkotason odotetaan tasaantuvan vuoden 2024 aikana. Vuoden 2023 liikevaihto oli pienempi kuin 2022 ja tilikauden tulos 2023 on runsaat 0,6 milj. € positiivinen. Tarkempi erittely konserniyhtiöiden osuudesta konsernitilipäätöksessä ilmenee toimintakertomuksen sivulta 142.

Lempäälän Lämpö-konserni edistää Lempäälän Lämmön ja Energian sulautumisprosessia.

Lempäälän Lämpö selvittää Saikan asuatomessualueella paikallislämmön tuotantoa hyödyntäen kaukolämpöä ja maalämpöä.

Lempäälän Jäähallin kanssa käydään neuvotteluja uuden kylmätoimitussopimuksen osalta.

Merkittävimmät tunnistetut riskit liittyvät raaka-aineiden saatavuuteen ja siitä aiheutuvaan hintariskiin. Yhtiössä on otettu käyttöön uutta riskienhallintajärjestelmää, minkä tarkoituksena on tehostaa riskien tunnistamista ja dokumentointia.

Lempäälä Energia on tehnyt investointisuunnitelman sähköiselle kaukolämmön tuotannolle ja varastoinnille LEMENE verkkoalueella. Toteutuksen edellytyksenä on suljetun jakeluverkon lupa, jota on haettu huhtikuussa 2022 Energiavirastolta. Lupakäsittelyn odotetaan valmistuvan kevään 2024 aikana.

Vuoden 2023 osalta sähkön hinta on laskenut merkittävästi vuoteen 2022 verrattuna. Laskenutta hintaa on kompensoinut järjestelmien kehitys, jonka johdosta tuotantoyksiköt ovat pystyneet osallistumaan monipuolisemmin sähkö- ja reservimarkkinoille.

Lempäälän kunnan kasvutavoitteista ja energiamarkkinan muutoksesta johtuen yhtiöllä on tulevana vuosina merkittävä investointitarve. Suunnitellut investoinnit nähdään merkittävänä osana yhtiön riskienhallintaa ja kaukolämmön kilpailukyvyn parantamista.

LEMPÄÄLÄN VUOKRAKODIT OY

Lempäälän Vuokratodit Oy on Lempäälän kunnan omistama voittoa tavoittelematon vuokratoyhtiö. Yhtiön omistamia ja isännöimiä vuokra-asuntoja on noin 800 kpl. Yhtiön henkilöstömäärä on 6 henkilöä. Hallitukseen kuuluu 4 jäsentä ja 2 varajäsentä.

Yhtiö tuottaa kunnan asuntopoliittisten tavoitteiden mukaista viihtyisää asumisenpalvelua huomioiden taloudellisuus ja sosiaalinen ympäristö. Yhtiö panostaa aktiivisesti laatuun ja kiinteistökannan kehittämiseen rakentamalla uusia kiinteistöjä ja korjaamalla vanhoja pitkän tähtäimen suunnitelman mukaisesti.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilanne päivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittäminen	Hyvällä asiakaspalvelulla käyttöaste ja vaihtuvuus pidetään kestäväällä tasolla muuttuvasta markkinatilanteesta huolimatta.	Vuoden kumulatiivinen käyttöaste 97,5 % ja vaihtuvuus alle 25 %.	Käyttöaste (kum. 12 kk) 98,68 % Vaihtuvuus (kum. 12kk) 23,36 %	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Lempäälän Vuokratodit Oy:n kokonaan omistamat asunto-osakeyhtiöt Asunto Oy Lempäälän Himminnaapuri ja Asunto Oy Lempäälän Toimelantalo sulautuivat yhtiöön 31.8.2023.

Yhtiö varasi Saikan asuntomessualueelta tontin, jolle yhtiön on tarkoitus rakennuttaa kerrostalokohde vuoden 2026 asuntomessuille. Kohteen hankesuunnittelu on käynnissä. Yhtiö pyrkii saamaan hankkeelle ARA:n pitkäaikaisen korkotuen.

Tilikauden aikana jatkettiin suunnitelmallista kiinteistönpitoa. Tuiskunkartanon ulkoremontin suunnittelu valmistui, työhön sisällytettiin myös vesikatteiden uusiminen. Urakka kilpailutettiin, mutta hankinta keskeytettiin, koska budjettivaraus oli tehty pienemmällä urakkakokonaisuudella. Urakka kilpailutettiin uudestaan loppuvuodesta 2023 ja urakkasopimus allekirjoitettiin vuoden 2024 alussa. Ulkoremontti on aloitettu ja rakennusten vesikatteet on uusittu alkuvuoden 2024 aikana, urakka jatkuu kevään edetessä julkisivu- ja pihatöillä.

Tilikaudella otettiin käyttöön pitkään asuneiden asukkaiden asukasetu. Etu on suunnattu yli 10 vuotta samassa asunnossa asuneille asukkaille. Asukas voi valita asuntonsa asumisviihtyvyyttä parantavan edun etuvaihtoehdoista.

Korkojen noususta johtuen yhtiön rahoituskulut 2,6-kertaistuivat vuodesta 2022. Lempäälän Vuokrakodit Oy:n tulos oli noin 0,18 milj. € tappiollinen. Tulos rahoituskulujen jälkeen kuitenkin parani edellisvuodesta ja myös omavaraisuus kasvoi vuodesta 2022. Tarkempi erittely konserniyhtiöiden osuudesta konsernitilipäätöksessä ilmenee toimintakertomuksen sivulta 142.

LEMPÄÄLÄN KEHITYS OY

Lempäälän Kehitys Oy vastaa Lempäälän kunnan elinkeinoasioista ja kehittämisestä yhteistyössä kuntakonsernin kanssa sekä osallistuu Tampereen seudun elinkeinoyhteistyöhön palvelusopimuksen mukaisesti ja asetetun talousarvion puitteissa. Yhtiö tekee aktiivista yritysyritys yhteistyötä, joka edistää edelleen Lempäälän yritysmyönteisyyden kehittämistä. Yhtiön henkilöstömäärä on neljä ja hallitukseen kuuluu viisi jäsentä.

Teema	Talousarvio tavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilann epäivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittäminen	Hyvän palvelutas on ylläpitäminen.	Palvelukuvatutkimuksen kokonaisarvosanan keskiarvo vähintään 8,5	Palvelukuvatutkimus toteutettiin ja vastausten keskiarvo nousi edellisvuodesta ja oli nyt 8,8. (Vuoden 2022 palvelukuvatutkimuksen vastausten keskiarvo oli 8,6.)	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Yhtiön taloudellinen tulos jäi noin 75 000 € tappiolliseksi, panostimme markkinointiin sekä toteutimme kaksi laajempaa kehittämissuunnitelmaa. Tarkempi erittely konserniyhtiöiden osuudesta konsernitilipäätöksessä ilmenee toimintakertomuksen sivulta 142.

Yhtiön omien osakkeiden mitätöinti toteutui 14.2.2023.

LEMPON PARKKIKIINTEISTÖT OY

Lempon Parkkikiinteistöt Oy on Lempäälän kunnan konserniyhtiö, jonka toimialana on omistaa, hallita, vuokrata ja ylläpitää pysäköintilaitoksia. Yhtiöllä on hallitus, johon kuuluu yhtiöjärjestyksen mukaan vähintään kolme ja enintään viisi jäsentä. Hallituksessa on tällä hetkellä neljä jäsentä. Yhtiöllä ei ole omaa henkilökuntaa.

Lempon Parkki Oy on Lempon Parkkikiinteistöt Oy:n 100 % omistama tytäryhtiö. Yhtiön toimialana on pysäköintiliiketoiminta. Yhtiöllä on hallitus, johon kuuluu vähintään kolme ja enintään viisi jäsentä. Hallituksessa on tällä hetkellä neljä jäsentä. Yhtiöllä ei ole omaa henkilökuntaa.

Lempon Parkkikiinteistöt Oy mahdollistaa Nova Lempäälä kehityshankeen toteutumisen eli Lempäälän kuntakeskuksen kehittämisen, tonttien myymisen ja radanvarren rakentamisen sekä yhdistää eri liikennemuodot toisiinsa. Kuntakeskuksen rakentaminen edellyttää tärinän, melun ja törmäyksen hallintaa. Nämä asiat otetaan haltuun pääsääntöisesti pysäköintilaitoksilla. Lempon Parkki Oy tuottaa pysäköintipalveluja Lempäälän kunnan alueella.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Tavoitteemme on, että asiakas (pysäköijä) kokee parkkeerauksen miellyttävänä, helposti saavutettavissa olevana, esteettömänä ja laadukkaana. Haluamme luoda kuntaan innovaatioita hyödyntävän ja maineeltaan hyvän pysäköintikulttuurin.	Asiakastyytyväisyyskyselyn toteuttaminen, yleisarvosana parempi kuin 11/2021 tehdyssä tutkimuksessa (2,52 / 5)	Asiakastyytyväisyyskysely toteutettu, yleisarvosana 3,81. Arvosana nousnut merkittävästi edellisestä vuodesta.	Toteutuu
Kasvu ja elinvoima	Taloudellisesti pyrimme pysäköintilaitosten itsekannattavuuteen. Yhtiöiden tarkoituksena on toimia yhteiskunnallisesti kestäväällä tavalla tiedostaen, että yhtiöiden tarkoituksena on palvella kuntaa ja kuntalaisia laajemman kehitysvision osana.	Operaattoriyhtiö Lempon Parkki Oy pystyy maksamaan käyttöasteeseen porrastettua vuokraa kiinteistönomistajalle Lempon Parkkikiinteistöt Oy:lle.	Operaattoriyhtiö Lempon Parkki Oy maksanut käyttöasteen mukaista vuokraa Lempon Parkkikiinteistöt Oy:lle.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Asuntorakentamisen hiljentyessä lähes täysin väliaikaisen pysäköintialueen rakentaminen siirrettiin vuodelta 2023 vuodelle 2024.

Korkotason nousun vuoksi yhtiön korkokulut 2,7- kertaistuivat vuodesta 2022. Lempon Parkkikiinteistöt Oy:n tulos oli noin 0,4 milj. € tappiollinen. Tarkempi erittely konserniyhtiöiden osuudesta konsernitilipäätöksessä ilmenee toimintakertomuksen sivulta 142.

LEKITEK OY

LEKITEK Oy tuottaa Lempäälän kunnalle ja Lempäälän kuntakonsernin yhtiöille kiinteistöhuolto-, rakentamis-, siivous-, viher-, liikuntapaikka-, kuljetus- ja korjaamopalveluita. Toiminnan tarkoituksena on asuin- ja elinympäristön ympärivuotisesta turvallisuudesta, viihtyisyydestä ja toimivuudesta huolehtiminen Lempäälässä.

Lisäksi palvelemme Lempäälässä yksityissektoria in house -yhtiön rajoissa.

Yhtiössä työskentelee keskimääräisesti noin 120 työntekijää.

Yrityksemme hallituksessa on 6 jäsentä. Muiden osakkaiden kuin Lempäälän kunnan tulee yhdessä nimetä kaksi hallituksen jäsentä.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittäminen	Palvelusopimushinnoittelu on kilpailukykyistä, vastaa toteutuneita kustannuksia ja mahdollistaa Lekitekin kehittämisen pitkäjänteisesti. Seurataan ulosmyyntiosuutta.	Palvelu tuotetaan sovittujen palvelusopimushintojen ja ehtojen mukaisesti. Ulosmyynnin osuus ei ylitä liikevaihdosta 5 %.	Palvelua on tuotettu suunnitellusti ja palvelusopimuksen mukaisesti. Laadunseuranta on toteutunut sovitusti. Ulosmyynnin osuus liikevaihdosta 2,8 %	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Vuodelle kohdistui arvioitua suuremmat työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset. Lisäksi tilatoimen rakentamispalveluilta tilattavan työn määrä pieneni huomattavasti verrattuna ennusteeseen ja edelliseen vuoteen. Yhtiö teki myös merkittävät kalustoinvestoinnit tekojään ylläpitoon. Myös omapalkkavaraus kasvoi työehtosopimuksen lomapalkkataulukon muutoksesta johtuen. Yhtiön tulos oli kuitenkin noin 5000 € ylijäämäinen. Tarkempi erittely konserniyhtiöiden osuudesta konsernitilipäätöksessä ilmenee toimintakertomuksen sivulta 142.

Lekitek oli JHL:n järjestämän poliittisen lakon piirissä kaksi päivää kuluneen vuoden aikana.

LEMPÄÄLÄN UIMAHALLI OY

Lempäälän Uimahalli Kiinteistö Oy on Lempäälän kunnan konserniyhtiö, jonka harjoittaa uimahallipalveluihin liittyvää liiketoimintaa ja vuokraa omistamansa maanalaisen uimahallin tiloja.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilanne päivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittäminen	Maanalaisen uimahallin rakentamista jatketaan.	Valmiusaste strategiavuoden lopussa on 50 %.	Valmiusastetavoite 50 % vuoden lopussa toteutui.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Yhtiön investointihanke, uimahalli-kylpylän rakentaminen yhtiön omistamaan ja hallitsemaan kiinteistöön kauppakeskus Ideaparkin alla sijaitsevassa luolastossa on käynnissä. Investoinnin valmiusaste joulukuussa 2023 oli noin 50 %. Kohonneen kustannusarvion johdosta yhtiö ja sen omistajat ovat käynnistäneet rahoitusjärjestelyt riittävän investointirahoituksen varmistamiseksi vuodelle 2024. Investointihanke valmistuu syksyllä 2024.

Investointihankkeen toteutuksen ja hankkeen käyttöönoton valmistelun lisäksi yhtiöllä ei ollut muuta merkittävää liiketoimintaa vuonna 2023. Yhtiön tulos oli runsaat 10000 € alijäämäinen. Tarkempi erittely konserniyhtiöiden osuudesta konsernitilipäätöksessä ilmenee toimintakertomuksen sivulta 142.

MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMINEN

KUNNANHALLITUS

1000e	**TP 2022	TA 2023	TA 2023 muutos	MTA 2023	Toteuma 31.12.2023	Toteuma %
Toimintatulot (ulk.)	2 118	1 370	0	1 370	1 523	111,2 %
Toimintamenot (ulk.)	-14 421	-10 415	-305	-10 720	-10 384	96,9 %
Toimintakate (netto)	-12 303	-9 045	-305	-9 350	-8 861	94,8 %
Toimintatulot* (ulk. ja sis.)	6 462	1 370	0	1 370	1 528	111,5 %
Toimintamenot* (ulk. ja sis.)	-15 888	-10 948	-305	-11 253	-10 926	97,1 %
Toimintakate (netto)	-9 426	-9 578	-305	-9 883	-9 398	95,1 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset	-9	0	0	0	0	335,3 %
Muut lask. vyörytystulot	4 386	4 414	0	4 414	4 033	91,4 %
Muut lask. vyörytyskulut	-478	-285	0	-285	-456	159,9 %
Kokonaiskustannukset (ulkoiset-, sisäiset- ja vyörytys menot sekä poistot)	-16 374	-11 233	-305	-11 538	-11 382	98,6 %

* valtuustoon nähden sitovat erät

** TP 2022 eurot perustuvat ko. vuosien organisaatorakenteeseen

Merkittävimmät talouden poikkeamat

Kunnanhallituksen palvelusuunnitelman ulkoisten menojen toteuma on 96,9 %. Tuottojen toteumaprosentti on 111,2 ja toimintakatteen toteumaprosentti on 94,8.

Muutostalousohjeiden yhteydessä kunnanhallituksen alaiseen palvelusuunnitelmaan on päätetty yhteensä 305 200 € lisää toimintakuluja. Niin elinvoimapalveluiden kuin hallinto-, henkilöstö- ja talousprosessienkin palvelusuunnitelmat toteutuivat hyvin määrärahojen puitteissa. Hyvää talouden toteumaa edesauttoi se, että mm. aiempina vuosina toteumaltaan vaikeasti ennakoitavat työllisyyspalveluiden ja työterveyshuollon nettokustannukset alittuivat selvästi KELA:lle maksettavien työmarkkinatukikustannusten kuluarvion ylittymisestä ja työterveyspalvelun

sopimushintakorotuksesta huolimatta. Lisäksi kunnanhallituksen alaisen palvelusuunnitelman henkilöstökulut alittuivat useiden henkilöstövaihdosten takia, jolloin ko. vakanssit olivat osittain täyttämättöminä.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan havainnot

Kuntakonsernin kokonaisriskienhallinnan tietojärjestelmä otettiin käyttöön alkuvuodesta 2023 ja nyt riskienhallintadataa hallinnoidaan ja raportoidaan osavuosikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä. Riskien hallinnointi tarkoittaa riskiarvioiden päivittämisen lisäksi riskien hallintakeinojen pohdintaa ja vastuuhenkilöiden nimeämistä. Riskidatassa on tällä hetkellä yhteensä 267 tunnistettua riskiä, joista lähes 80 % on riskiarvioinnin jälkeen seuranta- ja hallintavaiheessa. Keskimääräinen riskiluku, joka saadaan arvioimalla sekä todennäköisyys että toteutumisen seurausvaikutukset asteikolla 1-5 on tällä hetkellä 9,5 (max =25).

Samana riskienhallinnan järjestelmätoimittajan palveluna otettiin vuonna 2023 käyttöön myös työn riskien arviointimoduuli, jolla tehdään myös työturvallisuushavaintojen vaarailmoitukset.

Lempäälän kunnassa otettiin käyttöön huhtikuusta 2023 alkaen eettinen ilmoituskanava, joka mahdollistaa henkilökunnalle mm. korruptioepäilyjen ilmoittamisen. Sähköinen anonymiteetin varmistava järjestelmä madaltaa organisaation kynnystä ilmoittaa vakavista epäilyistä ja parantaa siten myös sisäistä valvontaa.

Kunnan markkinakorkoisen lainasalkun kokonaissuojausta korotettiin syyskuussa 2023. Suojausasteen nostolla vastattiin kohonneesta markkinakorkotasosta ja tulevan taloussuunnitelmakauden investointien toteuttamisesta johtuvasta lisävelkaantumisen aiheutuviin riskeihin.

Eri prosesseissa on tehty useita sisäisiin toimintatapoihin ja ohjeistuksiin liittyviä kehittämistoimia. Esimerkkeinä näistä ovat esimerkiksi viranhaltijapäätösten laadinnan sisältöohjeistus, digitaalisen perehdytys- ja oppimisympäristön valmistelu, digiyksikön keskitetty palveluportaali ja ostolaskudatan käsittelyn tietosuojatoimien parantaminen.

ELINVOIMAJAOSTO

Elinvoimajaoston alle kuuluvat 1.1.2023 lukien kunnan elinvoimapalvelut, työllisyyspalvelut ja maaseutupalvelut. Uuden elinvoimapäällikön tehtävissä ja osaamisvaatimuksissa huomioidaan kunnan elinvoiman ja elinvoimajaoston kehittäminen laaja-alaisesti.

Elinkeinojen kehittämisellä ja palveluilla luodaan edellytyksiä elinkeinoelämän kasvulle ja kehittymiselle Lempäälässä, oli sitten kysymys uusyrityttäjäydestä, kunnassa jo olevista yrityksistä tai potentiaalisista Lempäälään sijoittuvista yrityksistä. Tavoitteena on yritysten, työpaikkojen ja verotulojen lisääntyminen kunnassa. Lempäälän kunnan strategia, Lempäälä - Kunta, joka sanoo kyllä, korostaa Lempäälän tunnetuksi tekemistä ja hyvän palvelun merkitystä koko kuntakonsernin menestystekijänä.

Lempäälän Kehitys Oy toteuttaa strategiaa "Menesty Lempäälässä" -palveluprosessin kautta.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Yhteisöllisyys ja osallisuus	Järjestämme yrityksille ja yrittäjille suunnattuja tapahtumia ja koulutuksia yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.	Koulutuksia ja tapahtumia vähintään 12 kpl/v.	Erilaisia tapahtumia järjestetty yrittäjille / sidosryhmille 15 kpl.	Toteutuu
Palveluiden ja toiminnan kehittäminen	Lempäälän Kehityksen henkilökunta kontaktoi aktiivisesti sekä Lempäälässä jo toimivia että Lempäälään sijoittumisesta kiinnostuneita yrityksiä.	Yrityskohtaamisten määrä, 500 kpl vuodessa.	Yrityskohtaamisia (henkilökohtaiset tapaamiset, yritysvierailut, puhelin- ja sähköpostikontaktit) koko henkilöstön osalta 1200.	Toteutuu

Kasvu ja elinvoimaa	Kunnan yritystonttivaranto (10/2022) on 23 ha ja sen laskennallinen myyntiarvo on 5,3 M€ Yritysten lukumäärän nettokasvu Lempäälässä 60–70 kpl/v (PRH).	Myydään tai vuokrataan 30 % vuoden alussa vapaana olevan tonttivarannon myyntiarvosta. Yritysten lukumäärän nettomääräinen kasvu (kpl).	Jatkettu kahden yritystontin varaussopimusta (pa. 5 ha / myyntihinta 1,2 M€) ja tehty kolme uutta varausta (pa. 4,4 ha /myyntihinta 1,11 M€) Yritysten nettomääräinen kasvu 90 kpl.	Toteutuu osittain
Kasvu ja elinvoimaa	Työttömyysaste pysyy matalana, tavoitetaso on alle 7,5 %. Nuorten työttömien määrä vähenee.	Työttömyysaste Alle 30-vuotiaiden työttömien määrä	Vuoden 2023 työttömyysaste oli 6,3 %. Alle 30-vuotiaita työttömiä oli joulukuussa 160 (+ Vesilahti 13), kun vuotta aiemmin heitä oli 155 (+ Vesilahti 12).	Toteutuu
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Maaseutupalvelut toteuttaa vuosittain asiakaspalvelukyselyn ja ohjaa sähköisen asiointin mahdollistamia uusia toimintoja pääasialliseksi toimintatavaksi.	Asiakaspalvelukyselystä saatu palaute ja kokonaisarvosana. Tavoitteena on asiakaspalautteen asteikolla 1–5 saada arvosanaksi yli 4.	Maaseutupalveluissa vuoden 2023 alusta asiakkaiden määrä kasvoi noin 60 prosentilla. Asiakastyytyväisyyskysely toteutettiin vuodenvaihteessa huomioiden myös uudet asiakkaat. Asiakastyytyväisyyskyselystä saatu arvosana oli 4,3. Kyselyn vastausprosentti oli 44.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Vuoden aikana Lempäälän Kehitys teetti laajahkot erillisselvitykset Vaihmalan ja Putkistonniemen matkailun kehittämistä sekä VT 3:n oikaisun yritysvaikutuksista. Vaihmalan alueen kehittämistä jatketaan asemakaavatyön kautta. Koti Lempäälässä -tapahtumien järjestäminen aloitettiin Ideaparkissa Asuntomessut Lempäälässä -hankkeeseen liittyen. Lempäälän Kehitys toteutti näyttävän kesärekrytoinnin "Kesäagentti 37500" -teemalla.

Lempäälän työllisyyspalveluissa toteutettiin työllisyyden edistämisen kuntakokeilua ja vietiin läpi palkkatukiuudistus sekä suuri joukko muita työllisyydenhoitoa koskevia uudistuksia. Vuoden 2023 aikana valmistauduttiin myös tulossa oleviin mittaviin lainsäädäntömuutoksiin, jotka koskevat sekä työnhakija-asiakkaita että kaikenikäisiä maahanmuuttajia. Lisäksi valmisteltiin uutta Tampereen seudun työllisyysaluetta ja vahvistettiin siihen liittyvien 15 kunnan yhteistyötä. Lempäälä tuotti myös Vesilahden kunnalle työllisyyspalvelut. Valtakunnallisesti työllisyystilanne heikentyi, mikä näkyi loppuvuoden asiakasmäärien kasvuna ja avointen työpaikkojen vähenemisenä. Nuorten työpaja Pointti muutettiin kuntouttavasta työtoiminnasta työllistymistä tukeviksi palveluiksi. Etsivä nuorisotyö tavoitti ennätysellisen määrän monialaisen tuen tarpeessa olevia nuoria sekä kertaluonteisen viranomaisasiointin tarpeessa olevia nuoria. Yksilövalmennusta tarvitsevien asiakkaiden määrä kasvoi selkeästi loppuvuotta kohden.

Maaseutupalvelut siirtyi onnistuneesti 100 %:een sähköiseen asiointiin. Yhteistoiminta-alueen laajeneminen tuotti jäsenkunnille yhteensä 60 000 euron kustannussäästöt kuitenkin palvelutasosta yhtään tinkimättä. Lempäälä toteutti yhteistoiminta-alueen 13 kunnalle niiden maatilojen tulovirtoja koskevan selvityksen.

Asuntomessut Lempäälässä -hankkeen markkinointitoimenpiteet tuottivat tulosta ja ensimmäinen tonttihaku onnistui rakennusalan vaikeasta tilanteesta huolimatta erittäin hyvin.

Työllisyys- ja kuntoutuspalvelut	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Työttömien määrä	698	750	937
Työttömyysaste	6	6,5	7,9
Alle 30-vuotiaiden työttömien määrä	128	150	160
Pitkäaikaistyöttömien määrä	211	200	207
Alle 30-vuotiaiden aktiivointiaste	38,5	40	27
Koko kunnan aktiivointiaste	36,5	35	32,1

	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Maaseutuviranomaistoiminta			
Lempäälän maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueella maataloustukea/korvausta hakeneiden maatilojen määrä	1 006	1 710	1 630
Lempäälässä maataloustukea/korvausta hakeneiden maatilojen määrä	99	100	93
Maaseutuviranomaistoiminnan sähköisen asiointi, %	97	100	100
Yhteistoiminta-alueelle maksetut tuet ja korvaukset, M€	29,8	53,0	43,0
Viranomaistoiminnan hallintokulut maksetuista tuista, %	1,1	1,2	1,3

Maaseutuviranomaistoiminnan asiakaspalautteen kokonaisarvosana asteikolla 1(huono)-5(kiitettävä)

4,4

4,1

4,3

HALLINTOPROSESSI

Hallintoprosessi tukee kunnan luottamushenkilöorganisaatiota ja ohjaa palvelualueita sekä koko kuntakonsernia toimimaan hyvän hallinnon mukaisesti. Hallintoprosessin tehtävänä on edistää kunnan digitalisaatiota sekä asiakaslähtöistä palvelutoimintaa. Hallintoprosessiin kuuluvat Digipalvelut, Palvelukäytävä sekä hallinto- ja asiantuntijapalvelut ja tiedonhallinta. Palvelukäytävä vastaa kunnan monipuolisesta asiakaspalvelusta niin Lempäälän kuin valtiollisen asiointipisteen puitteissa.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilanne päivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Hallinnollisiin palveluihin liittyvä asiakirjahallinto asian kirjaamisesta arkistointiin saakka on kokonaan digitaalinen ja digitaaliset palvelualuekohtaiset toimintatavat on yhtenäistetty (esim. sopimushallinta).	Digitaaliset palvelualuekohtaiset toimintatavat on kuvattu ja käyttöön otettu.	Asianhallintajärjestelmän versiopäivitys ja sähköisen arkiston hankinta on toteutettu ja käyttöönotto toteutettu 2023. Kunnan asianhallinta on kokonaisuudessaan mahdollista hoitaa sähköisesti (digitaalinen). Hallinnon palveluiden (päätöksentekoprosessi) prosessit on kuvattu ja ne voidaan toteuttaa kokonaisuudessaan sähköisesti.	Toteutu
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Työn näkyväksi saattaminen ja parempi organisointi sekä palvelualueiden aktiivinen palvelu digitaalisissa asioissa. Työtehtävien kirjausjärjestelmän edelleen kehittäminen digiyksikössä.	Aktivoidaan palaute loppukäyttäjille ja suoritetaan henkilöstölle kysely palvelun toimivuudesta. Asteikolla 1–5 tavoitteena 3,5.	Asiakastytyväisyyskysely digiyksikön palveluihin (asteikolla 1–5) toteutettiin henkilöstölle loppuvuodesta. Kyselyn keskiarvoksi saatiin 3.8 (talousarviotavoite 3.5). Palvelupyynnöiden kirjausjärjestelmän kautta	Toteutu

		Asian ratkaisu asiakkaan kannalta tyydyttävässä ajassa selvitetään palautekyselyllä asteikoilla 1–5 tavoitteena 4 (=samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä).	otettiin käsittelyyn yhteensä 373 palvelupyyntöä. Ratkaistujen, palautetta saaneiden työpyyntöjen, palautteiden keskiarvo oli 3.7 (asteikolla 1–4).	
Palveluiden ja toiminnan kehittäminen	<p>Palvelukäytävä ohjaa kunnan asiakaspalvelua niin sisäisesti kuin ulkoisesti. Edelleen kehitämme digitaalisia toimintatapojamme ja tulkitsemme saadun asiakaspalautteen perusteella toimintaamme tiedolla johtamisen metodien mukaisesti.</p> <p>Palautekanavan kasvaneeseen suosioon vastaamme kehittämällä toimintatapojamme ja käyttöönottamalla uusia ominaisuuksia.</p>	<p>Kokoamme kuukausittain sähköisten asiakaspalautteiden määrää ja tuloksia myös internetsivuillemme. Tavoittelemme nykyisellä asiakaspalautejärjestelmällämme palvelun laadunarvioinnissa arvosanaa 8 asteikolla 1–10.</p> <p>Jatkamme palautekanavan palveluaikojen seurantaa ja pidämme tavoitteen vastata asiakkaallemme kolmen työpäivän aikana. Seuraamme lisäksi, että palauteisiin vastaajien määrä vastaa tarvetta neljännesvuosittain.</p>	<p>Palvelukäytävän asiakaspalvelun laadun arvioinnissa saimme vastauksia 96 kpl ja vastausten keskiarvo oli 7,54. Raportointia ei ole viety verkkosivuille kuukausitasolla pienen vastausmäärän vuoksi.</p> <p>Palautteita on saapunut sähköiseen palautejärjestelmään yhteensä 1 756 kpl. Keskimääräinen vastausaika on 2 päivää ja 7 tuntia. Vuonna 2022 palautteita tuli 2 063 kpl ja vastausaika oli 4 päivää 0 tuntia. Edellisen vuoden palautemääriä seuraamalla olemme pystyneet ennakoimaan tulevaa ja tehostamaan tiedottamista. Tiedottamisen vaikutukset näkyvät palautteiden määrän vähenemisenä.</p>	<p>Toteutu</p> <p>u</p>

Muut olennaiset tapahtumat

Hallintoprosessin johdolla otettiin käyttöön sähköinen arkistointi. Sähköinen arkistointi mahdollistaa täysin sähköisen asianhallinnan prosessin. Lisäksi keväällä 2023 toteutettiin tietosuoja- ja tietoturvakysely, jolla kartoitetaan organisaation osaamista tietosuoja- ja tietoturva-asioissa.

Digiyksikössä tapahtui useita henkilöstömuutoksia vuoden 2023 aikana, joka vaikutti palvelutilanteeseen erityisesti vuoden alkupuolella. Vuoden loppupuolella otettiin käyttöön kunnan sisäinen tiketöintijärjestelmä Putki. Putki otettiin käyttöön mm. digiyksikölle tulevissa laitetilauksissa. Vuoden 2024 aikana Putken valikoimaa on tarkoitus laajentaa mm. Palvelukäytävän sekä henkilöstöhallinnon palveluihin. Vuoden lopulla toteutettiin myös ensimmäistä kertaa digipalveluiden kysely. Kyselyn tuloksien perusteella pyritään kohdentamaan toimenpiteitä sisäisen asiakaskokemuksen parantamiseksi.

Palvelukäytävä sai vuonna 2023 tunnustusta tehdystä työstä niin kunnan omassa Tarkalla Korvalla -kisassa kuin valtakunnallisessa Tärkeissä töissä -gaalassa. Palautekanavan kanssa tehty kehittämistyö ja seuranta paransi kuntamme tavoitettavuutta varsinkin vuoden 2023 viimeisellä vuosineljänneksellä. Lisäksi palveluneuvoja on koulutettu vuoden 2023 aikana digioppaiksi ja syksystä alkaen Palvelukäytävä on tarjonnut kaikille ilmasta digitukea Palvelukäytävän aukioloaikoina.

HENKILÖSTÖPROSESSI

Henkilöstöprosessi ohjaa ja tukee palvelualueita ja koko kuntakonsernia toimimaan yhteisten pelisääntöjen mukaisesti palvelussuhde-, työkyky- ja hyvinvointiasioissa, viestinnässä sekä kehittämisessä.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Henkilöstö	Huolehdimme henkilöstömme työhyvinvoinnista, työssä jaksamisesta ja työkyvystä:	Henkilöstön Fiiliskyselyn tulokset keskiarvo yli 3,5 (skaala 1–5). Vakituisen henkilöstön sairauspoissaolopäivien kehitys (sairauspoissaolopäivät / henkilö) vähentynyt vuodesta 2022. Joka toinen vuosi tehtävän laajan työhyvinvointikyselyn tulokset indeksiluku vähintään 14,0.	Fiiliskyselyn tulokset kuntakonsernin tasolla 3,5. Sairauspoissaolopäivät vakituisella henkilöstöllä koko vuonna 2023 oli 13,63 pv/hlö, kun vuonna 2022 se oli 16,98 pvä/hlö. Tartuntatautilain mukaisia poissaoloja ei ollut vuonna 2023. Työhyvinvointikysely toteutettiin marraskuussa 2023. Tulokset saatiin tammikuussa 2024. Koko kunnan osalta tunnusluku on 14,6.	Toteutuu
Yhteisöllisyys ja osallisuus	Kunnan brändin vahvistaminen mm. viestinnän monikanavaisuutta lisäämällä eri kohderyhmät huomioiden.	Seuraajien määrän lisääntyminen eri kanavissa.	Koko vuoden seurantajaksoilla seuraajien määrä on lisääntynyt kaikissa somekanavissa.	Toteutuu
Palveluiden ja toiminnan kehittäminen	Poikkeustilanteisiin varautuminen	Poikkeustilannevarautumiseen liittyvien järjestelmien käyttöönotto.	Kuntakonsernin turvallisuuteen liittyvien viestintäjärjestelmiä on laajennettu ja turvallisuustasoa on korotettu.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Vuosi 2023 alkoi uuden organisaation merkeissä, kun noin 460 henkilöä siirtyi Pirkanmaan hyvinvointialueen palvelukseen. Samassa yhteydessä myös kunnan oma organisaatio uudistui: kasvatuksen ja opetuksen sekä yhteisöpalvelujen palvelualueet sekä elinvoimapalvelujen tehtäväalue aloittivat toimintansa. Henkilöstöpalvelujen jo edellisenä vuonna aloittama sisäinen uudistus saatiin hyvin käyntiin ja syksyllä tiimi uudistui palvelualueiden tarpeiden suuntaisesti.

Työhyvinvointikysely toteutettiin vuoden 2023 lopuksi ja tulokset kertoivat hyvästä kehittämisestä organisaation tasolla. Indeksiluku vuonna 2023 oli hieman edellistä kierrosta parempi 14,6. Esihenkilöihin ja nuoriin työntekijöihin tekemämme työ näkyi myös tuloksissa, joten tästä on hyvä jatkaa.

Vuonna 2018 aloitettu ILOA Lempäälään -työhyvinvointihanke saatiin päätökseen vuonna 2023, kun ILOA III - Arvostava työyhteisö -osuus oppimiskierroksineen ja kaikkien yksikköjen keskusteluineen käytiin keväällä 2023. Tämän jälkeen on työskennelty kunnanhallituksen asettaman kärkihanke Paras työpaikka kanssa. Suunnittelun jälkeen projektiin haettiin ja saatiin tukea eläkeyhtiö Kevasta. Hankkeessa keskitytään modernin johtamisen kehittämiseen sekä henkilöstöetuuksien uudistamiseen.

Henkilöstöä palkittiin 100 eurolla vuonna 2022 tehdystä työstä. Sisäiset "Tarkalla korvalla"- ja "Idea" -palkitsemiset toteutuivat entiseen tapaan. Saimme tunnustuksia myös valtakunnallisessa Tärkeissä töissä -gaalassa vuoden päätteeksi.

Vaikka työterveyden hinnoitteluun kohdistui inflaatiosta johtuvaa kasvua, saatiin kustannukset pidettyä lähes entisellä tasolla. Toiminta keskittyi edelleen ennakoiviin / lakisääteisiin palveluihin, 56 % työterveyspalveluista kohdistui Kela-I luokkaan.

Sisäisen intranetin uudistaminen aloitettiin vuoden 2023 puolella ja siinä on päästy hyvään vauhtiin. Uusi riskien arviointijärjestelmä otettiin käyttöön myös työsuojeluriskien arviontien puolella ja yksiköt aloittivat arvioinnit uuden työkalun avulla vuoden 2023 puolella.

Viestinnässä panostettiin erityisesti Asuntomessuihin. Myös idearaha-projektissa halusimme näkyä kuntalaisten suuntaan vahvasti. Kehitimme viestinnässä myös rekrytointiviestintää sekä päätöksentekoviestintää.

TALOUSPROSESSI

Talousprosessi ohjaa ja tukee toimielimiä, palvelualueita ja koko kuntakonsernia edistämään kuntastrategiaa yhteisillä kokonaistalouden tavoitteilla. Vuodesta 2020 lähtien kirjanpito- ja reskontrapalveluista on vastannut in house -yhtiö Sarastia Oy. Kunnan omaa henkilöstöä käytetään talouden asiantuntijapalveluihin ja laskutuspalveluihin.

Teema	Talousarvio tavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilann epäivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Tavoitteena ajantasaisen informaation ja talousosamisen lisääminen.	<p>Kunnan sisäisten talouspalveluiden toimivuuden ja kehittämisen arvioimiseksi tehdään käyttäjäkysely, jonka arvosana on asteikolla 1–5 vähintään 3,5.</p> <p>Välittömän palautteen ja asiakkaan osaamistason muutosta mittaavan kyselyn käyttöönotto. 2/3 vastaajista arvioi annettua palvelua ja osaamistason parantumista onnistuneeksi.</p> <p>Sarastian tuottamien talouspalveluiden toimivuudesta ja kehittämistarpeista laaditaan erillinen käyttäjäkysely.</p>	<p>Vuoden päätteeksi tehdyn käyttäjäkyselyn (n=37) arvosana talouspalveluista asteikolla 1–5 oli 3,53.</p> <p>Kysyttäessä vastaajien talousosaamisen parantumista vajaat 60 % vastasi näin tapahtuneen. Osaamista koskevat kysymykset koskivat talousjärjestelmien käyttöä, taloustiedon hyödyntämistä sekä vuosittain toistuvien eri talousasioiden ohjeistusta ja niiden mukaista valmistelua.</p> <p>Sarastia Oy:llä oli vuonna 2023 mittavia uudelleenjärjestelyjä palvelutuotannossaan ja asiakasrajapinnan palveluissaan, sillä myös käynnistyneistä hyvinvointialueista 8 käyttää Sarastian palveluita.</p> <p>Asiakaskohtaista käyttäjäkyselyä ei toteutettu vuonna 2023, mutta yhtiö ottaa käyttöön laajemman yhtenäisen mittaustavan asiakaskokemusten kartoittamiseksi.</p>	<p>Toteutuu osittain</p>

Muut olennaiset tapahtumat

Hyvinvointialueiden käynnistyminen aiheutti alkuvuodesta merkittävästi lisätyötä ja ylimääräisiä kustannuksia.

Talouspalvelut -tiimissä tapahtui useita henkilöstömuutoksia vuoden 2023 aikana ja se vaikutti palvelutarjontaan ja työkuormitukseen erityisesti vuoden loppupuoliskolla. Vakanssien vakinainen täyttö siirtyi osittain vuoden 2024 puolelle, sillä loppuvuodesta käynnistettiin myös tiimin tehtäväkuvien uudelleenjärjestelyt vastaamaan palvelualueiden tarpeita ja edesauttamaan tarkoituksenmukaista työtehtävien jakautumista.

Hankekoordinaattorin tehtävät organisoitiin uudelleen ja siirrettiin talouspalveluista elinvoimapalveluiden tehtäväalueelle. Uudelleenorganisoinnin yhteydessä pyritään vahvistamaan strategisiin rahoitushakuihin liittyvää valmiutta ja verkostoitumista sekä kehittämään kunnan eri yksiköiden projektihallintaa.

KASVATUS- JA OPETUSLAUTAKUNTA

1000e	**TP 2022	TA 2023	TA 2023 muuto s	MTA 2023	Toteuma 31.12.2023	Toteum a %
Toimintatulot (ulk)	5 247	4 503	558	5 061	4 979	98,4 %
Toimintamenot (ulk)	-48 342	-48 176	-2 759	-50 935	-51 683	101,5 %
Toimintakate (netto)	-43 095	-43 673	-2 201	-45 874	-46 704	101,8 %
Toimintatulot* (ulk ja sis)	5 746	8 634	558	9 192	9 181	99,9 %
Toimintamenot* (ulk ja sis)	-67 161	-66 608	-2 759	-69 368	-70 343	101,4 %
Toimintakate (netto ulk ja sis)	-61 415	-57 974	-2 201	-60 175	-61 162	101,6 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset	-344	-9	0	-9	-13	152,9 %
Muut lask. vyörytystulot	499	0	0	0	580	
Muut lask. vyörytyskustannukset	-2 701	-3 593	0	-3 593	-3 355	93,4 %
Kokonaiskustannukset (ulkoiset-, sisäiset- ja vyörytys menot sekä poistot)	-70 206	-70 210	-2 759	-72 969	-73 711	101,0 %

* valtuustoon nähden sitovat erät

** TP 2022 eurot perustuvat ko. vuosien organisaatorakenteeseen

Merkittävimmät talouden poikkeamat

Kasvatus- ja opetuslautakunnan palvelussuunnitelman ulkoisten menojen toteuma on 101,5 %.

Tuottojen toteumaprosentti on 98,4 ja toimintakatteen toteumaprosentti on 101,8.

Muutostalousarviovalmistelun yhteydessä lautakunnan alaiseen palvelusuunnitelmaan on päätetty yhteensä 2 759 300 € lisää toimintakuluja ja 558 100 € toimintatuottoja. Jäljempänä on selostettu talousarviopoikkeamien sisältöjä tarkemmin.

Palvelusuunnitelman merkittävimpiä talousarviopoikkeamia olivat KEVA:n ns.

tasausmaksukustannukset sekä valtionosuusjärjestelmän yhteydessä perittävien opetuksen kotikuntakorvausten kasvu. Tasausmaksuun vaadittava summa tarkentui ja ko. muutokset käsiteltiin syksyn 2023 muutostalousarviokohteina. Samoin syksyn muutostalousarviokäsittelyssä vahvistettiin alkuvuoden aikana saatujen hankeavustusten ja hankkeisiin kohdistuvien menojen

budjetoinnin tarkennukset. Lisäksi muutostalousarviolla päivitettiin kaikkien palvelualueiden palkkamääräraharavauksia uusien palkkasopimusten kustannusten kohdistumisen mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen sekä koululaisten aamupäivä- iltapäivätoiminnan sijaiskustannukset ovat kohonneet viimeisten vuosien aikana merkittävästi. Lisäksi on käytetty Tempore henkilöstövuokrausta. Syinä lisääntyneisiin kustannuksiin ovat mm. koronavuodesta opitut ohjeet poissaoloista flunssaoireisena sekä varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutokset henkilöstömitoituksissa lapsiryhmissä. Lisäksi ulkopuolisia sijaisia on vaikea saada muiden kaupunkiseudun kuntien ollessa samassa tilanteessa. Haastavaa tilannetta helpottamaan käynnistyi 1.8.2023 lähtien sijaispooli varhaiskasvatuksen ja aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä vaativan erityisen tuen sijaistilanteen parantamiseksi hallitusti ja kustannustehokkaasti. Sijaispooliin on rekrytoitu 18 sijaispoolin ohjaajaa. Vaikuttavuus on todennettavissa erityisesti vuokratyövoiman käytön vähenemisenä ja suoraan kustannuksina sisäisten siirtojen prosessin ja sijaispoolin myötä. Kaikilla kasvatuksen ja opetuksen palvelualueen tehtäväalueilla on kiinnitetty huomiota varhaiseen puuttumiseen ja kustannustietoisuuteen.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki muuttui 1.3.2023 alkaen. Tulorajat nousivat merkittävästi, mikä tarkoittaa sitä, että yhä suuremmilla tuloilla perhe maksaa varhaiskasvatuksesta vähemmän, tai ei ollenkaan. Lempäälän varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuottojen osalta lakimuutos tuotti 0 maksua maksavien kasvun 25 prosentista 39 prosenttiin.

Lempäälän kotihoidontuen kuntalisäpilotti 1.8.2023–31.5.2024 käynnistyi kasvat- ja opetuslautakunnan päättämien kriteereiden ja kunnanvaltuuston myöntämän määrärahan 230 000 € myötä. Pilottiin hyväksyttiin 196 ehdot täyttävää perhettä, joissa on 274 lasta. Lapsista 81 % on alle 3-vuotiaita. Pilotin aikana perheitä osallistetaan monipuolisesti tutkimukselliseen seurantaan ja vaikuttavuuden arviointiin. Varhaiskasvatuksen paikkatilanne on aikaisempiin vuosiin verrattuna parempi, mikä tarkoittaa käytännössä lisähenkilöstön palkkaamisesta pidättäytymistä ja investointitarpeen uudelleentarkastelua. Lempäälän kunta yhdessä Kempeleen kunnan kanssa ovat tilanneet taloudellisen ja toiminnallisen vaikuttavuustutkimuksen, joka valmistuu huhtikuussa 2024.

Vammaisten lasten loma-aikojen hoidosta on laadittu sopimus Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa siten, että Lempäälän kunta järjestää ja kustannuksista vastaa Pirha. Sopimus mahdollistaa koulunkäynninohjaajien kesäajan työskentelyn ja välttää lomautuksilta loma-aikoina.

Osakkeen (seudullinen osaamisen kehittäminen) vastuukunnan siirtoa Lempäälän kunnasta Tampereen kaupungille 1.1.2024 lähtien on valmisteltu seudullisesti. Osakkeen toiminnasta valmistui hallinnon, talouden ja toiminnan tarkastus Lempäälän kunnan vastuukunta-ajalta siirron tueksi.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan havainnot

Esihenkilöiden talouden ja hallinnon osaamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota erityisesti tiedolla johtamista edistäen.

Eri ammattiryhmien tehtävän vaativuuden tasoja on päivitetty, jonka yhteydessä on myös tarkistettu nykytilanteeseen perustuvien tasojen vastaavuus maksettuihin palkkoihin.

Granite-järjestelmän käyttöönotto riskienhallinnassa edistää yksikkö- ja palvelualueen arjen riskitietoisuutta ja turvallisuuskulttuuria.

HALLINTO JA ALUEELLISET PALVELUT, KASVATUS JA OPETUS

Hallinto ja alueelliset palvelut, kasvatus ja opetus vastaa palvelualueen yhteisten asioiden hoidosta ja koordinoinnista, lautakuntatyöskentelyn sujuvuudesta sekä yhteistoiminnasta muiden palvelualueiden ja prosessien kanssa. Uuden kunnan myötä korostuu sujuva yhdyspintatyö Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi tehtävänä on tukea Lempäälän kuntastrategian jalkauttamista edesauttamalla tehtäväalueiden tavoitteiden toteutumista sekä hallinnon ja talouden sujuvaa hoitamista reagoimalla proaktiivisesti toimintaympäristön muutoksiin.

Lempäälän kunta järjestää perusopetuslain (21.8.1998/628) mukaista koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa peruskoulun ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä kolmannelta yhdeksänteen vuosiluokkien erityisen tuen piirissä oleville oppilaille. Toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista ja maksullista

Lempäälän lukio on yleissivistävä, ylioppilastutkintoon johtava toisen asteen oppilaitos. Lukion tehtävänä on mahdollistaa opiskelijoilleen nykyaikainen ja korkeatasoinen koulutus pohjalla siten, että heillä on hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja edelleen työelämään. Virta-kampus on moderni ja yhteisöllinen toisen asteen oppimisympäristö (Lempäälän lukio ja Tredun ammatillinen koulutus), jonka monipuolinen ja tulevaisuuteen suuntaava koulutustarjonta osaltaan mahdollistaa perusopetuksen jälkeisen koulutuksen ja sivistyksen omassa kunnassa.

Nokian, Pirkkalan, Lempäälän ja Vesilahden kuntien muodostama Pirkan opisto järjestää yleissivistävää ja harrastuksia tukevaa koulutusta sekä taiteen perusopetuksen opetuspalveluja neljään opiston jäsenkuntaan.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden uudelleenmuotoilu osana sujuvaa yhdyspintatyötä Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa.	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä opiskeluhoitosuunnitelma on päivitetty yhteistyössä Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa 11/2023.	Lempäälän kunnan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma on hyväksytty uusien Opetushallituksen 1.8.2023 voimaan tulleiden määräysten mukaisesti kasvatus- ja opetuslautakunnassa on 6/2023. Lempäälän kunta on edustettuna alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman laadintatyöryhmässä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laadinta on käynnistynyt tiedonkeruun myötä	Toteutuu

			(kouluterveyskysely, poissaolotilastot ja kotihoidontuen kuntalisäpilotti). Suunnitelma on lausunto- ja hyväksymisvaiheessa elokuussa 2024.	
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (Hyte)	Lempäälän lukion opiskelun tuki ja opinto-ohjaus ovat uuden lukion opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisia ja seutukunnallisesti kilpailukykyisiä.	Lukion opinto-ohjaajalla ohjattavia maksimissaan 225 opiskelijaa.	Lempäälän lukiossa on 222 opiskelijaa / opinto-ohjaaja lukuvuonna 2023–2024. Lempäälän lukio saa Opetushallituksen lukiokoulutukselle suunnattua erityisavustusta, jonka käyttöaika päättyy 31.7.2024. Avustusta käytetään 0,5 opinto-ohjaajan palkkaa vastaaviin kuluihin. Lempäälän kunta on saanut avustusta lukion oppimisen tuen kehittämiseen (päätös 12/2023) 49 500 €, mikä osaltaan varmistaa opiskelun tuen jatkumisen.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Lempäälän kunta sai kaksivuotisen Unicef - Lapsisystävällinen kunta tunnustuksen 4.12.2023.

Someturva on mahdollistettu käyttöön esi- ja perusopetuksen oppilaille ja lukion opiskelijoille sekä henkilökunnalle osana kouluväkivallan ehkäisyä. Seurannan perusteella palvelulle on tarvetta matalan kynnyksen tukimuotona.

Oppivelvollisuuslakiin perustuen kunnalla on valvonta- ja ohjausvelvollisuus toisen asteen keskeyttämisen ennaltaehkäisemiseksi ja riittävän tuen antamiseksi. Lempäälän kunnassa on syksyn 2023 aikana ollut aktiivisten ohjaustoimenpiteiden piirissä 15 nuorta, joiden osalta on monitoimijaisesti tehty kohdennettuja toimenpiteitä tilateiden haasteellisuuden vuoksi. Yhteistyö Tredun TUVÄ-koulutuksen kanssa on toiminut esimerkillisesti, esimerkkinä pilotoitu oppivelvollisuuden suorittamista tukevaa pajatoimintaa kunnan ja Tredun yhteistyönä.

Lukio	2021–2022	2022–2023	2023–2024
Oppilasmäärä 20.9. yhteensä	417	425	444
kotipaikka Lempäälä	297	293	324
kotipaikka muu kuin Lempäälä	120	132	120
vaihto-oppilaita	1	3	1
kaksoistutkinto-opiskelijat (ei tilastossa)	44	34	23

TUVA-opiskelijat (ei tilastoissa)

3

Aamu- ja iltapäivätoiminta lasten lukumäärä 20.9.	2021–2022	2022–2023	2023–2024
esiopetus	281	272	256
1. luokkalaiset	232	252	222
2. luokkalaiset	105	86	110
3.-9. luokkalaiset	5	3	4
yhteensä lapsia toiminnassa	623	613	592

OSAKE TOIMINTAMALLI

Lempäälä jatkaa vastuukuntana seudullisessa kasvatus- ja opetusalan osaamisen kehittämispalvelu Osakkeessa. Tampereen seudun Osake on Tampereen seudun kasvatus- ja opetusalan henkilöstön osaamisen kehittämisen palvelu, jota ohjaa ja rahoittaa Tampereen kaupunkiseudun kahdeksan kuntaa. Palvelua tarjotaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä lukiotoiminnan henkilöstölle. Palveluun voivat osallistua myös muut Pirkanmaan kunnat sekä yksityiset palveluiden tuottajat erillisestä korvauksesta.

Osakkeen taloukokonaisuus muodostuu 1) perustoiminnan budjetista, 2) valtionavustuksista, joita kohdennetaan hanketoimintaan sekä 3) seudullisesta oman rahoituksen oppimateriaalihankkeesta.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Henkilöstö	Osakkeen perustoiminnan pääpaino koulutustarjonnassa, jossa toteutetaan 3000 koulutettavapäivää (1 ktp. = 6 h opiskelua / osallistuja). Koulutukset tuotetaan kustannustehokkaasti ja laadukkaasti.	Kustannustehokkuutta arvioidaan €/ktp, tavoite keskimäärin 100 €/ktp/hlö. Laadua arvioidaan ja kehitetään osallistujapalautteella, tavoite vähintään 3,5/5.	31.12.2023 mennessä tuotettu 3727 koulutettavapäivää. Koulutettavapäivän keskimääräinen hinta 85 €. Osallistujapalaute keskiarvo. 4,6/5,0.	Toteutuu
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Toiminnan profiiliin sopivan seudullisen kehittämisrahoituksen hakuprosessin edelleen kehittäminen. Valtionavustuksia haetaan aktiivisesti subventoimaan kuntaosuuksia sekä sellaiseen kuntien kehittämistyöhön, joka olisi joka tapauksessa tehtävä sekä sellaiseen kuntien kehittämistyöhön, joihin yksittäinen kunta ei pysty hakemaan avustusta.	Valtionavustushakemusten onnistumista arvioidaan vuosittain Hyvinvointipalveluiden kehittämisryhmässä, tavoite vähintään yksi uusi alkava seudullinen valtionavustusrahoitus vuosittain.	Uusia seudullisia valtionavustusrahoituksia saatu 12/2023 mennessä kahteen hankkeeseen.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Lempäälä on toiminut vastuukuntana seudullisessa kasvatus- ja opetusalan osaamisen kehittämispalvelu Osakkeessa vuodesta 2019 alkaen. 1.1.2024 alkaen vastuukunta on Tampereen kaupunki toistaiseksi voimassa olevalla sopimuksella.

Osake-toiminta oli mukana vahvistamassa Tampereen kaupunkiseudun kansallista (ja osin kansainvälistäkin) kiinnostavuutta innovatiivisena ja rohkeasti kokeilevana seutuna mm. seuraavien toimien avulla: Toimintamallin tunnettuus lisääntyi kansallisesti. Mm. useita esittelyjä eri alueiden sivistysjohdolle, benchmarkaus eri alueiden koulutustoimijoiden kesken. Tampereen kaupunkiseudun kasvatus- ja opetuspalveluiden arviointisuunnitelman mukainen monialaisen yhteistyön arviointi oli kansainvälisestikin katsoen laajin arviointi kasvatus- ja opetusalojen monialaisesta yhteistyöstä, ja tuotti myös valtakunnallisesti sovellettavaa tietoa. Sitouttavan kouluyhteistyön hanke tuotti kansallisia tuloksia mm. perusopetuslain muutoksiin, OPS-päivityksiin sekä poissaolojen seuraamiseen. Seudullinen oppimateriaalin tuottaminen vahvisti Tampereen kaupunkiseudun kansallista kiinnostavuutta innovatiivisena ja rohkeasti kokeilevana seutuna. Valtakunnallisesti materiaalilla on 10 000 kaupunkiseudun ulkopuolista käyttäjää/ kk.

	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Koulutettavapäivien määrä	2 940	3 000	3 459

OPETUSPALVELUT

Esi- ja perusopetuksen tehtävänä on edistää lasten ja nuorten oppimista, kasvamista ja kehittymistä itseään, kanssaihmiään ja ympäristöään arvostaviksi yhteiskunnan jäseniksi. Perusopetusta annetaan yleisopetuksena ja joustavana perusopetuksena. Oppimisen ja koulunkäynnin tukena annetaan tehostettua ja erityistä tukea lähtökohtaisesti muun opetuksen yhteydessä.

Lempäälän kunnan esi- ja perusopetuksen kouluverkossa on yksitoista koulua. Alakouluista (esi–6. lk.) kuusi on kyläkouluja ja neljä isoja alakouluja, Yläkouluja (7.–9. lk.) on kolme. Oppilaita on lukuvuonna 2022–2023 yhteensä 3 813, joista 7 on valmistavalla luokalla. Lukion opiskelijamäärä on 423.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Esi- ja perusopetuksen nivelvaiheyhteistyön kehittäminen ja keskinäisen vuoropuhelun tiivistäminen varhaiskasvatuksen kanssa, eheyttämään 5–6-vuotiaiden siirtymistä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen.	Nivelvaiheyhteistyön vuosikellorunkoon suunnitellut tapaamiset ja koulutukset toteutuvat toimintavuoden aikana.	Nivelvaiheyhteistyötä on kehitetty, jotta siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen on mahdollisimman sujuvaa ja lapsen tuen tarpeet huomioivia. Lisäksi kasvatus- ja opetuslautakunta päätti 5/2023 nivelvaiheyhteistyötä tukemaan, että 1. Lempäälän kunnan alakoulut kirjaavat omat suunnitelmansa joustavan esi- ja alkuopetuksen toteuttamisesta koulujen opetussuunnitelmiin perustuviin lukuvuosisuunnitelmiin 2. Koulujen luku- ja työjärjestyksiin varataan vähintään kolmen oppitunnin verran viikoittaista aikaa, jolla joustavan esi- ja alkuopetuksen toteuttaminen sekä yhteistyön tekeminen mahdollistetaan. Nivelvaiheyhteistyön suunnitellut tapaamiset ja koulutukset toteutuvat	Toteutuu

			toimintavuoden aikana vuosikellon mukaisesti	
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Esi- ja perusopetuksen digitaalinen ekosysteemi ja oppimistilanteissa tapahtuva teknologian käyttö tulevat luontevaksi osaksi esi- ja perusopetuksen arkea. Toiminnalla edistetään pedagogista toimintaa, joka suuntautuu laaja-alaisen osaamisen sekä oppimisen osa-alueisiin.	Käytössä on riittävä määrä oppilaslaitteita, jotta opetussuunnitelman mukainen digitalisaatio voi toteutua. Suunnitelma 4.–9. luokkien oppilaiden laitehankinnasta pohjautuu 3-vuotissuunnitelmaan.	3-vuotissuunnitelman mukaisesti elokuussa kunnan 4.- ja 7. -luokkalaisilla on omat 1:1 -laitteet käytössään.	Toteutuu
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (Hyte)	Koulujen kerhotoiminta on säännöllistä ja monipuolista ja toimintaa on joka koululla.	Kerhotoimintaa järjestetään Harrastava koululainen-toiminnan puitteissa 1 000 oppilaalle lukuvuoden 2023–2024 aikana. Tavoitteen mukainen toiminta on pohjustettu ja aloitettu jo lukuvuonna 2022–2023.	Harrastava koululainen toiminta käynnistyi 4.9.2023 ja päättyi 26.4.2024. Kouluilta järjestyi tiloja Harrastava koululainen -kerhojen käyttöön. Harrastaminen mahdollistetaan hankkeen kautta 1000 nuorelle. Alakoululaisille järjestetään noin 55 ohjattua kerhoa kouluilla tai etänä koulupäivän jälkeen. Yläkouluisille kerhotoimintaa järjestetään koulujen läheisyydessä tai etänä. Ohjattua toimintaa yläkoululaisille on viiden kerhon verran.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Koulujen digitutorit jatkavat henkilökunnan opastamista arjessa ja kunnan digimenter (hankeavustus) tarjoaa matalan kynnyksen tukea sekä koordinoi pedagogiikan toteutumista. Yhteistyötä on tiivistetty kunnan digiyksikön ja opetuspalveluiden kanssa sekä osaamis- että hallintatoimintojen osalta. Oppilailta ja koulujen henkilöstöltä kerätään digilaitteiden käytöstä palautetta osana kunnan digilaitteiden käyttöönoton seuranta- ja arviointia.

Oppilaiden harrastamattomuuden syitä on Harrastava koululainen -hankkeen kautta kartoitettu ja saatujen tulosten myötä on pyritty järjestämään juuri oikeanlaista ja kohdennettua kerhotoimintaa. Kerhotoiminta saavuttaa tällä hetkellä hyvin kunnan lapset ja nuoret. Etsivää harrastustoimintaa toteutetaan sekä ala- että yläkoululaisille mm. yhteistyössä oppilashuollon henkilöstön ja kouluyhteisöohjaajien kanssa.

Tampereen kaupunkiseudun läsnäolon tukemisen ja poissaolojen seurannan suunnitelman mukaisesti oppilaiden poissaoloja seurataan prosentteina kynnysten ollessa 5–10 % ja 20 %. Lukuvuoden aikana tarkastellaan oppilaan poissaolotunteja kokonaisuutena. Wilma-robottia on pilotoitu lukuvuoden 2023–2024 aikana tukemaan systemaattista poissaolojen seuranta-

Oppilasmäärä erityis- ja perusopetuksessa 20.9.	2021–2022	2022–2023	2023–2024
Perusopetus yhteensä	3 881	3 802	4 038
vuosiluokat 1–9	3 522	3 484	3 730
esiopetus	359	318	308
Erityistä tukea saavat oppilaat	270	295	279

Perusopetuksen päättäneiden sijoittuminen jatko-opintoihin	2020–2021	2021–2022	2022–2023
9. vuosiluokan oppilasmäärä	372	378	399
Lukioihin	60 %	51 %	51 %
joista Lempäälän lukioon	46 %	40 %	64 %
Ammatilliset oppilaitokset	36 %	41 %	44 %
joista Tredu	68 %	63 %	64 %
joista VAAO	25 %	33 %	25 %
Ei tutkintoon johtavaa koulutusta*	4 %	8 %	6 %
Ilman välitöntä opiskelupaikkaa II-asteella	0 %	0 %	0,3 %

*sisältää ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen (VALMA) v. 2021 asti ja v. 2022 alkaen tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) sekä yhteishakuun lisätyt kansanopistojen linjat.

VARHAISKASVATUSPALVELUT

Lempäälän kuntastrategia toteutuu varhaiskasvatuspalvelujen vision ”*Lapsuus Lempäälässä - vahva silta tulevaisuuteen*” kautta. Varhaiskasvatuksen palvelulupaus ”*Autamme jokaista lasta kiipeämään omalle vuorelleen, niin korkealle kuin mahdollista, yhteistyössä häntä ympäröivien turvallisten aikuisten kanssa*” konkretisoi varhaiskasvatuksen visiota.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaan kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

Varhaiskasvatuspalvelut järjestävät monipuolisia palveluita varhaiskasvatusikäisille lapsille. Varhaiskasvatuslain mukaisesti varhaiskasvatusta tulee olla saatavilla kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin, lähipalvelun periaatteella, kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Lempäälässä on 16 kunnallista päiväkotia ja 4 yksityisen palvelutuottajan palvelusetelipäiväkotia. Kunnallisia, kotona toimivia perhepäivähoitajia on 10 ja yksityisiä kotona toimivia perhepäivähoitajia 8 kappaletta. Yksityisiä ryhmäperhepäivähoitokoteja on 3 kappaletta.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Kasvu ja elinvoimaa	Laadukkaat ja kustannustehokkaasti tuotetut, monipuoliset ja riittävät varhaiskasvatuspalvelut kuntalaisille.	Lapsiryhmissä pystytään huomioimaan 1.8.2022 voimaan astuneen varhaiskasvatuslain muutoksen edellyttämät toimet (lapsiryhmän pienennys tai vaihtoehtoisesti ryhmässä avustaja), kun lapsiryhmässä on tukea tarvitsevia lapsia. Varhaiskasvatuspalveluiden palveluohjaus on arvioitu asiakastyytyväisyyskyselyssä laadukkaaksi.	Lapsiryhmissä on pystytty huomioimaan 1.8.2022 voimaan astuneen varhaiskasvatuslain muutoksen edellyttämät toimet (lapsiryhmän pienennys tai vaihtoehtoisesti ryhmässä avustaja), kun lapsiryhmässä on tukea tarvitsevia lapsia. Varhaiskasvatuksen asiakastyytyväisyyskysely toteutettiin toukokuussa 2023, tavoitekeskiarvo 4, arviointiasteikolla 1–5 saavutettiin kaikkien	Toteutuu

		<p>Tavoitekeskiarvo 4, arviointiasteikolla 1–5.</p> <p>Varhaiskasvatuspaikka pystytään tarjoamaan lain edellyttämän lähipalveluperiaatteen mukaisesti 85 prosentille hakijoista toimintavuoden aikana.</p> <p>Yksityisen palvelutuotannon osuus kokonaispalvelutuotannosta enintään 35 prosenttia.</p>	<p>muiden osa-alueiden osalta, lukuun ottamatta osa-aluetta "varhaiskasvatusyksikön sisätilat kannustavat monipuoliseen tekemiseen". Tämän osa-alueen keskiarvo oli 3,9, arviointiasteikolla 1–5. Asiakastyytyväisyyskyselyssä arviointiin myös huoltajien tyytyväisyyttä palveluohjaukseen varhaiskasvatuspaikan hakemisen yhteydessä. Palveluohjauksen asiakastyytyväisyys oli 4,5, arviointiasteikolla 1–5.</p> <p>Varhaiskasvatuspaikka on pystytty yksittäisiä hakijoita lukuun ottamatta tarjoamaan lain edellyttämän lähipalveluperiaatteen mukaisesti toimintavuoden 2023 aikana.</p> <p>Yksityisen palvelutuotannon osuus kokonaispalvelutuotannosta on 26 %.</p>	
<p>Palveluiden ja toiminnan kehittämisen</p>	<p>Laadukas kokopäiväpedagogiikka varhaiskasvatuksen arjessa, jossa tavoitteet asetetaan aikuisten toiminnalle, lasten tarpeisiin pohjautuen.</p>	<p>Huoltajien kanssa käytävät varhaiskasvatuksen aloituskeskustelut toteutuvat 100-prosenttisesti.</p> <p>Huoltajien kanssa käytävät lapsen</p>	<p>Huoltajien kanssa käytävät varhaiskasvatuksen aloituskeskustelut ovat toteutuneet 100-prosenttisesti.</p> <p>Huoltajien kanssa käytävät lapsen</p>	<p>Toteutuu</p>

	<p>Nivelvaiheyhteistyön kehittäminen ja tiivistäminen esi- ja perusopetuksen kanssa, eheyttämään 5-vuotiaiden siirtymistä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Arjen vuoropuhelun lisääminen varhaiskasvatuksen henkilöstön ja esi- ja</p>	<p>varhaiskasvatussuunnitelmakestukset toteutuvat 90-prosenttisesti.</p> <p>Pedagogisesti painottuneet asiakastytyväisyyskyselyt, tavoitekeskiarvo 4, arviointiasteikolla 1–5.</p> <p>Lasten asiakastytyväisyyskyselyt (toteutetaan yhtä aikaa huoltajien kyselyiden kanssa), arviointiasteikko hymynaamat, tavoite 90-prosenttisesti hymyä.</p> <p>5-vuotiaiden ryhmien nivelvaiheyhteistyöhön liittyvä asiakastytyväisyyskysely, tavoitekeskiarvo 4, arviointiasteikolla 1–5.</p> <p>Nivelvaiheyhteistyön vuosikellorunkoon suunnitellut tapaamiset ja koulutukset</p>	<p>varhaiskasvatussuunnitelmakestukset ovat toteutuneet 100-prosenttisesti.</p> <p>Varhaiskasvatuksen asiakastytyväisyyskysely toteutettiin toukokuussa 2023, tavoitekeskiarvo 4, arviointiasteikolla 1–5 saavutettiin kaikkien muiden osa-alueiden osalta, lukuun ottamatta osa-aluetta "varhaiskasvatusyksikön sisätilat kannustavat monipuoliseen tekemiseen". Tämän osa-alueen keskiarvo oli 3,9, arviointiasteikolla 1–5.</p> <p>Lasten kyselyssä eri osa-alueet saivat hymyä, keskiarvona 83-prosenttisesti.</p> <p>5-vuotiaiden nivelvaiheyhteistyöhön liittyvää asiakastytyväisyyskyselyä ei ole toteutettu.</p>	
--	---	--	--	--

	perusopetuksen henkilöstön kanssa.	toteutuvat toimintavuoden aikana.	Nivelvaiheyhteistyön vuosikellorunkoon suunnitellut tapaamiset ja koulutukset ovat toteutuneet suunnitellusti.	
Henkilöstö	Tavoitteellinen ja suunnitelmallinen siirtyminen vuoden 2030 lakimuutoksen edellyttämään henkilöstörakenteeseen, jolloin jokaisessa lapsiryhmässä kahdella aikuisella tulee olla korkeakoulututkinto.	Varhaiskasvatuksen opettajien määrää lisätään suunnitelmallisesti, vuositasolla 10 prosenttia, nimikemuutosten ja eläköitymisten myötä. Tavoitteena lakisääteinen henkilöstörakenne vuonna 2030.	Varhaiskasvatuksen opettajien määrää ei ole pystytty lisäämään, johtuen alaa vaivaavasta valtakunnallisesta rekrytointihaasteesta. Nimikemuutoksia on toteutettu vapautuvien lastenhoitajien vakanssien myös varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi (1), varhaiskasvatuksen opettajaksi (2) ja varhaiskasvatuksen sosionomiksi (5). Varhaiskasvatuksen sosionomin vakituisista toimista saatiin rekrytointien kautta täytettyä kelpoisella hakijalla kaksi (2) tointa. 1.6.2023 alkaen otettiin varhaiskasvatuksessa käyttöön työn vaativuuden arviointijärjestelmä, jonka toivotaan tuovan helpotusta myös rekrytointeihin sekä lisäävän työnantajan veto- ja pitovoimaa.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Varhaiskasvatuksen tehtäväalueen johtamisjärjestelmä on uudistettu vuosien 2021–2022 aikana toteutetun kehittämisprosessin aikana. Käyttöön on otettu vertaisjohtajuusmalli, jota pilotoitiin vielä

vuoden 2023 loppuun saakka. Vertaisjohtajuusmallin toimivuutta on arvioitu henkilöstölle kohdennetulla kyselyllä syksyllä 2022, kysely toistettiin keväällä ja syksyllä 2023. Uudistettu johtamisrakenne on tuonut kentälle toivottua muutosta varhaiskasvatusyksiköiden johtajien työssäjaksamiseen ja sitä kautta myös koko henkilöstön hyvinvointiin.

Varhaiskasvatuspaikkojen kysyntä jatkoi kasvuaan vuoden 2023 keväällä ja edelleen noin 85 % varhaiskasvatuspaikkaa hakevista lapsista on alle 3-vuotiaita. Tämä on osaltaan haastanut ryhmien muodostamisen ja riittävien paikkojen löytymisen. Kaikille asiakkaille ei ole pystytty osoittamaan paikkaa lähipalvelun periaatteella paikkojen riittämättömyyden vuoksi. Vuoden 2023 syksy on puolestaan näyttänyt varhaiskasvatuksen tehtäväalueella sellaisena, että kaikki lapsiryhmät eivät ole täyttyneet syykauden aikana, koska uusia hakijoita ei ole tullut. Osaltaan tähän vaikuttavana tekijänä on kunnassa 1.8.2023 aloitettu kotihoidontuen kuntalisäpilotti. Syksyllä 2023 on ollut havaittavissa myös aikaisempia vuosia enemmän paikkakunnalta poismuuttoa sitä kautta varhaiskasvatuspaikkojen vapautumista.

Kotihoidontuen kuntalisäpilotin toteutuksen myötä on päädytty investointiohjelmassa siirtämään Kuljun alueen uusi 10-ryhmäinen yksikkö vuosille 2026–2027.

Haasteet kelpoisen henkilöstön saatavuudessa on osaltaan vaikeuttanut palveluiden järjestämistä koko vuoden ajan, vaikka syksy on lapsimäärien osalta ollut kevättä maltillisempi.

1.8.2022 astui voimaan varhaiskasvatuslain muutos, jossa laki lapsen tuesta tuli lainsäädäntöön uutena kokonaisuutena. Tämä vaikuttaa olennaisesti myös henkilöstörakenteeseen, aiheuttaen lisäresurssin tarvetta. Mikäli ryhmässä on yksi tai useampi tukea tarvitseva lapsi, tulee tämä huomioida lapsiryhmän kokonaislukumäärässä tai vaihtoehtoisesti palkkaamalla ryhmään lisäresurssi. Vuoden 2023 aikana tämän lainsäädännön voimaan astuneet muutokset on pystytty varhaiskasvatuksen tehtäväalueella ottamaan hyvin huomioon.

Syksyn 2023 aikana aloitettiin varhaiskasvatuksessa säännöllinen ruokakasvatustoiminta yhteistyössä ruokapalveluiden kanssa.

Päiväkoti Mansikkamäki purettiin syksyn 2022 aikana. Lasten hoito järjestyi onnistuneesti väistötiloissa ja uusiin tiloihin päästiin muuttamaan huhtikuussa 2023. Piharemontti on päiväkoti Mansikkamäen osalta edelleen kesken ja sen odotetaan toteutuvan kesän 2024 aikana.

Päiväkoti Arwolan toiminta aloitettiin tammikuussa 2023, yksikkö on osoittautunut erittäin vetovoimaiseksi ja on ollut lapsiluvullisesti täynnä avaamisesta lähtien.

Lempäälän kunnan asuntomessualueelle valmistuvan Saikantalon yhteinen pedagoginen suunnitelma valmistui kevään 2023 aikana ja urakoitsijan valintaprosessi käynnistettiin. Urakoitsijan valintaan liittyvät osallistavat työpajat järjestettiin marras-joulukuussa 2023. Saikantaloon tulee 6 ryhmäinen päiväkoti ja 3-sarjainen alakoulu.

Päiväkoti Pihlajamäki palkittiin kunnan vuoden 2023 Tarkalla korvalla palkitsemistilaisuudessa erinomaisesta asiakaspalvelusta.

Lapsia hoidossa 31.12. yhteensä	TP 2022	TA 2023	TP 2023
kokoaikainen varhaiskasvatus (lähinnä 0–5 - vuotiaat)	815	1 290	823
osa-aikainen varhaiskasvatus (lähinnä 0–5 - vuotiaat)	86	120	45
Yksityisen hoidon tuen piirissä lapsia	63	70	44
Palvelusetelillä lapsia	241	280	236
Kotihoidon tuen piirissä lapsia	213	270	304

RUOKAPALVELUT

Ruokapalvelut toimii kunnassa 1.1.2023 lukien tulostavasti tehtävänä tuottaen ruokapalvelut kunnan päiväkoteihin ja kouluihin. Ruokapalvelut vastaa ruokapalvelun toiminnan suunnittelusta, aterioiden valmistuksesta, kuljetuksesta sekä tarjoilusta asiakaskohteissa. Ruokapalvelut tuottaa aterioita 40 asiakaskohteeseen noin 5 200 asiakkaalle. Ruokapalvelut kehittää aktiivisesti toimintaa kuntastrategiasta nousevien tarpeiden mukaisesti ja panostaa erityisesti asiakkaiden hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen. Toiminta on ammattitaitoista, taloudellista ja asiakaslähtöistä.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilan näpät vitys
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Ruokapalvelut toteuttavat asiakastytyväisyyskyselyn vuosittain. Osana toiminnan kehittämistä ja asiakastytyvyyttä on asiakkaiden vahva osallistaminen ja tunne siitä, että voi vaikuttaa.	Asteikko kyselyssä on 1–5 ja tavoitteena saada arvosanaksi yli 3.	Ruokapalvelut toteutti vuosittaisen asiakastytyväisyyskyselyn elokuussa ja yleisarvosanaksi ruokapalvelu sai 3,5, joka on tavoitetasossa.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Ruokapalvelut ovat panostaneet syksystä 2023 alkaen ruokakasvatukseen edistämiseen ja luoneet toimintamallia, miten Lempäälässä toteutetaan ruokakasvatusta.

Ruokakasvatuksella pyritään vaikuttamaan lasten ja nuorten ruokavalintoihin yhteisöllisesti ja poikkihallinnollisesti. Ruokakasvatuksella on lisäksi tärkeä rooli yhteistyön lujittamisessa asiakkaiden, kuntalaisten ja erityisesti kunnan eri toimijoiden välillä.

Ruokakasvatus palvelee myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä hävikin hallintaa osana HINKU-tavoitteita. Poikkihallinnollisella yhteistyöllä mahdollistamme hävikin minimoimista yhdessä, jolloin pystymme säilyttämään laadulliset tekijät tarjonnassamme sekä vaikuttamaan kasvavaan kulukehitykseen.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on vielä lisätä tietoisuutta hyvästä ravitsemuksesta ja kestävästä elämäntavasta monenlaisen osallisuuden tavoin.

Vuoden 2023 helmikuusta elintarviketukku vaihtui, joka on tuonut kulukehitykseen maltillisuutta, vaikka hintakehitys on ollut nouseva. Tämä on mahdollistanut, että laadullisiin ja määrällisiin tekijöihin ei ole tarvinnut tehdä muutoksia ruokapalvelun tarjonnassa.

Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus pidempiaikaisiin työtehtäviin on ollut haastavaa jo pidempään. Erityisesti sijaisten saatavuus kasvavissa poissaolomäärissä on ollut iso haaste vuoden 2023 aikana, koska ala ei ole vetovoimainen.

Ruokapalvelut	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Valmistuskeittiöiden lukumäärä	4	3	3
Palvelukeittiöiden lukumäärä	8	8	8
Aterioiden jakelupisteiden määrä	40	38	38

YHTEISÖLAUTAKUNTA

1000e	**TP 2022	TA 2023	TA 2023 muutos	MTA 2023	Toteuma 31.12.2023	Toteuma a %
Toimintatulot (ulk)		299	37	336	348	103,8 %
Toimintamenot (ulk)		-3 781	-245	-4 026	-3 836	95,3 %
Toimintakate (netto)		-3 482	-208	-3 690	-3 488	94,5 %
Toimintatulot* (ulk ja sis)		299	37	336	352	104,9 %
Toimintamenot* (ulk ja sis)		-6 181	-245	-6 426	-6 369	99,1 %
Toimintakate (netto ulk ja sis)		-5 882	-208	-6 090	-6 017	98,8 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset		-605	0	-605	-379	62,5 %
Muut lask. vyörytystulot		0	0	0	576	
Muut lask. vyörytyskustannukset		-147	0	-147	-961	653,9 %
Kokonaiskustannukset (ulkoiset-, sisäiset- ja vyörytys menot sekä poistot)		-6 933	-245	-7 178	-7 709	107,4 %

* valtuustoon nähden sitovat erät

** TP 2022 eurot perustuvat ko. vuosien organisaatorakenteeseen

Merkittävimmät talouden poikkeamat

Yhteisölautakunnan palvelussuunnitelman ulkoisten menojen toteuma on 95,3 %. Tuottojen toteumaprosentti on 103,8 ja toimintakatteen toteumaprosentti on 94,3.

Muutostalousarviovalmistelun yhteydessä lautakunnan alaiseen palvelussuunnitelmaan on päätetty yhteensä 245 000 € lisää toimintakuluja ja 37100 € toimintatuottoja. Jäljempänä on selostettu talousarviopoikkeamien sisältöjä tarkemmin.

Ulkoisten menojen kasvua on hillitty toiminnan rationalisoinnilla. Tuottojen toteuman ylitys selittyy liikuntatilojen ja -alueiden taksojen tarkistuksella sekä vuorojen laskutuksen systemaattisella kehittämisellä. Lisäksi kirjaston myöhästymis-/varausmaksut ylittyivät 61 %, sillä samanaikaisesti kirjaston käyttö lisääntyi yli 20 %.

Suurin muutostalousarvion osuus on kolmen koulu yhteisöohjaajan siirtyminen nuorisopalveluihin palkkamäärärahoineen.

Lempäälä-areenan varusteluun liittyvät hankinnat ovat olleet noin 70 000 €, jotka aiheuttivat aineet, tarvikkeet ja tavarat tiliryhmän ylityksen.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan havainnot

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenne vakiintuu hitaasti, mutta säännöllinen kokoontumisaikataulu teemavuosikelloineen on antanut rakenteelle pohjan. Hyte-yhteistyöryhmän jäsenten vaihtuvuus ja jäsenten sitoutuminen hyte-työhön hidastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä Lempäälän kunnassa. Kumppanuustiimien jäsenistöstä hyvinvointialueen henkilöstöllä on ajoittain haasteita päästä kumppanuustiimien tapaamisiin. Kuitenkin kokonaiskoordinaation näkökulmasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenne on vakiintumassa ja työskentelyn sujuvuus kehittyy jatkuvasti.

Lomakauden ilmiöt, kuten väkivalta ja ilkivalta, ovat olleet aikaisempien vuosien tasolla. Saapas -toiminta on omalta osaltaan hillinnyt nk. ylilyöntejä ja liikuntapaikkoihin kohdistunut ilkivalta on ollut aikaisempia vuosia vähäisempää. Syksyn loma-ajat on tuonut Lempäälä-taloon lieveilmiöitä ja häiriökäyttäytymistä muun muassa pääkirjaston tiloissa on ollut jonkin verran. Siirtämällä nuorisotyön resursseja kirjastotiloihin, on yleistä levottomuutta saatu hillittyä.

YHTEISÖPALVELUIDEN HALLINTO- JA ALUEELLISET PALVELUT

Uutena lautakuntana 1.1.2023 lukien aloittaa Yhteisölautakunta. Yhteisöpalveluiden hallinto- ja alueelliset palvelut vastaa palvelualueen yhteisten asioiden hoidosta ja koordinoinnista, lautakuntatyöskentelyn sujuvuudesta sekä yhteistoiminnasta muiden palvelualueiden ja prosessien kanssa. Uuden kunnan myötä korostuu sujuva yhdyspintatyö Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi tehtävänä on tukea Lempäälän kuntastrategian jalkauttamista edesauttamalla tehtäväalueiden tavoitteiden toteutumista sekä hallinnon ja talouden sujuvaa hoitamista reagoimalla proaktiivisesti toimintaympäristön muutoksiin. Lisäksi hallinnon alle on asemoitu yhteisöpalveluiden hankkeet, osallistuva budjetointi, avustukset ja taiteen perusopetus sekä kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ koordinaation, yhteistyön ja raportoinnin osalta. Taiteen perusopetuksen osalta musiikin ja kuvataiteen perusopetusta järjestetään Pirkan opistossa. Lisäksi kunta avustaa tanssin ja käsityön taiteen perusopetusta. Kunnassa on tarjolla yksityisten oppilaitosten tarjoamana myös käsityön, musiikin ja teatteritaiteen taiteen perusopetusta.

Yhteisöpalveluiden palvelualue on neljän tehtäväalueen kokonaisuus: kirjastopalvelut, liikuntapalvelut, nuorisopalvelut sekä kulttuuripalvelut. Yhteisöpalvelut on hyvinvointia edistäviä palveluita, jotka kohdentuvat kaikkiin väestöryhmiin eri elämäntilanteissa ja aktivoivat kuntalaisia niin ohjattuun kuin omaehtoiseen toimintaan. Yhteisöpalvelut edistää osallisuutta kuntalaisia koskeissa keskeisissä palvelualueen päätöksissä osana kuntalain säädettyä kunnan velvollisuutta huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Yhteisöpalvelut toteuttaa tehtäviään yhteistyössä kunnan eri toimialojen, julkisen-, yksityisen, kolmannen ja neljännen sektorin sekä kuntalaisten välillä.

Yhteisöpalvelut toteuttaa tehtävissään lakia sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä § 6 sekä lakia yleisistä kirjastoista, liikuntalakia, lakia kunnan kulttuuritoiminnasta ja nuorisolakia.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (Hyte)	Vakiinnutetaan hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevät päihdetyön rakenteiden toimintaa tukemalla kumppanuustiimien toiminnan käynnistymistä ja hyvinvointisuunnitelmien ja -ohjelmien toimeenpanoa rakenteissa.	Hyte-työryhmän ja kumppanuustiimien vuosikellot ovat käytössä.	Hyte- työryhmän vuosikello on luotu ja sen luomiseen on useimmat työryhmän jäsenet osallistuneet. Hyte-työryhmä on kokoontunut vuosikellon mukaisesti yhteensä 14 kertaa.	Toteutuu

			<p>Kumppanuustiimeistä lasten ja nuorten kumppanuustiimi on kokoontunut 10 kertaa,</p> <p>Ikäihmisten kumppanuustiimi on kokoontunut 9 kertaa</p> <p>ja työikäisten kumppanuustiimi 4 kertaa.</p>	
Yhteisöllisyys ja osallisuus	<p>Kehitetään vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia osana kaikkien yhteisöpalvelujen toimintaa ja vahvistetaan järjestöyhteistyön rakenteita muun muassa käynnistämällä järjestöfoorumi ja seuraparlamentti.</p>	<p>Järjestöfoorumi kokoontuu 2 krt/vuosi, osallistujat 1km.</p> <p>Seuraparlamentti kokoontuu 2 krt/vuosi, osallistujat 1km.</p> <p>Yhteisökirje ilmestyy 10 krt/vuosi, osallistujat 1km.</p>	<p>Järjestöfoorumi on kokoontunut kaksi kertaa Osallistujia yhteensä 130</p> <p>Seurafoorumi kokoontunut neljä kertaa</p> <p>Yhteisökirjeitä on lähetetty kahdeksan.</p>	<p>Toteutuu</p>

Muut olennaiset tapahtumat

Vuoden 2023 aikana Pirkanmaan hyvinvointialue on tehnyt useita lausuntopyyntöjä alueensa kuntiin. Nämä lausuntopyyntöt ovat kuormittaneet hyte-yhteistyöryhmää ja vaikuttamistoimielimiä erityisesti. Syyskaudella Lempäälässä tehtiin ikääntyneiden hyvinvointikysely, johon vastasi noin 680 yli 65-vuotiasta lempääläistä. Samanaikaisesti tehtiin työikäisten hyvinvointikysely, johon vastasi 1020 18–64 -vuotiasta lempääläistä.

Lempäälä-päivänä pidettiin järjestötori, johon osallistui yli kaksikymmentä järjestö-, seura- tai yhdistystoimijaa sekä Pirkan Opisto. Järjestötoriin osallistuneiden palautteena oli, että toiminnan tulisi vakiintua Lempäälä-päivän yhteyteen.

Demokratiaa on edistetty käyttämällä yhteisöbussi Lempiä ennakkoäänestyspaikkana.

LIIKUNTAPALVELUT

Liikuntapalvelut toteuttaa liikuntalakia ja mahdollistaa eri väestöryhmien liikkumisen ja liikunnan harrastamisen elämänkulun eri vaiheissa. Liikuntapalvelut järjestää terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukee kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta, sekä koordinoi ja ylläpitää liikuntapaikkoja. Liikuntapalveluiden tehtävä tapahtuu eri toimialojen yhteistyönä ja kehittämällä paikallista, kuntien välistä ja alueellista yhteistyötä sekä huolehtimalla tarvittaessa muista paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivista toimintamuodoista.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (Hyte)	Liikuntapalveluiden toimintojen uudelleenmuotoilun painopisteenä on kaiken ikäisten liikkumisen lisääminen sekä aktivoiminen, erityisesti huomioiden terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat kuntalaiset sekä muun palvelutarjonnan ulkopuolelle jäävät kohderyhmät.	Suosituksella tai omatoimisesti ohjautuvien liikuntaneuvonta asiakkaiden määrä 50 hlö/vuosi.	Liikuntaneuvontaan ohjautunut 53 henkilöä. Asiakaskohtaamisia liikuntaneuvonnan osalta 135 henkilöä	Toteutuu
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (Hyte)	Liikuntaneuvonta on kuntalaisten terveyttä edistävä hyvinvointipalvelu ja se on osa kunnan, järjestöjen sekä muiden toimijoiden ja hyvinvointialueen yhteistyössä toteuttamaa ennaltaehkäisevää elintapaohjausta.	Liikuntaneuvonnan palvelupolku laadittu yhdessä hyvinvointialueen kanssa.	Kokoennuttu 5 kertaa Hämeen Liikunnan ja Urheilun sekä Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa. Alustava liikuntaneuvontapolku on laadittu yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.	Toteutuu

			Potilastietojärjestelmän tunnukset on käytössä jokaisella terveystieteidenohjaajalla.	
--	--	--	---	--

Muut olennaiset tapahtumat

Unelmien liikuntapäivä 10.5. vietettiin palvelutaloilla ulkoillessa. Tapahtumaan osallistuivat vertaisohjaajat ja terveystieteidenohjaaja.

Liikuntapalvelut on järjestänyt useita yhteiskehittämistyöpajoja seurojen ja järjestöjen kanssa kesäkuussa hankitun Lempäälä-areenan käytöstä, materiaaleista ja välinehankinnoista. Lisäksi liikuntapalvelut kokeili ensimmäistä kertaa vakiovuorojaossa työpajatyypin yhteispalaverin, jonka tarkoituksena on seurojen välisen keskustelun ja yhteistyön lisääminen Lempäälän kunnassa.

Liikuntapalvelut	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Sisäliikuntatilojen ilta- ja viikonlopun käyttöaste %			
liikuntahallit	78	80	91
muut sisäliikuntatilat	58	70	92
Terveys- ja erityisliikunnan ryhmät			
ryhmien määrä	34	40	42
osallistujien määrä	355	400	519
Vertaisohjaajatoiminta			
Koulutettujen vertaisohjaajien määrä	35	35	39
Liikunta-avustukset seuroille €/asukas	3,67	3,7	3,52

KIRJASTOPALVELUT

Kirjastopalvelut toteuttaa lakia yleisistä kirjastoista tehtävänään yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Kirjastopalvelut on tarkoitettu kaikille väestöryhmille. Yleisen kirjaston tehtävänä on tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin; ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa; edistää lukemista ja kirjallisuutta; tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon; tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan; edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Kirjastopalvelut toteuttaa tehtävänsä yhteistyössä muiden viranomaisten, kirjastoalan toimijoiden ja muiden yhteisöjen kanssa.

Teema	Talousarviota voite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilanne päivitys
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (Hyte)	Turvallisemmat kirjastotilat ja palvelut vahvemmin osaksi kuntalaisten arkea. Kirjastopalveluiden katvealueiden tunnistaminen ja saavutettavuuden kehittäminen.	Turvallisemman tilan periaatteet käytössä Hakeutuvien palveluiden kehittäminen ja käyttöönotto. Kävijämäärien seuraaminen vuosina 2022–2024. Kirjastossa toteuttavien tapahtumien ja näyttelyiden määrän kehitys. Kasvu 5 %	Turvallisemman tilan periaatteet on toteutettu kirjalliseen muotoon tiloihin ja tapahtumiin. Yhteisöbussista lainattiin vuonna 2023 aineistoa 20 358 kertaa ja kävijöitä bussissa 10 325. Kirjastojen kävijämääriä seurataan vuositasolla 2022–2024. Kirjastoissa oli 205 617 kävijää vuonna 2023. Kirjastojen kävijämäärä nousi 22,1 % vuodesta 2022. Näyttelyiden ja tapahtumien määrä on kasvanut vuodesta 2022 vuoteen 2023. Tapahtumia järjestettiin 170 kappaletta. Tapahtumien määrä kasvoi 24,1 prosenttia vuodesta 2022. Näyttelyiden määrä on pysynyt samana kuin vuonna 2022.	Toteutu

Muut olennaiset tapahtumat

Kirjastopalveluissa on vahvistettu tiimirakennetta ja samalla tiimeille on keskitetty aineiston hankintaa.

Uusi yksikkö, yhteisöbussi Lempi, on aloittanut toimintansa ja kuntalaispalautteita on hyödynnetty Lempin aikataulu- ja pysäkkisuunnittelussa. Jo ensimmäisenä toimintavuotenaan Lempi on ohittanut suosiollaan lähikirjastot ja aikaisemmin Lempäälässä palvelleen Wallen.

Kirjastopalvelut	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Kirjastokäynnit / asukas	7,0	8,0	8,4
Kirjaston PIKI-verkkokäynnit / asukas	9,1	8,0	10,4
Lainat / asukas	19,3	16,0	19,6
Lasten ja nuorten kirjahankinta kpl	5 918	3 500	5 378
Lasten ja nuorten kirjasto-opetuksen osallistujamäärä	2 253	3 500	2 276

KULTTUURIPALVELUT

Kulttuuripalvelut toteuttaa lakia kunnan kulttuuritoiminnasta. Kulttuuripalvelut edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen. Kulttuuripalveluiden tehtävänä on edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä; luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle; edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa; tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen; edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittäväää toimintaa; edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa; edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia.

Teema	Talousarviotavoitte	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (Hyte)	Kulttuuri ja -hyvinvointi kuuluu kaikille, jota edistetään kulttuurilähetteen käytön laajentamisella uuteen käyttäjäryhmään.	Kulttuurilähetteen lukumäärä ja osallistujat lukumäärä. 20 hlö.	Kulttuurilähetteitä on annettu 50 kpl, mutta lähetteellä palveluun osallistuneita asiakkaita ei ole toistaiseksi pystytty tilastoimaan. Toiminnan laajentamista erityistä tukea tarvitseviin lapsiin on suunniteltu syksyllä 2023 ja toteutus tapahtuu kevään 2024 aikana.	Toteutuu
Yhteisöllisyys ja osallisuus	Mielen hyvinvointia lisäävä ja yhteishenkeä kohottava arkikulttuuri tavoittaa kuntalaiset.	Kävijämäärät. Kasvu 10 % Asiakastyytyväisyys kyselyt: 4/5 Yhteistyökumppanien määrä, käyttäjämäärä, viestinnän tilastot	Tapahtumien kävijämäärä vuonna 2023 oli 15 873. Kasvua vuoteen 2022 nähden on 11 %. Kulttuuripalveluiden 1. nykymuotoinen asiakaskysely toteutettiin 9–10/2023. Kyselyn perusteella asiakastyytyväisyys on 3/5. Kulttuuripalveluiden kuukausittaisen uutiskirjeen tilaajamäärä on 89.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Kulttuuripalveluiden ja järjestöjen välistä yhteistyötä on kehitetty vuonna 2023. Kulttuurifoorumit eli yhteiskehittämispöytämalli on kalenteroitu ja kulttuurin uutiskirje on ilmestynyt säännöllisesti. Uutiskirjeeseen kerätään Lempäälän kunnan tapahtumat ja kulttuuriuutiset, jossa toteutuu yhteisuutisointi. Lisäksi kulttuuripalvelut palkitsi ensimmäistä kertaa vuoden 2023 kulttuuritoimijan.

	TP		TP
	2022	TA 2023	2023
Kulttuuripalvelut			
Kunnalta avustusta saaneiden yhteisöjen lukumäärä	19	16	24
Kunnalta avustusta saaneiden toimintaryhmien lukumäärä	-	2	-
Kulttuuriavustukset ja -stipendit €/asukas	1,2	1,6	1,6

NUORISOPALVELUT

Nuorisopalvelut toteuttaa nuorisolain mukaista toimintaa kunnassa. Nuorisotyön kohderyhmä on alle 29-vuotiaat. Nuorisopalveluiden tehtävänä on luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Nuorisopalvelut toteuttaa tehtävänsä yhteistyössä muiden nuorille palveluja tuottavien viranomaisten sekä nuorten, heidän perheidensä, nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (Hyte)	Syrjäytymisen ennaltaehkäisy tavoittamalla uusia nuoria olemassa oleviin palveluihin (muun muassa Saapas -toiminta, liikkuva nuorisotila) ja tapahtumiin ja vahvistamalla sekä yhteisöpalveluiden että eri sektoreiden välistä yhteistyötä.	Vapaaehtoisten ja koulutettujen ohjaajien määrä. Kasvu 10 %. Jalkautuvan nuoristyön päivät/lukumäärä. 20 pvä.	Koulutettuja vapaaehtoisia 12 henkilöä on aktiivisesti toiminnassa mukana. Koulutettujen vapaaehtoisten määrä kasvanut, mutta toiminnassa mukana olevat on pysynyt samana. Saapastoiminta toteutunut 10 kertaa Liikkuva nuorisotila toteutunut 6 kertaa.	Toteutuu osittain
Yhteisöllisyys ja osallisuus	Nuorten kehittäjäryhmän pilotoinnin jatko	Osallistujamäärä/toiminta Asiakastyytyväisyyskyselyt: 4/5	Kehittäjäryhmän pilotointi päätetty. Ryhmän tuottamia osallistamisen mahdollisuuksia kehitetty ja juurrutettu toimintaan. Toiminnansuunnittelukyselyitä toteutettu 4 kertaa. Asiakastyytyväisyyskyselyä ei ole toteutettu.	Toteutuu osittain

Muut olennaiset tapahtumat

Ideaparkin kanssa tehtiin sopimus nuorisotilan avaamisesta. Yhteiskehittämistyöpajoja pidettiin syyskaudella 2023 Ideaparkin toimijoiden, nuorten ja muiden sidosryhmien kanssa.

Syyskaudella on tehty neljä toiminnansuunnittelukyselyä yläkouluikäisille lempääläisille ja näihin kyselyihin on tullut yli 1000 vastausta. Kyselyt on toteutettu Lempäälän kolmella yläkoululla välituntien aikana.

YHDYSKUNTALAUTAKUNTA

1000e	**TP 2022	TA 2023	TA 2023 muutos	MTA 2023	Toteuma 31.12.2023	Toteuma a %
Toimintatulot (ulk)	5 345	9 629	-1 296	8 333	8 658	103,9 %
Toimintamenot (ulk)	-23 195	-21 536	-312	-21 848	-21 583	98,8 %
Toimintakate (netto)	-17 850	-11 907	-1 607	-13 515	-12 925	95,6 %
Toimintatulot* (ulk ja sis)	25 835	27 092	-1 296	25 797	26 431	102,5 %
Toimintamenot* (ulk ja sis)	-23 557	-21 765	-312	-22 077	-21 832	98,9 %
Toimintakate (netto ulk ja sis)	2 278	5 327	-1 607	3 720	4 599	123,6 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset	-9 962	-9 793	0	-9 793	-9 684	98,9 %
Muut lask. vyörytystulot	385	0	0	0	428	
Muut lask. vyörytyskustannukset	-727	-389	0	-389	-846	217,6 %
Kokonaiskustannukset (ulkoiset-, sisäiset- ja vyörytys menot sekä poistot)	-34 246	-31 948	-312	-32 259	-32 363	100,3 %

* valtuustoon nähden sitovat erät

** TP 2022 eurot perustuvat ko. vuosien organisaatorakenteeseen

Merkittävimmät talouden poikkeamat

Yhdyskuntalautakunnan palvelussuunnitelman ulkoisten menojen toteuma on 98,8 %. Tuottojen toteumaprosentti on 102,2 ja toimintakatteen toteumaprosentti on 96,7. Muutostalousarviovalmistelun yhteydessä lautakunnan alaiseen palvelusuunnitelmaan on päätetty yhteensä 311 700 € lisää toimintakuluja ja vähennetty 1 295 500 € toimintatuottoja. Toimintatuottojen vähenemä johtuu rakentamisen huonosta suhdanteesta, joka heijastuu yhdyskunnan palvelualueella sekä tonttien myyntiin että rakennusvalvonnan lupatuloihin. Muutostalousarvion kululisäykset liittyvät leasingrakennusten maksuihin, jotka ovat kasvaneet korkeiden korkokulujen vuoksi. Toimintamenojen osalta ei ole merkittäviä muita talouden poikkeamia, mutta huomionarvoista on, että sähkö- ja lämmityskulut nimenomaan eivät vuonna 2023 nousseet ja varatut määrärahat alittuivat.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan havainnot

Nykyinen maailmantilanne sekä sitä kautta rakennusalan sekä muiden alojen kustannusten nousu aiheuttaa palvelualueella sekä taloudellisia riskejä että viivästyttää hankkeita. Julkisen rakentamisen kustannukset eivät ole laskeneet. Kunta valmistautuu rakentamisen suhdanteiden elpymiseen laatimalla asemakaavavarantoa sekä pientaloalueina että keskustoissa. Kunnan pientalotonttien kaavavaranto on kasvanut vuoden aikana ja on nyt hyvällä tasolla, mikä

edesauttaa välittömästi pitkäjänteistä investointien, palvelujen ja verkostojen suunnittelua, sekä tontinmyyntituloja suhdanteen elpyessä. Hajarakentamispaine on väliaikaisesti hellittänyt rakentamisen heikentyneen suhdanteen vuoksi, mikä on hillinnyt väliaikaisesti yhdyskuntarakenteen hajautumista ja pirstaloitumista ja infran ja palvelujen verkostojen laajentamistarvetta.

Pätevän henkilöstön saatavuus teknisellä alalla on yhä hankalampaa. Työvoimapulalla voi olla haitallisia vaikutuksia kunnan elinvoimaan.

YHDYSKUNNAN HALLINTO JA ALUEELLISET PALVELUT

Hallinto vastaa palvelualueen yhteisten asioiden hoidosta, tehtävien koordinoinnista, lautakuntatyöskentelyn sujuvuudesta, tietohallintopalveluista ja luottamushenkilöiden koulutuksesta. Hallinnon alaisuuteen kuuluu myös ympäristöterveydenhuollon seudullinen yhteistyö. Lisäksi palvelualueen hallinnon alla on kuntakeskuksen kehittämisen hanke, jonka toteuttaminen läpileikkaa koko palvelualueen.

Ympäristöterveydenhuolto ja eläinlääkintähuolto hoidetaan seutukunnallisesti kuuden kunnan kesken (Pirteva). Isäntäkuntana toimii Pirkkala. Ympäristöterveydenhuolto turvaa ohjauksen ja valvonnan keinoin kuntalaisille turvalliset ja terveelliset elintarvikkeet, asuinolot, elinympäristön, kulutustavarat ja kuluttajapalvelut.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Kasvu ja elinvoima	Kehitämme keskustahankkeen kautta kuntakeskuksen vetovoimaa ja palveluita. Keskustakehän kortteleiden asemakaavoitustyötä viedään eteenpäin ja alueen infraa suunnitellaan eteenpäin ja rakentamista jatketaan.	Vähintään yksi uusi keskustakortti eli lähtee vuoden 2023 aikana rakentumaan.	Jatke Pirkanmaa Oy:n kanssa korttelin 114 varausta on jatkettu vuonna 2023. Aran tiukentunut linja, korkotaso sekä maailmanpoliittinen tilanne on kuitenkin hankaloittanut hankkeiden liikkeellelähtöä eikä kortteli ole vielä lähtenyt rakentumaan.	Ei toteudu

Muut olennaiset tapahtumat

Keskustan kehittämisen hankkeen osalta Telkäntaipaleen sillan länsipuoleiset yhteydet saatiin vuoden 2023 aikana valmiiksi ja vuoden alussa päästiin juhlimaan sillan avajaisia. Valtion avustama hanke kuntakeskustan jalankulun opasteista saatettiin päätökseen ja opasteet on asennettu maastoon. Elävät kaupunkikeskustat ry:n valtakunnallinen keskustakehittämisen päätapahtuma järjestettiin Lempäälässä ja Tampereella. Tapahtumaan osallistui Lempäälässä yli 100 henkeä.

Jatke Pirkanmaa Oy:lla sekä Pirkanmaan opiskelija-asunnoilla on varaukset keskusta tonteista. Hankkeiden liikkeelle saamiseksi tehdään töitä huolimatta hankalasta markkinatilanteesta.

Sääksjärven kehittämisen hankkeessa Sääksjärven keskustan yleissuunnitelma hyväksyttiin valtuustossa kesäkuussa 2023. Sääksjärven yleiskaavaa on viety eteenpäin, jotta kaavaehdotus saadaan vuoden 2024 alussa nähtäville. Tavoitteena on saada yleiskaava hyväksytyksi vuoden 2024 aikana. Lehtivuoren asemakaava on laitettu vireille vuoden 2023 alussa ja alueen maaperää ja infrakustannuksia selvitetty. Sääksjärven aseman suunnittelua edistetään MAL-hankkeena uudella kaudella. Lempäälän kunta on mukana valtatie 3 oikaisun suunnittelu- ja ohjausryhmissä.

TILAT JA RAKENNUTTAMINEN

Tilat ja rakennuttaminen hallinnoi kunnan kiinteistöomaisuutta ja vuokraa tilat kunnan sisäisille ja ulkoisille asiakkaille. Tilat ja rakennuttamisessa huolehditaan kunnan kiinteistöjen kunnossapidosta, käytettävyydestä ja arvon säilymisestä mahdollisimman laadukkaasti. Kunnossapidon työt tilataan konserniyhtiö Lekitek Oy:ltä tai yksityisiltä toimijoilta.

Tilat ja rakennuttaminen hoitaa isojen talonrakennusinvestointien rakennuttamisen sekä kiinteistöjen peruskorjaushankkeiden rakennuttamisen. Hankinnat kilpailutetaan hankintalainsäädännön mukaisesti.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (Hyte)	Sääksjärven koulukeskuksen laajennuksen ja peruskorjauksen suunnittelun ja rakentamisen laadunhallinnalla varmistetaan, että tilat ovat käyttötarkoituksen mukaiset, esteettömät, terveelliset ja turvalliset. Rakennussuunnitellaan pitkäikäiseksi, huomioiden huollettavuus.	<p>Kosteudenhallinnan laadunhallinta Kuivaketju10-toimintamallin mukaisesti</p> <p>Rakennus- ja vastaanotonaikainen puhtaudenhallinta</p> <p>Puhtausluokitus P1- ja Terve Taloperiaatteiden mukaisesti</p> <p>Lupa- ja toteutussuunnitteluvaiheessa käyttäjien, ylläpidon ja kunnan vammaisneuvoston kuuleminen</p>	<p>Laajennusosan uusi KVR-urakan valintapäätös on tehty elokuun yhdyskuntalautakunnassa, mikä sai lainvoiman syyskuussa. Varsinaiset rakennustyöt käynnistyivät lokakuun lopussa. Urakkasopimuksessa on edellytetty mittariksi asetettujen laatutavoitteiden noudattaminen.</p> <p>Käyttäjiä on kuultu säännöllisesti hankkeen valmistelu- ja urakan kehitysvaiheessa. Käyttäjiä kuullaan myös rakentamisen aikana toteutussuunnitelmien täsmentyessä. Suunnitelmat on esitelty vammaisneuvostolle ja he ovat antaneet lausunnon laajennushankkeen rakennuslupaa varten.</p> <p>Peruskorjausosuus käsitti vuonna 2023 nykyisen koulun aineenopetussiiven 2.krs tila- ja pintamuutokset talotekniikkatöineen.</p>	<p>Toteutuu</p>

			Työ suoritettiin koulun kesäloman aikana asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti. Käyttäjää on kuultu peruskorjaussuunnitelmien osalta.	
Ympäristö ja kestävä kehitys	Kunnan rakennusten sisäilmaolosuhteiden ja energiatehokkuuden optimointi tekoälyn avulla. Hyödynnetään KIESI-hankkeessa (Kiinteistöjen Ilmastotieto Energiajohtamisen tueksi -hanke) hankittua kulutus- ja sisäilmaston seurantajärjestelmää, sekä tehtyjä selvityksiä.	Toteutetaan sisäilmasto-olosuhteiden ohjelmallinen optimointi kolmeen kunnan kohteeseen, joissa merkittävä energian kulutus (Lemmoisten, Moisio ja Hakkarin koulut).	Sisäilmasto-olosuhteiden ohjelmallinen optimointi on toteutettu lämmitysverkon osalta kolmeen energiankulutukseltaan merkittävään kohteeseen; terveyskeskukseen sekä Lemmoisten ja Hakkarin kouluun, lisäksi päiväkotit Saturantaan ja Kuljun kouluun on tulossa automaattiosaneerauksen yhteydessä	Toteutuu
Kasvu ja elinvoima	Käynnistetään Kuljuun, Kemintie 8 sijaitsevalle Y-tontille uuden päiväkodin rakennushankkeen kilpailutus. Päiväkoti toteutetaan elinkaarimallilla, missä palveluntarjoaja vastaa rakentamisesta ja tilojen ylläpidosta sovitun ajanjakson. Päiväkoti on vähintään 10 ryhmäinen. Tavoitteena päiväkodin käyttöönotto vuonna 2024.	Palveluntarjoaja on valittu ja rakennustyöt käynnistyvät.	Kuljun ja Anniston päiväkotien rakentamista elinkaarihankemallilla on selvitetty keväällä 2023. Lemmälässä käynnistyi kotihoidontuen kuntalisäpilotti 2023, mikä on vaikuttanut päiväkotipaikkoihin, niin että niitä on ollut tavanomaista enemmän tarjolla elokuusta 2023 alkaen. Koska päiväkotipaikkojen akuutti lisätarve on siirtynyt, ei kunnalla ole tarvetta sekä Anniston, että Kuljun uudelle päiväkodille, mikäli kuntalisäpilottia jatketaan. Kuljun päiväkodin rakentaminen on vuoden 2024 talousarviosuunnitelmassa suunniteltu toteutettavan investointina 2026–2027, ei elinkaarihankemallilla ja Anniston päiväkodin rakentamista ei toistaiseksi vielä esitetä.	Ei toteudu

Muut olennaiset tapahtumat

Vuonna 2023 toteutetuilla energiansäästötoimenpiteillä oli vaikutusta ja lämpöön ja sähkөөn varatut määräraha riittivät koko vuodeksi energiahinnan noustusta huolimatta. Syksyllä 2022 alkanutta Astetta alemmas -kampanjaa jatkettiin. Huonelämpötilat pidettiin 20–21 asteessa, poikkeuksena päiväkodit, joissa ei ole lattialämmitystä, vanhustalvelun tilat, neuvola ja sairaalaosastot, joissa huonelämpötilaksi tavoitellaan 21–22 astetta. Ilmanvaihdon käyttöaikojen tarkentamista on jatkettu yhdessä käyttäjien ja kiinteistöhoidon kanssa, säästöjä ei ole tehty kuitenkaan sisäilmaston kustannuksella. Valaistuksen säätöjen tarkastusta on jatkettu kohteissa, joissa on ohjaus. Lisäksi energiansäästötoimenpiteissä hyödynnetään dataa kulutus- ja sisäilmastoseurantajärjestelmän avulla. Sisäilmasto-olosuhteiden ohjelmallinen optimointi on toteutettu lämmitysverkon osalta kolmeen energiankulutukseltaan merkittävään kohteeseen: terveyskeskukseen sekä Lempoisten ja Hakkarin kouluihin.

Lempäälän kunnalle myönnettiin EU-rahoitusta (EUCF) investointikonseptien kehittämiseksi, rahoituksella tuetaan ilmasto- ja energiatoimenpiteiden toteuttamista kunnissa. Saatu avustus on 60 000 €, mitä voidaan käyttää ulkopuoliseen asiantuntijatyöhön sekä kunnan henkilöstön työpanoksen kattamiseen. Avustus käytetään Sääksjärven koulua ja Hakkarin liikuntahallia koskevien energiansäästöinvestointien konseptointiin. Investointikonseptin avulla pyritään luomaan tapa toteuttaa investointi mahdollisimman laadukkaasti siten, että investointi saadaan maksettua säästetyllä energiankulutuksella.

Sisäilma-asioita hoidetaan hyväksytyin sisäilmaprosessin mukaisesti. Sääksjärven koululle perustettiin kohdekohtainen sisäilmatyöryhmä, minkä avulla rakennuksessa esiintyviä ongelmia on pystytty kohdentamaan paremmin ja löytämään niihin korjaustoimenpiteitä. Hakkarin koululle tehtiin vuonna 2018 toteutettujen tiivistyskorjausten seurantamittaus, missä havaittiin puutteita tiiveydessä. Hakkarin koulun peruskorjaus on suunniteltu toteutettavan 2024–2026 kesien aikana. Kuokkalan koulun vanhalle osalle tehtiin kuntotutkimus, minkä perusteella rakennukselle on suunniteltu peruskorjaus, toteutus kesien 2024–2026 aikana.

Mansikkamäen uusi päiväkotit valmistui käyttöön keväällä 2023. Rakennus on suunniteltu pysyväksi rakennukseksi siirtokelpoisuudesta huolimatta. Laatuvaatimusten lisäksi myös rakennuksen arkkitehtuuriin kiinnitettiin huomioita rakennuksen hankintakilpailutuksessa. Uuden rakennuksen myötä Mansikkamäkeen mahtuu neljä ryhmää, yksi ryhmä enemmän kuin vanhassa puretussa. Arwolan päiväkotit otettiin käyttöön tammikuussa, pihatyöt tehtiin loppuun kesällä 2023.

AVI myönsi 30 000 euroa avustusta Siskonlinnan päiväkodin pihan luonnonmukaistamiselle ja liikuntaedellytysten parantamiseksi. Avustuksen mukaiset työt toteutetaan vuoden 2024 aikana.

Lempäälän kunta osti kesällä 2023 Ideaparkin vieressä olevan liikuntahallin. Kauppaan sisältyi myyjän toteuttamat hallin muutostyöt sovitun sisällön mukaisesti ennen kohteen vastaanottoa. Muutostöiden valvonnasta vastasi Tilat ja rakennuttaminen.

Mäyriän saunoja ei saatu peruskorjattua vuonna 2023, korjaustyöt ovat mittavat ja niiden toteuttamiseen olisi tarvittu kaikkien omistajakuntien taloudellinen sitoutuminen. Naisten saunaan vedettiin kunnallinen vesi ja viemäri ja saunaan tehtiin pieniä korjaustöitä, jotta toinen saunoista saatiin kuntalaisten käyttöön kesäksi. Lempäälän kunta on esittänyt Mäyriän muille omistajille ostotarjouksen osuudestaan, jotta hoitotoimikunnassa olisi vain Mäyriän alueen kehittämiseen sitoutuneita omistajia. Neuvottelut ovat loppuvuodesta 2023 vielä kesken.

Hakkarin urheilukentän luonnonnurmi uusittiin takuutyönä.

HINKU-tavoitteiden mukaisesti työmatkapyöräilyä ja -liikkumista edistettiin hankkimalla turvallisia polkupyörien säilytyspaikkoja yhteen kiinteistöön. Sähköautojen latauspisteitä hankittiin kuuteen kunnan kiinteistöön, mutta kolmen kohteen osalta asennus siirtyi vuodelle 2024. Laki edellyttää tämän toteutuvan vuoteen 2024 mennessä julkisissa kiinteistöissä, joissa vähintään 20 autopaikkaa.

TONTTI- JA MITTAUSPALVELUT

Tontti ja mittauspalvelut tarjoaa mittaus-, kartta- ja paikkatietopalveluja sekä kunnan oman suunnittelun ja rakentamisen että ulkopuolisten toimijoiden tarpeisiin.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Kasvu ja elinvoima	Maanhankinnat keskitetään strategisen yleiskaavan ja maapoliittisen ohjelman mukaisille painopistealueille nauhataajamamassa, Sääksjärven ja Marjamäen alueella.	Toteutuneiden kiinteistökauppojen määrä strategisilla painopistealueilla (ha).	Toteuma n. 10 ha. Maakauppoja on tehty maapoliittisen ohjelman mukaisilla alueilla ja osa toteutuu vasta seuraavan vuoden puolella. Neuvotteluja on paljon käynnissä strategisesti merkittävillä ja maapoliittisen ohjelman mukaisilla painopistealueilla.	Toteutuu
Kasvu ja elinvoima	Tontinluovutukset tehdään talousarvion ja tontinluovutussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti kunnan kasvatavoitteet ja -resurssit sekä palveluverkon kantavuus huomioiden.	Suunnitelmallisten tontinluovutusten toteutuminen (%).	Toteuma n. 30 %. Tontinluovutuksia on jarruttanut rakentajien varovaisuus toimintaympäristön epävakaudessa; Korkotaso, inflaatio ja lopputuotteen kysynnän epävarmuus. Yksi AO-tonttikauppa (Puusepäntie 2) sekä Vaahteran päiväkodin myynti on toteutunut. Muiden suunniteltujen toteutuminen peruuntui tai siirtyi vuodelle 2024. Talouden suhdanne-ennusteiden antama kokonaiskuva rakentajille on edelleen heikko.	Toteutuu osittain

Muut olennaiset tapahtumat

Maanhankintaneuvottelut on keskitetty strategisen yleiskaavan ja maapoliittisen ohjelman linjauksien mukaisesti joukkoliikenteen vaikutuspiirin alueelle sekä muihin kunnan kehittämisen kannalta tärkeiksi arvioiduille kasvusuunnille. Iso osa sovitusta maanhankintakohteista siirtyi toteutuvaksi vuoden 2024 puolella.

Tontti- ja mittauspalveluihin on vuoden 2023 aikana rekrytoitu määräaikaiseen viransijaisuuteen maanmittausinsinööri sekä määräaikaiseen virkasuhteeseen tontti-insinööri. Haastavat rekrytoinnit ja sijaisjärjestelyt hankaloittivat tilapäisesti palveluprosessien toteuttamista. Tontti-insinööri on ollut aktiivisesti mukana asuntomessujen tontinluovutuksissa ja kunnan maaomaisuuden sopimushallinnan kehittämisessä. Prosessien kuvaamiseen ja maaomaisuuden hallinnan prosessikehitykseen tullaan kiinnittämään huomiota vuoden 2024 aikana palvelun laadun parantamiseksi ja tehostamiseksi.

Rakennusrekisterin päivitysprojektia on jatkettu vuonna 2023. Projekti jatkuu vuoden 2024 aikana.

INFRAPALVELUT

Tehtäväalueen tavoitteena on infrastruktuurin suunnittelu ja toteuttaminen laadukkaasti, ympäristöä säästävästi ja kustannustehokkaasti siten, että vähennetään ympäristövaikutuksia ja tarjotaan monipuolisesti elämisen edellytyksiä. Lopputuotteina ovat korkeatasoiset asuin-, yritys- ja yleiset alueet sekä kunnallistekniset järjestelmät.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Ympäristö ja kestävä kehitys	Huolellisella suunnittelulla rakennetaan viihtyisiä ja turvallisia asuinalueita, joissa huomioidaan eri liikennemuodot, joukkoliikenteen saavutettavuus sekä toimiva kunnossapito.	Hyväksytyjen katusuunnitelmien ja yleisten alueiden suunnitelmien määrä.	Vuoden 2023 aikana hyväksyttiin 39 kpl katusuunnitelmia ja 4 kpl yleisen alueen suunnitelmia. Hyväksytyt suunnitelmat olivat Saikan kaava-alueen, Linnajärventien itäosan kaava-alueen, Humalamäen kaava-alueen sekä Ideaparkinakadun suunnitelmat.	Toteutuu
Palveluiden ja toiminnan kehittämisen	Kuntalaisia palvelemaan tehokkaasti ja palvelu on helposti saavutettavissa.	Sähköisen palautekanavan kautta tulleiden palautteiden määrä sekä palautteisiin vastaaminen kolmen päivän sisällä (tavoiteaika).	Vuoden 2023 aikana palautteita infrapalveluille tuli 1 188 kpl. Keskimääräinen vastausaika oli 1 päivä 15 tuntia.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Nyssen matkustajamäärät kasvoivat huomasti koko seutukunnassa. Lempäälässä matkustajamäärät olivat vuonna 2023 yli 905 000 henkilöä, kasvu oli 18 % edellisvuoteen verrattuna.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma hyväksyttiin huhtikuussa. Hyväksytyllä edistämishjelmalla oli merkittävä rooli valtion myöntämien avustusten saamiseen kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parannushankkeisiin.

Katujen kuntokartoitusta jatkettiin kartoittamalla kävely- ja pyöräilyväylät. Katujen kuntotietoa kerättiin yhteistyökumppanin järjestämän digitaalisen pelin avulla osallistamalla kuntalaisia tiedon keräämiseen. Työ oli osa HINKU-työtä sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämistä.

Vuoreksen maankaatopaikalle toimitettiin ennakoitua enemmän maa-ainesta, joka näkyy tuottojen lisäksi myös kuluina maa-aineksen vastaanoton järjestämisen osalta.

Taajama- ja talousmetsäsuunnitelmat hyväksyttiin marraskuussa. Taajamametsien hoidossa tuulenkaatamien ja vaarallisten yksittäisten kuolleiden puiden poisto vaati runsaasti toimenpiteitä.

	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Kunnossapidettävät kaavatiekilometrit	147,9	146,9	149,9
Kunnossapitosop. mukaiset yksityistiekilometrit	110,8	110,8	106,7

MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU

Tehtäväalueen tavoitteena on maankäyttö laadukkaasti, ympäristöä säästävästi ja kustannustehokkaasti siten, että vähennetään ympäristövaikutuksia ja tarjotaan monipuolisesti elämisen edellytyksiä. Lopputuotteina ovat korkeatasoiset asuin-, yritys- ja yleiset alueet sekä kunnallistekniset järjestelmät. Maankäytön suunnittelun tehtävänä on kunnan yleis- ja asemakaavoitus sekä strateginen maankäytön suunnittelu.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Ympäristö ja kestävä kehitys	Painotamme yhdyskuntarakenteen täydentämistä nauhataajamassa ja joukkoliikenteen äärellä. Tehostetaan nykyinfran käyttöä ja pyritään vaikuttamaan kulkutapojen muutokseen. Kehitetään ilmastovaikutusten arviointia ja välineitä kaavan laatimisen yhteydessä.	Joukkoliikenteen vaikutuspiiriin (500 m linja-autopysäköistä tai juna-asemasta) sijoittuvan asemakaavoitetun asuntovarannon määrä prosentteina koko varannosta on yli 80 %.	Tavoite toteutuu hyvin. Joukkoliikenteen vaikutuspiiriin (500 m linja-autopysäköistä tai juna-asemasta) sijoittuvan asemakaavoitetun asuntovarannon määrä prosentteina koko varannosta on 85. %.	Toteutuu
Kasvu ja elinvoimaa	Kaavoitamme monipuolisesti niin asunto- ja toimitilavarantoa kuin palvelutontteja.	Vuoden aikana valmistuu vähintään 6 kaavaa, jotka sisältävät asuntoja, toimitilaa ja vähintään yhden palvelutontin.	Tavoite on täyttynyt erinomaisesti ja kaavavarannon tilanne on parantunut. Vuoden 2023 aikana on lainvoimaistunut 12 asemakaavaa. Vahvistuneita ovat: Tampereentie 477, Moisiolammentie, 3 kpl Saikan kaavamuutoksia, Kuljuntien kaavamuutos, Tontinjakokaavat 2022, Ratavarsi ja Ehtookoto, Hinnonkuja, Humalamäki, Mäkisenpelto. Vahvistuneissa on keskustan kerrostalokorttelissa asuntoja ja liiketiloja, pientalotontteja kunnalle ja yksityisille ja kokonainen uusi pientaloalue, yksi yritystontti sekä julkisia palvelutontteja, joten monipuolisuustavoite täyttyy hyvin.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Rakennusalan heikko suhdanne viivästyttää hankekaavojen etenemistä ja lykkää niistä saatavia suunnittelumaksu- ja maankäyttömaksutuloja. Kohonnut kustannustaso näkyy kohonneina erityisalojen suunnitelmien hintoina, jotka ovat kaavojen läpi saamiselle välttämättömiä. Teknisen alan pätevän henkilöstön saatavuus on yhä vaikeampaa, mikä vaikeuttaa ja pitkittää rekrytointeja, hidastaa hankkeiden etenemistä ja lisää koulutuskustannuksia ja perehdytykseen käytettävää työresurssia. Tulevaisuudessa omien harjoittelijoiden kasvattaminen, määräaikaisten työsuhteiden, ja oppilaitosyhteistyö on yhä tärkeämpää henkilöstön saatavuudelle.

Kunnan parantunut tontinluovutusmäärä mahdollisesti hillitsee tulevaisuudessa hajarakentamispainetta ja siitä aiheutuvia infran ja palvelujen kustannusten kasvua.

	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Hyväksytyjen asemakaavojen yhteenlask. pinta-ala (ha)	12	30	51
Hyväksytyjen asemakaavojen yhteenlaskettu kerrosala (kem ²)	22 000	80 000	88 900
Hyväksytyjen asemakaavojen kerrosala keskusta-alueella (kem ²)	0	10 000	17 000
Käsitellyt suunnittelutarveratkaisut	30	30	20

RAKENNUS- JA YMPÄRISTÖVALVONTA

Rakennus- ja ympäristövalvonnan toiminta painottuu lakisääteisten viranomaistehtävien (kuten luvat, ilmoitukset ja valvonta-asiat) toteuttamiseen.

Rakennusvalvonnan tehtävänä on huolehtia kunnassa tarvittavasta rakentamisen yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta, valvoa kaavojen noudattamista, huolehtia rakentamisen ja muita toimenpiteitä koskevien lupien käsittelemisestä sekä osaltaan valvoa rakennetun ympäristön ja rakennusten kunnossapitoa ja hoitoa.

Ympäristövalvonta käsittelee ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan luvat, ilmoitukset ja rekisteröinnit. Ympäristönsuojelu huolehtii luonnon-, ilman- ja vesiensuojelusta, meluntorjunnasta sekä jätehuollon valvonnasta niin, että turvataan kestävästi kehittyvä, terveellinen ja viihtyisä sekä luontosuhteiltaan monimuotoinen luonnonympäristö.

Teema	Talousarviotavoite	Mittari	Toteuma 31.12.	Tilannepäivitys
Palveluiden ja toiminnan kehittäminen	Rakennusvalvonnan palvelun kehittäminen ja lupakäsittelyn sujuvoittaminen lupa- ja ilmoitusasioissa. Keinoina mm. neuvontatilaisuudet rakentajille/suunnittelijoille.	Kyselyyn perustuva asiakastyytyväisyys 4/5	Asiakaskyselyn tuloksissa asiakastyytyväisyys oli 3,9/5.	Toteutuu osittain
Ympäristö ja kestävä kehitys	Luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen tähtäävien toimenpiteiden suunnittelu.	Valmistunut luonnon monimuotoisuusohjelma	Luonnon monimuotoisuusohjelma (Lumo-ohjelma) on valmistunut ja se on hyväksytty yhdyskuntalautakunnan kokouksessa 5.12.2023.	Toteutuu

Muut olennaiset tapahtumat

Rakennusalan heikko suhdanne näkyi rakennusvalvonnassa etenkin siinä, että kerrosalaltaan merkittäviä rakennushankkeita sekä uusia asuntoja tuovia hankkeita oli vähän. Käsiteltävien lupien määrä ei kuitenkaan merkittävästi vähentynyt ja rakennusvalvonnassa saatiin myös vietyä eteenpäin pitkään vireillä olleita lupa-asioita. Lupiin liittyvää katselmustoimintaa ja jatkuvaa valvontaa tehtiin edellisvuosien tapaan. Rakennusvalvonta osallistui Asuntomessut Lempäälässä 2026 -hankkeessa ensimmäisiin rakentajavalintoihin. Uusi, 1.1.2025 voimaan tuleva rakentamislaki edellytti lainsäädäntöön perehtymistä ja sen mukanaan tuomiin muutoksiin valmistautumista. Rakennusvalvonnassa osa henkilöstöstä teki osittaista työaikaa vuoden 2023 aikana.

Ympäristönsuojelun henkilöstössä oli henkilöstövaihdoksesta johtuen resurssivajausta (0,5 htv) vuoden aikana. Ympäristönsuojelussa käsiteltiin ennakoitua enemmän lupa-asioita. Edellä mainituiden seikkojen takia kaikkia suunniteltuja valvontaohjelman mukaisia tarkastuksia ei saatu tehtyä. Valvontaa vaativien kohteiden osalta oli huomionarvoista, että osa kohteista vaati useita tarkastuksia ja/tai toimenpiteitä vuoden aikana.

Ympäristönsuojelun edistämisen toimenpiteistä merkittävin oli Lempäälän ensimmäisen luonnon monimuotoisuusohjelman (lumo-ohjelma) hyväksyminen. Lumo-ohjelmaan on sisällytetty myös hiilinielujen vahvistamiseen liittyviä toimenpiteitä. Tämän lisäksi tehtiin myös mm. arvokkaiden luontokohteiden päivitysinventointeja 70 kohteen osalta sekä organisoitiin YLE:n Miljoona roskapussia -kampanjaan osallistuminen.

Rakennusvalvonta	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Rakennusvalvonnan lupien määrä	298	300	267
Valmistuneiden asuntojen määrä	320	200	52
Työmaakatselmusten määrä	444	600	395
Rakennusvalvonnan ilmoitusten käsittely	377	350	269

Ympäristönsuojelu	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Ympäristö- ja maa-aineslupapäätösten määrä	0	3	6
Ympäristönsuojeluviranomaisen lausunnot rakennusvalvonnan hakemusasioihin	40	60	52
Valvontaohjelman mukaisten valvontakäyntien määrä	21	20	17

KÄYTTÖTALouden TOTEUTUMINEN TEHTÄVÄALUEITTAIN

Kunnanhallitus

Ulkoiset ja sisäiset

Tehtäväalue	TA 2023 alkuperäinen	TA 2023 + muutokset	Toteutunut	Ulkoinen	Sisäinen
Elinvoimapaalvelut					
TOIMINTATUOTOT	1 040 700	1 040 700	979 245	979 245	0
TOIMINTAKULUT	-4 425 600	-4 623 100	-4 399 604	-4 144 184	-255 420
TOIMINTAKATE	-3 384 900	-3 582 400	-3 420 359	-3 164 939	-255 420
Hallintoprosessi					
TOIMINTATUOTOT	54 200	54 200	177 921	177 680	241
TOIMINTAKULUT	-3 273 300	-3 366 200	-3 285 010	-3 055 895	-229 115
TOIMINTAKATE	-3 219 100	-3 312 000	-3 107 089	-2 878 215	-228 874
Henkilöstöprosessi					
TOIMINTATUOTOT	275 000	275 000	353 558	349 636	3 923
TOIMINTAKULUT	-2 072 700	-2 085 500	-2 036 599	-2 006 185	-30 414
TOIMINTAKATE	-1 797 700	-1 810 500	-1 683 041	-1 656 549	-26 491
Talousprosessi					
TOIMINTATUOTOT	0	0	16 802	16 802	0
TOIMINTAKULUT	-1 176 000	-1 178 000	-1 204 420	-1 178 103	-26 317
TOIMINTAKATE	-1 176 000	-1 178 000	-1 187 618	-1 161 301	-26 317
KUNNANHALLITUS					
TOIMINTATUOTOT	1 369 900	1 369 900	1 527 526	1 523 363	4 164
TOIMINTAKULUT	-10 947 600	-11 252 800	-10 925 633	-10 384 367	-541 266
TOIMINTAKATE	-9 577 700	-9 882 900	-9 398 107	-8 861 005	-537 102

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Ulkoiset ja sisäiset

	TA 2023 alkuperäinen	TA 2023 + muutokset	Toteutunut	Ulkoinen	Sisäinen
Tehtäväalue					
Hallinto ja alueelliset palvelut, kasvatus ja opetus					
TOIMINTATUOTOT	949 400	1 096 000	982 137	982 137	0
TOIMINTAKULUT	-7 340 900	-7 762 200	-7 887 871	-6 149 565	-1 738 306
TOIMINTAKATE	-6 391 500	-6 666 200	-6 905 735	-5 167 428	-1 738 306
Osake toimintamalli					
TOIMINTATUOTOT	762 900	762 900	729 589	729 589	0
TOIMINTAKULUT	-771 600	-779 500	-731 887	-723 464	-8 424
TOIMINTAKATE	-8 700	-16 600	-2 299	6 125	-8 424
Opetuspalvelut					
TOIMINTATUOTOT	905 700	1 277 600	1 495 595	1 495 595	0
TOIMINTAKULUT	-34 928 700	-35 946 600	-36 537 421	-25 182 649	-11 354 772
TOIMINTAKATE	-34 023 000	-34 669 000	-35 041 826	-23 687 054	-11 354 772
Varhaiskasvatuspalvelut					
TOIMINTATUOTOT	1 842 000	1 881 600	1 705 842	1 705 842	0
TOIMINTAKULUT	-19 573 800	-20 798 100	-21 115 562	-16 338 851	-4 776 711
TOIMINTAKATE	-17 731 800	-18 916 500	-19 409 720	-14 633 009	-4 776 711
Ruokapalvelut					
TOIMINTATUOTOT	4 174 100	4 174 100	4 267 390	65 678	4 201 711
TOIMINTAKULUT	-3 992 900	-4 080 800	-4 069 866	-3 288 145	-781 721
TOIMINTAKATE	181 200	93 300	197 523	-3 222 467	3 419 990
KASVATUS- JA OPETUSLAUTAKUNTA					
TOIMINTATUOTOT	8 634 100	9 192 200	9 180 552	4 978 841	4 201 711

TOIMINTAKULUT	-66 607 900	-69 367 200	-70 342 608	-51 682 674	-18 659 935
TOIMINTAKATE	-57 973 800	-60 175 000	-61 162 056	-46 703 832	-14 458 223

**Yhteisölautakunta
Ulkoiset ja sisäiset**

	TA 2023 alkuperäinen	TA 2023 + muutokset	Toteutunut	Ulkoinen	Sisäinen
Tehtäväalue					
Yhteisöpalvelut yhteiset					
TOIMINTATUOTOT	0	37 100	35 810	35 810	0
TOIMINTAKULUT	-577 200	-613 900	-649 265	-619 065	-30 200
TOIMINTAKATE	-577 200	-576 800	-613 455	-583 255	-30 200
Liikuntapalvelut					
TOIMINTATUOTOT	252 500	252 500	277 734	274 211	3 523
TOIMINTAKULUT	-2 711	-2 766	-2 676	-1 314	-1 361
	200	800	607	647	960
TOIMINTAKATE	-2 458	-2 514	-2 398	-1 040	-1 358
	700	300	873	436	437
Kirjastopalvelut					
TOIMINTATUOTOT	38 100	38 100	34 160	34 125	35
TOIMINTAKULUT	-1 912	-1 912	-1 946	-1 036	-909 870
	900	100	529	659	
TOIMINTAKATE	-1 874	-1 874	-1 912	-1 002	-909 835
	800	000	369	534	
Kulttuuripalvelut					
TOIMINTATUOTOT			0	0	0
TOIMINTAKULUT	-334 800	-339 300	-349 805	-312 764	-37 041
TOIMINTAKATE	-334 800	-339 300	-349 805	-312 764	-37 041
Nuorisopalvelut					
TOIMINTATUOTOT	8 000	8 000	4 343	4 343	-193 856
TOIMINTAKULUT	-644 900	-793 900	-747 158	-553 303	0
TOIMINTAKATE	-636 900	-785 900	-742 815	-548 960	-193 856
YHTEISÖLAUTAKUNTA					
TOIMINTATUOTOT	298 600	335 700	352 046	348 489	3 558
TOIMINTAKULUT	-6 181	-6 426	-6 369	-3 836	-2 532
	000	000	365	438	927
TOIMINTAKATE	-5 882	-6 090	-6 017	-3 487	-2 529
	400	300	318	949	369

Yhdyskuntalautakunta

Ulkoiset ja sisäiset

	TA 2023 alkuperäinen	TA 2023 + muutokset	Toteutunut	Ulkoinen	Sisäinen
Tehtäväalue					
Yhdyskunnan hallinto ja alueelliset palvelut					
TOIMINTATUOTOT	50 500	45 600	91 566	91 566	0
TOIMINTAKULUT	-858 200	-789 400	-697 816	-683 968	-13 848
TOIMINTAKATE	-807 700	-743 800	-606 251	-592 402	-13 848
Tilat ja rakennuttaminen					
TOIMINTATUOTOT	23 130 000	22 934 400	23 188 365	5 459 371	17 728 994
TOIMINTAKULUT	-14 061 400	-14 378 300	-14 259 462	-14 192 010	-67 451
TOIMINTAKATE	9 068 600	8 556 100	8 928 903	-8 732 640	17 661 543
Tontti- ja mittauspalvelut					
TOIMINTATUOTOT	2 061 000	1 196 000	1 230 660	1 230 660	0
TOIMINTAKULUT	-602 000	-613 300	-673 516	-642 324	-31 193
TOIMINTAKATE	1 459 000	582 700	557 144	588 337	-31 193
Infrapalvelut					
TOIMINTATUOTOT	1 132 100	1 132 100	1 208 597	1 208 597	0
TOIMINTAKULUT	-4 721 300	-4 736 500	-4 809 302	-4 741 658	-67 644
TOIMINTAKATE	-3 589 200	-3 604 400	-3 600 705	-3 533 061	-67 644
Maankäytön suunnittelu					
TOIMINTATUOTOT	190 000	190 000	343 786	343 786	0
TOIMINTAKULUT	-732 800	-750 000	-608 982	-579 376	-29 606
TOIMINTAKATE	-542 800	-560 000	-265 196	-235 590	-29 606
Rakennus- ja ympäristövalvonta					
TOIMINTATUOTOT	528 600	298 600	368 237	323 970	44 268
TOIMINTAKULUT	-789 500	-809 400	-782 665	-743 841	-38 825
TOIMINTAKATE	-260 900	-510 800	-414 428	-419 871	5 443

YHDYSKUNTALAUTA KUNTA

TOIMINTATUOTOT	27 092 200	25 796 700	26 431 211	8 657 949	17 773 262
TOIMINTAKULUT	-21 765 200	-22 076 900	-21 831 744	-21 583 177	-248 567
TOIMINTAKATE	5 327 000	3 719 800	4 599 467	-12 925 227	17 524 694

Toimintakate yhteensä Ulkoiset ja sisäiset

	TA 2023 alkuperäinen	TA 2023 + muutokset	Toteutunut	Ulkoinen	Sisäinen
TOIMINTATUOTOT	37 394 800	36 694 500	37 491 336	15 508 642	21 982 694
TOIMINTAKULUT	-105 501 700	-109 122 900	-109 469 350	-87 486 655	-21 982 694
TOIMINTAKATE	-68 106 900	-72 428 400	-71 978 014	-71 978 014	0

TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN

Ulkoiset	Alkup. TA 2023	TA muutokse t	Muutettu TA 2023	TP 2023	Poikkeama	Toteuma %
Toimintatulot	15 800 000	-700 300	15 099 700	15 508 642	408 942	102,7
Myyntituotot	2 726 800	-4 100	2 722 700	3 118 288	395 588	114,5
Maksutuotot	3 423 500	-230 000	3 193 500	3 217 767	24 267	100,8
Tuet ja avustukset	1 712 700	398 800	2 111 500	2 048 643	-62 857	97,0
Muut toimintatuotot	7 937 000	-865 000	7 072 000	7 123 944	51 944	100,7
Toimintamenot	-83 906 900	-3 621 200	-87 528 100	-87 486 655	41 445	100,0
Henkilöstömenot	-46 690 700	-1 469 600	-48 160 300	-47 613 177	547 123	98,9
Palvelujen ostot	-22 481 700	-1 064 700	-23 546 400	-24 067 051	-520 651	102,2
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 381 600	-37 600	-6 419 200	-6 272 760	146 440	97,7
Avustukset	-2 940 200	-470 000	-3 410 200	-3 445 564	-35 364	101,0
Muut toimintamenot	-5 412 700	-579 300	-5 992 000	-6 088 104	-96 104	101,6
Toimintakate	-68 106 900	-4 321 500	-72 428 400	-71 978 014	450 386	99,4
Verotulot	58 500 000	4 550 000	63 050 000	63 867 565	817 565	101,3
Valtionosuudet	22 300 000	-200 000	22 100 000	22 291 481	191 481	100,9
Rahoitustulot ja -menot	26 000	-750 000	-724 000	-924 969	-200 969	127,8
Korkotulot muilta	314 000		314 000	364 184	50 184	116,0
Muut rahoitustulot muilta	449 000		449 000	595 119	146 119	132,5
Korkomenot	-732 000	-750 000	-1 482 000	-1 880 979	-398 979	126,9
Muut rahoitusmenot	-5 000		-5 000	-3 293	1 707	65,9
Vuosikate	12 719 100	-721 500	11 997 600	13 256 064	1 258 464	110,5
Poistot ja arvonalentumiset	-10 407 500		-10 407 500	-10 076 654	330 846	96,8
Suunnitelman mukaiset poistot	-10 407 500		-10 407 500	-10 049 486	358 014	96,6
Arvonalentumiset				-27 169	-27 169	
Tilikauden tulos	2 311 600	-721 500	1 590 100	3 179 410	1 589 310	200,0
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	563 000		563 000	-912 950	-1 475 950	-162,2
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 874 600	-721 500	2 153 100	1 547 268	-605 832	71,9

Verotulojen erittely

	Alkup. TA 2023	TA muutokset	Muutettu TA 2023	TP 2023	Poikkeama
Verotulot	58 500 000	4 550 000	63 050 000	63 867 565	817 565
Kunnan tulovero	48 050 000	3 350 000	51 400 000	51 653 214	253 214
Osuus yhteisöveron tuotosta	6 150 000	500 000	6 650 000	6 854 608	204 608
Kiinteistövero	4 300 000	700 000	5 000 000	5 359 743	359 743

Tuloverojen määräytyminen

Verovuosi	Tulovero - prosentti	Verotettavat tulot	Muutos %
2019	20,50	462 312 979	5,3
2020	20,50	480 860 279	4,0
2021	20,50	508 844 841	5,8
2022	20,50	540 242 000	6,2
2023	7,86		

Kiinteistöveroprosentit

Verovuosi	Yleinen	Vakituiset asuinrakennukset	Muut rakennukset	Yleis-hyödyll. rakennukset	Voimalaitokset	Rakentamattomat rakennuspaikat
2019	0,95	0,45	1,00	0	0	3,00
2020	0,95	0,45	1,00	0	0	3,00
2021	0,95	0,45	1,00	0	0	3,00
2022	0,95	0,45	1,00	0	0	3,00
2023	0,95	0,45	1,00	0	0	3,00

Valtionosuuksien erittely

	Alkup. TA 2023	TA muutokset	Muutettu TA 2023	TP 2023	Poikkeama
Valtionosuudet	19 350 000	-200 000	19 150 000	19 442 297	292 297
Kunnan peruspalveluiden valtionosuus ml. tasaukset	21 600 000	-200 000	21 400 000	21 798 107	398 107
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-2 250 000	0	-2 250 000	-2 355 810	-105 810
Verotulomenetyksen korvaus	2 950 000	0	2 950 000	2 849 184	-100 816
Yhteensä	22 300 000	-200 000	22 100 000	22 291 481	191 481

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN

INVESTOINNIT 1 000 €	TA 2023	Muutos	MTA 2023	Toteum a 2023	Poikkeama
Kiinteä omaisuus	-880	-5 900	-6 780	-6 435	-345
Irtain omaisuus	0	-700	-700	-646	-54
Talonrakennus ja liikuntapaikat	-10 575	4 638	-5 937	-6 115	178
Liikenneväylät ja viheralueet	-3 545	-375	-3 920	-3 444	-476
Kunta yhteensä, netto	-15 000	-2 337	-17 337	-16 640	-697

	TA 2023	Muutos	MTA 2023	Toteum a 2023	Poikkeama
Kiinteä omaisuus	-880	-5 900	-6 780	-6 435	-345
Maan osto	-1 500	0	-1 500	-1 133	-367
Maan myynti	620	0	620	122	498
Lempäälä Areena	0	-5 900	-5 900	-5 302	-598
Kiinteistöjen liittymismaksut (ei palautettavat)	0	0	0	-122	122
Irtain omaisuus	0	-700	-700	-646	-54
Investointien bruttomenot	0	-700	-700	-700	0
Rahoitusosuudet yht	0	0	0	54	-54
Lempäälän Lämpö Oy, pääomasijoitus	0	-700	-700	-700	0
Osakkeen myynti, As Oy Karhumäki	0	0	0	54	54
Talonrakennus ja liikuntapaikat	-10 575	4 638	-5 937	-6 115	178
Investointien bruttomenot yht	-10 575	4 500	-6 075	-6 215	140
Rahoitusosuudet yht	0	138	138	100	38
Liikuntapaikkojen investoinnit	-50	0	-50	-25	-25
Halkolannotko	-1 300	-300	-1 600	-1 573	-27
Hakkarin alueen kokonaisuus	-625	0	-625	-719	94
Kiinteistöjen peruskorjaukset	-500	-360	-860	-907	47
Sääksjärven koulun peruskorjaus	-800	0	-800	-856	56
Sääksjärven koulukeskuksen kehittäminen	-6 500	4 500	-2 000	-2 055	55
Saikan päiväkoti ja koulu	-800	660	-140	-80	-60
Liikenneväylät ja viheralueet	-3 545	-375	-3 920	-3 444	-476
Investointien bruttomenot yht	-3 595	-375	-3 970	-3 749	-221
Rahoitusosuudet yht	50	0	50	305	-255
Yritysalueet	-65	0	-65	-86	21
Keskustan rakentaminen	-300	-110	-410	-439	29
Kaava-alueet	-2 780	-265	-3 045	-2 827	-218
Yleiset alueet	-450	0	-450	-397	-53
Yhteishankkeet	0	0	0	0	0
Kunta yhteensä netto	-15 000	-2 337	-17 337	-16 640	-697

Lempäälän kunta yhteensä	TA 2023	Muutos	MTA 2023	Toteum	
				a 2023	Poikkeama
Investointimenot	-15 670	-2 475	-18 145	-17 221	-924
Investointitulot/ Rahoitusosuudet	50	138	188	405	-271
Investointitulot/ Omaisuuden luovutustulot	620	0	620	175	498
Investoinnit netto	-15 000	-2 337	-17 337	-16 640	-697

Investointityypit: U = uusinvestointi, L = laajennusinvestointi, K = korvausinvestointi

Investoinnin tavoitteet: PL = palvelumäärän lisäys, PP = palvelukyvyyn parantaminen, TT = tuotannon tehostaminen

Aloitus- ja valmistumisvuosi: Jos investointi on jatkuvaluoteinen, niin vuosien kohdalla merkinnät < > ja tällöin hankkeella ei ole kokonaiskustannusarviota.

Hankeryhmä	Tyyppi U, L, K,	Tavoite PL, PP, TT	Aloitus- vuosi	Valm. vuosi
KIINTEÄ OMAISUUS				
Maan ostot	U	PL/PP	<	>
Kunta hankki tilivuoden 2023 aikana maata runsaalla 1,1 milj. eurolla.				
Lisäksi kiinteän omaisuuden investointimenona on käsitelty Lempäälä Areenan kauppahinta (kiinteistön määräala + rakennus) 5.5 milj €. Kaupparakirjassa sovitun loppukauppahinnan 0,4 milj. € maksaminen varainsiirtoveroineen tapahtui vuoden 2024 puolella, sillä kauppaehdoissa sovittujen muutostöiden vastaanottaminen ja kohteen hallintaoikeuden siirtyminen Lempäälän kunnalle tapahtui vasta tammikuussa 2024.				
Maan myynnit	U	PL/PP	<	>
Vuoden 2023 tonttien luovutuksista kirjaantui investointiosaan tasearvoa vastavana määränä runsaat 0,1 milj.€.				
IRTAIMEN OMAISUUDEN HANKINTA				
Kunnanvaltuuston hyväksymä 700000 € pääomasijoitus tytäryhtiö Lempäälän Lämpöön toteutui marraskuussa 2023.				
Irtaimen omaisuuden tulona on esitetty myydyin huoneisto-osakkeen tasearvoa vastaava vajaan 54 000 € osuus.				

LIIKUNTAPAIKKA- JA TALONRAKENNUSINVESTOINNIT				
	U	PP/PL	<	>
<p>Liikuntapaikkojen investoinnit</p> <p>Halkolan liikuntapuiston 1.vaiheen rakentaminen saatiin päätökseen. 1. vaiheessa rakennettiin sisäänajo alueelle sekä reitistö, monitoimikentät (2kpl), skeittiramppi, pump-track -rata sekä meluvalli, hulevesirakenteet ja kasvillisuus.</p> <p>Hakkarin ulkoliikunta-alueelle valmistui keväällä tekonurmikenttä, mikä on FIFA:n laatuluokituksen täyttävä jalkapallokenttä. Kesällä olemassa olevat tenniskentät peruskorjattiin ja kentän alle asennettiin tekojääkentän jäädytysputket, tekojääkentän kylmäkontti ja siihen liittyvät asennukset saatettiin syksyllä loppuun. Tekojääkenttä saatiin käyttökuntoon loppuvuodesta. Hakkarin alueella olevien kunnan kiinteistöjen; koulun, liikuntahallin, urheilukentän ja tekojääkentän sähköliittymät yhdistettiin tekojääkentän rakentamisen yhteydessä. Sähköliittymien yhdistämisellä saadaan kustannussäästöjä, lisäksi se mahdollistaa tulevaisuudessa alueellisen energiayhteisön toteuttamisen. Hakkarin alueelle tehtiin pysäköinti- ja liikennesuunnitelma, selkeyttämään alueen pysäköintiä. Suunnitelman mukaiset muutostyöt toteutetaan vaiheittain seuraavina vuosina.</p> <p>Liikuntapaikkojen peruskorjauksille varattu vuosittainen investointimääräraha käytettiin Keskuskentän vanhojen aitaosuuksien uusimiseen.</p>				
<p>Saikantalo -rakennushankkeelle myönnettiin huhtikuussa käynnistyspäätös. Hankkeen KVR-urakkakilpailu käynnistyi keväällä ja lopulliset tarjoukset jätettiin joulukuussa. KVR-urakoitsijan valintapäätös tehdään alkuvuodesta 2024.</p>	U/K	PP/PT	2023	2026
<p>Sääksjärven koulukeskuksen kehittäminen</p> <p>Sääksjärven koulun laajennuksen rakennustyöt käynnistyivät lokakuun lopussa. Koulukeskuksen kehityshankkeen myötä alueen pysäköintialueille tulee muutoksia, pysäköinti tapahtuu jatkossa urheilukentän viereisellä parkkialueella. Pysäköintialueen muutostyöt toteutettiin kesällä, muutoksilla saatiin lisää pysäköintipaikkoja ja parannettua alueen turvallisuutta.</p> <p>Sääksjärven koulukeskuksen laajennushankkeen yhteydessä olemassa oleva koulurakennus peruskorjataan kesien 2023 ja 2024 aikana. Peruskorjausosuus käsitti vuonna 2023 nykyisen koulun aineenopetussiiven 2.krs tila- ja pintamuutokset talotekniikkatöineen.</p>	U/K	PL/PP/TT	2022	2024

<p>Kiinteistöjen peruskorjaukset</p> <p>Moision koulun uusi ilmanvaihtokonehuone ja ilmanvaihtosaneeraus kilpailutettiin keväällä, mutta päätoteuttajaksi valittu urakoitsija hakeutui konkurssiin ennen töiden alkamista, minkä vuoksi töiden aloitus viivästyi. Ilmanvaihtokonehuone ja siihen liittyvät rakennustekniset työt saatiin valmiiksi syksyllä ja ilmanvaihtosaneerauksen talotekniset työt koulun joululomien aikana.</p> <p>Aurinkolinnan päiväkodin rakennuksen sisäpuoliset korjaustyöt on saatu valmiiksi 2022.</p> <p>Saturannan päiväkodin sisätilojen korjaustyöt on saatettu loppuun kesällä.</p> <p>Mattilan koulun vesikatteen kunnostustöitä ja Kuljun koulun puukoulun ulkomaalasta ei ollut mahdollista toteuttaa investointimäärärahoista.</p> <p>Museoraitin kunnostukseen varattu vuosittain 50 000 euroa käytettiin Tuiskun talon vesi- ja viemärisaneeraukseen sekä Hakkarin kartanon alueen valaisimien uusintaan.</p> <p>Lempäälän kunnalle myönnettiin ARA:n avustusta maakaasukohteiden lämmitystapamuutokseen, joko kaukolämpöön tai maalämpöön. Syksyllä 2023 toteutettiin Hakkarin kartanon lämmitystavan muutos maakaasusta kaukolämpöön, loput muutoskohteet toteutetaan vuonna 2024.</p>	K	PP/TT	<	>
LIIKENNEVÄYLÄT JA VIHERALUEET				
<p>Yritysalueet</p> <p>Marjamäen alueen jalankulun ja pyöräilyn olosuhteita parannetaan sekä varaudutaan uimahallin tarpeisiin joukkoliikenne huomioiden. Suunnittelutyö toteutettiin yhteistyössä Ideaparkin kanssa. Muutostyöt toteutetaan vuonna 2024.</p>	U	PL/PP	<	>
<p>Keskustan rakentaminen</p> <p>Valtion avustama hanke Telkän Taipaleen sillan länsipuolisen yhteyden rakentaminen on saatu päätöksen alueen muun rakentamisen mahdollistamassa laajuudessa.</p> <p>Valtion avustama hanke Lempäälän keskustakehän jalankulun opasteet - Sujuva kulku muuttuvassa keskustassa. Kuntakeskustan jalankulun opasteet on asennettu maastoon.</p>	U	PL	2016	>

<p>Kaava-alueet</p> <p><u>Uudet alueet</u></p> <p>Hiiroksentien kaava-alueen infran muutostyöt toteutettiin alueen muun rakentamisen mahdollistamassa laajuudessa. Urakan taloudellinen loppuseelvitys on vielä tekemättä.</p> <p>Saikan alueen infran rakentaminen on käynnissä. Vuoden 2023 aikana toteutettiin Kuljuntien muutostöitä mm. kunnallistekniikan rakentaminen, Sarvikkaantien ja Ideaparkinkadun kiertoliittymät sekä uusi kävely- ja pyöräväylä Kuljuntien varteen. Kävely- ja pyöräväylän toteuttamiseen saatiin valtion avustusta. Rakennustyöt jatkuvat seuraavina vuosina katu- ja puistorakentamisella.</p> <p>Linnajärventien katusuunnitelmat on hyväksytty, alueen rakentaminen kilpailutetaan ja toteuttaminen aloitetaan vuonna 2024. Kävely- ja pyöräväylän toteuttamiseen saatiin valtion avustusta.</p> <p>Humalamäen kaava-alueen katujen ja puistojen suunnitelmat on hyväksytty. Hankkeelle on saatu ARA-infra -avustusta ja rakentaminen aloitetaan vuonna 2024.</p> <p><u>Saneeraus</u></p> <p>Tiilentie-Ruukintie-Väinämöisentien saneerauksen 2.vaihe toteutettiin yhteistyössä Lempäälän Veden ja Lempäälän Lämmön kanssa. Työt saatiin päätökseen.</p> <p>Annalantien saneeraus toteutettiin syksyllä 2023, päällystystyöt tehdään keväällä 2024.</p>	U	PL/PP/TT	<	>
<p>Yleiset alueet</p> <p>Vuodelle 2023 suunnitellut katujen päällystämiset urapaikkaamalla saatiin päätökseen. Katuvalaisimia uusittiin ja vaihdettiin led-valaisimiin eri puolilla kuntaa mm. Kuljun Asematie, Tampereentie, Hollo, Tuuliala, Nurmisaari.</p> <p>Myllyrannan tapahtumapuiston esiintymislavan katoksen rakentaminen ei toteutunut. Urakkaan ei saatu toteuttajaa olemassa olevalla määrärahalta ja aikataulusta johtuen.</p> <p>Maakalan puistoväylä toteutettiin, viimeistelytöitä tehdään keväällä 2024. Puistoväylän rakentamisen yhteydessä toteutettiin osallistuvan budjetoinnin (Idearaha) mukainen kirsikkapuupuisto Maakalaan.</p>	U/L/K	PL/PP/TT	<	>

RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN

	TA 2023 Alkuperäinen	TA 2023 Muutokset	TA 2023 Yhteensä	Toteuma 2023	Poikkeama
1 000 €					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	12 719	-722	11 998	13 256	1 258
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjauserät	-1 500	930	-570	-502	68
Toiminnan rahavirta	11 219	209	11 428	12 754	1 326
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-15 670	-2 475	-18 145	-17 221	924
Rahoitusosuudet investointimenoihin	50	138	188	405	217
Pysyvien vastaavien hyödyk. luovutustulot	620	0	620	700	80
Investointien rahavirta	-15 000	-2 337	-17 337	-16 115	1 222
Toiminta ja investoinnit, netto	-3 781	-2 129	-5 909	-3 361	2 548
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset muille				-12	-12
Antolainasaamisten vähennykset muille				5	5
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	11 000		11 000	11 000	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 933		-8 933	-8 933	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	636		636	636	0
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset			0	-6 558	-6 558
Vaikutus maksuvalmiuteen	-1 078	-2 129	-3 206	-7 224	-4 017

YHTEENVETO MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA

KÄYTTÖTALOUSOSA	Sito- vuus N/B *	MÄÄRÄRAHAT			Toteu- ma 2023	Poi- keam- a	TULOARVIOT			Toteu- ma 2023	Poi- k- keam- a
		TA 2023 Alkupe- räinen	TA 2023 Muutok- set	TA 2023 Yhteens- ä			TA 2023 Alkupe- räinen	TA 2023 Muutok- set	TA 2023 Yhteen- sä		
ulkoinen 1000 €											
Kunnanhallitus	B	-10 415	-305	-10 720	-10 384	335	1 370	0	1 370	1 523	153
Yhteisölautakunta	B	-3 781	-245	-4 026	-3 836	189	299	37	336	348	13
Kasvatus- ja opetuslautakunta	B	-48 176	-2 759	-50 935	-51 683	-748	4 503	558	5 061	4 979	-82
Yhdyskuntalautakunta	B	-21 536	-312	-21 848	-21 583	265	9 629	-1296	8 333	8 658	325
YHTEENSÄ		-83 907	-3 621	-87 528	-87 487	41	15 800	-700	15 100	15 509	409

* N= sitovuus nettomääräraha/ -tuloarvio, B = bruttomääräraha/ -tuloarvio

TULOSLASKELMAOS A	Sito- vuus N/B *	MÄÄRÄRAHAT			Toteu- ma 2023	Poi- k- keam- a	TULOARVIOT			Toteu- ma 2023	Poi- k- keam- a
		TA 2023 Alkup- e- räinen	TA 2023 Muuto- k-set	TA 2023 Yhte- ensä			TA 2023 Alkupe- räinen	TA 2023 Muut- ok- set	TA 2023 Yhtee- nsä		
ulkoinen 1000 €											
Verotulot	B						58 500	4 550	63 050	63 868	818
Valtionosuudet	B						22 300	-200	22 100	22 291	191
Rahoitustuotot ja -kulut, netto	N						26	-750	-724	-925	-201

INVESTOINTIOSA	Sito- vuus N/B *	MÄÄRÄRAHAT			Toteum- a 2023	Poi- keam- a	TULOARVIOT			Toteu- ma 2023	Poi- k- keam- a
		TA 2023 Alkupe- räinen	TA 2023 Muuto- k-set	TA 2023 Yhteens- ä			TA 2023 Alkup- e- räinen	TA 2023 Muuto- k-set	TA 2023 Yhte- ensä		
ulkoinen 1000 €											
Kiinteä omaisuus	N	-880	-5 900	-6 780	-1 255	5 525	620	0	620	122	-498
Irtain omaisuus ja osakkeet	N	0	-700	-700	-700	0				54	54
Talonrakennus ja liikuntapaikat	N	-10 575	4 638	-5 937	-11 517	-5 580				100	100
Liikenneväylät ja viheralueet	N	-3 545	-375	-3 920	-3 749	171				305	305
YHTEENSÄ		-15 000	-2 337	-17 337	-17 221	116	620	0	620	580	-40

RAHOITUSOSA	Sito- vuu- s N/B *	MÄÄRÄRAHAT			Toteu- ma 2023	Poi- keama	TULOARVIOT			Toteu- ma 2023	Poi- keama
		TA 2023 Alku- pe- räine n	TA 2023 Muut- ok- set	TA 2023 Yhteens- ä			TA 2023 Alku- pe- räine n	TA 2023 Muut- ok- set	TA 2023 Yhtee- nsä		
ulkoinen 1000 €											

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaiset lainat   **N**   **1 217**   **1 217**   **2 067**   **850**

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

TULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Toimintatuotot		
Myyntituotot	3 118 287,72	4 199 363,84
Maksutuotot	3 217 766,57	6 677 583,24
Tuet ja avustukset	2 048 643,19	4 010 792,67
Muut toimintatuotot	7 123 944,08	6 105 300,67
Toimintatuotot	15 508 641,56	20 993 040,42
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-38 220 021,57	-53 654 825,05
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-7 856 651,36	-10 955 803,00
Muut henkilösivukulut	-1 536 503,93	-2 121 815,73
Palvelujen ostot	-24 067 050,97	-71 859 885,52
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-6 272 760,31	-8 647 077,89
Avustukset	-3 445 563,54	-6 305 908,24
Muut toimintakulut	-6 088 103,53	-6 592 651,91
Toimintakulut	-87 486 655,21	-160 137 967,34
TOIMINTAKATE	-71 978 013,65	-139 144 926,92
Verotulot	63 867 565,00	116 406 689,69
Valtionosuudet	22 291 481,00	31 369 595,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	364 183,80	329 968,98
Muut rahoitustuotot	595 119,35	710 606,24
Korkokulut	-1 880 978,94	-731 335,00
Muut rahoituskulut	-3 292,82	-35 475,73
Rahoitustuotot ja -kulut	-924 968,61	273 764,49
VUOSIKATE	13 256 063,74	8 905 122,26
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-10 049 485,70	-10 282 525,24
Arvonalentumiset	-27 168,53	-45 862,83
Poistot ja arvonalentumiset	-10 076 654,23	-10 328 388,07
TILIKAUDEN TULOS	3 179 409,51	-1 423 265,81
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	-912 950,08	-37 807,86
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-719 191,59	2 419 191,56
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 547 267,84	958 117,89

RAHOITUSLASKELMA

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	13 256 063,74	8 905 122,26
Tulorahoituksen korjaukset	-502 180,48	-2 242 393,11
	12 753 883,26	6 662 729,15
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-17 220 501,36	-12 237 232,67
Rahoitusosuudet investointimenoihin	404 992,05	754 593,17
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	700 238,28	2 378 056,27
	-16 115 271,03	-9 104 583,23
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 361 387,77	-2 441 854,08
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-12 338,40	-16 854,00
Antolainasaamisten vähennykset	5 000,00	5 000,00
	-7 338,40	-11 854,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	11 000 000,00	6 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 933 330,68	-14 975 664,68
Lyhytaikaisten lainojen muutos	636 331,79	8 455 653,73
	2 703 001,11	-520 010,95
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-198 598,67	-45 085,12
Saamisten muutos	602 673,64	-526 620,14
Korottomien velkojen muutos	-6 962 097,33	2 342 498,91
	-6 558 022,36	1 770 793,65
Rahoituksen rahavirta	-3 862 359,65	1 238 928,70
Rahavarojen muutos	-7 223 747,42	-1 202 925,38
Rahavarat 31.12.	3 043 998,61	10 267 746,03
Rahavarat 1.1.	10 267 746,03	11 470 671,41
Rahavarojen muutos	-7 223 747,42	-1 202 925,38

TASE

VASTAAVAA

31.12.2023

31.12.2022

PYSYVÄT VASTAAVAT

Aineettomat hyödykkeet

Muut pitkävaikutteiset menot

218 243,57

861 884,09

Aineettomat hyödykkeet

218 243,57

861 884,09

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

36 900 735,39

35 767 764,13

Rakennukset

46 313 426,69

50 176 014,71

Kiinteät rakenteet ja laitteet

23 972 912,29

22 632 249,68

Koneet ja kalusto

85 010,27

120 369,69

Muut aineelliset hyödykkeet

61 388,60

61 388,60

Ennakkomaksut ja keskenkäydyt hankinnat

10 511 023,64

2 525 780,33

Aineelliset hyödykkeet

117 844 496,88

111 283 567,14

Sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

37 347 300,53

41 176 308,24

Muut lainasaamiset

30 237 585,39

30 242 585,39

Muut saamiset

414 243,53

401 905,13

Sijoitukset

67 999 129,45

71 820 798,76

PYSYVÄT VASTAAVAT

185 122 299,48

183 966 249,99

TOIMEKSIANTOJEN VARAT

Valtion toimeksiannot

247 377,84

294 356,58

Muut toimeksiantojen varat

34 425,21

31 092,73

TOIMEKSIANTOJEN VARAT

281 803,05

325 449,31

Saamiset

Pitkäaikaiset saamiset

Lainasaamiset

150 800,00

174 000,00

Pitkäaikaiset saamiset

150 800,00

174 000,00

Lyhytaikaiset saamiset

Myyntisaamiset

1 440 358,63

2 597 226,67

Lainasaamiset

6 020 484,71

4 638 751,37

Muut saamiset

3 597 665,87

4 319 842,06

Siirtosaamiset

905 367,38

987 530,13

Lyhytaikaiset saamiset

11 963 876,59

12 543 350,23

Saamiset

12 114 676,59

12 717 350,23

Rahoitusarvopaperit

Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin

1 341 642,53

1 340 488,32

Rahoitusarvopaperit

1 341 642,53

1 340 488,32

Rahat ja pankkisaamiset	1 702 356,08	8 927 257,71
VAIHTUVAT VASTAAVAT	15 158 675,20	22 985 096,26
VASTAAVAA	201 502 348,15	207 276 795,56

VASTATTAVAA

31.12.2023 31.12.2022

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma

44 149 951,98 45 563 142,54

Edellisten tilikausien yli-/alijäämä

33 076 877,84 32 118 759,95

Tilikauden yli-/alijäämä

1 547 267,84 958 117,89

OMA PÄÄOMA

78 774 097,66 78 640 020,38

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Poistoero

2 843 893,69 1 930 943,61

Vapaaehtoiset varaukset

13 300 000,03 12 580 808,44

16 143 893,72 14 511 752,05

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

Valtion toimeksiannot

247 377,84 294 356,58

Lahjoitusrahastojen pääomat

325 895,32 103 901,31

Muut toimeksiantojen pääomat

44 269,68 461 529,88

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

617 542,84 859 787,77

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen vieras pääoma

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta

54 487 528,26 53 687 524,94

Pitkäaikainen vieras pääoma

54 487 528,26 53 687 524,94

Lyhytaikainen vieras pääoma

Joukkovelkakirjalainat

23 500 000,00 20 000 000,00

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta

10 049 996,68 8 783 330,68

Lainat muilta luotonantajilta

3 580 445,91 6 444 114,12

Saadut ennakot

467 984,36 713 987,64

Ostovelat

5 032 481,36 9 801 979,28

Muut velat

1 320 586,64 1 807 729,49

Siirtovelat

7 527 790,72 12 026 569,21

Lyhytaikainen vieras pääoma

51 479 285,67 59 577 710,42

VIERAS PÄÄOMA

105 966 813,93 113 265 235,36

VASTATTAVAA

201 502 348,15 207 276 795,56

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LASKELMAT

KONSERNIN TUOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Toimintatuotot	39 479 337,04	75 653 186,34
Toimintakulut	-101 850 441,52	-206 974 694,37
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-34 328,69	169 147,02
TOIMINTAKATE	-62 405 433,17	-131 152 361,02
Verotulot	63 613 927,25	116 174 343,42
Valtionosuudet	22 291 481,00	31 832 885,15
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	79 255,45	50 806,74
Muut rahoitustuotot	704 283,03	560 091,85
Korkokulut	-3 599 410,69	-1 197 064,86
Muut rahoituskulut	88 651,72	-619 516,03
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 727 220,49	-1 205 682,30
VUOSIKATE	20 772 754,59	15 649 185,25
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-16 199 147,19	-17 780 631,34
Omistuksen eliminointierot	0,00	-900 000,00
Arvonalentumiset	-27 168,53	-49 799,87
Poistot ja arvonalentumiset	-16 226 315,72	-18 730 431,21
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00
Satunnaiset kulut	0,00	0,00
Satunnaiset erät	0,00	0,00
TILIKAUDEN TULOS	4 546 438,86	-3 081 245,95
Tilinpäätössiirrot	239,77	408,66
Tilikauden verot	-3 774,46	-126 469,68
Laskennalliset verot	-24 294,00	75 223,04
Vähemmistön osuus tilikauden tuloksesta	24 343,84	-159 158,98
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	4 542 954,01	-3 291 242,91

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	20 772 754,59	15 649 185,25
Tilikauden verot	-3 774,46	-126 469,68
Tulorahoituksen korjaukset	-467 851,79	-1 587 927,62
	20 301 128,33	13 934 787,95
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-32 403 925,69	-27 398 471,49
Rahoitusosuudet investointimenoihin	404 992,05	754 593,17
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 538 071,18	10 823 503,48
	-30 460 862,46	-15 820 374,84
Toiminnan ja investointien rahavirta	-10 159 734,13	-1 885 586,88
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-486 400,76	-12 143,50
Antolainasaamisten vähennykset	6 295,82	-213 839,34
	-480 104,94	-225 982,84
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	11 261 722,32	23 964 305,16
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-11 919 736,32	-19 476 790,05
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 673 093,67	6 309 023,05
	1 015 079,67	10 796 538,17
Oman pääoman muutokset	0,00	409 590,89
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-196 320,47	-50 854,75
Vaihto-omaisuuden muutos	80 367,64	-76 306,02
Saamisten muutos	2 362 186,68	836 845,58
Korottomien velkojen muutos	-6 147 014,69	2 168 283,29
	-3 900 780,85	2 877 968,10
Rahoituksen rahavirta	-3 365 806,11	13 858 114,32
Rahavarojen muutos	-13 525 540,24	11 972 527,44
Rahavarat 31.12.	12 429 407,41	29 085 864,60
Rahavarat 1.1.	25 954 947,66	17 113 337,16
Rahavarojen muutos	-13 525 540,25	11 972 527,44

KONSERNIN TASE

VASTAAVAA

31.12.2023 31.12.2022

PYSYVÄT VASTAAVAT

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet	412 735,00	704 151,57
Muut pitkävaikutteiset menot	395 659,44	1 496 658,68
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	0,00	5 104,22

Aineettomat hyödykkeet

808 394,44 2 205 914,47

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet	38 997 076,31	38 699 357,86
Rakennukset	102 657 737,31	120 771 381,32
Kiinteät rakenteet ja laitteet	51 230 001,57	48 388 931,68
Koneet ja kalusto	14 608 319,60	17 093 144,68
Muut aineelliset hyödykkeet	-2 021 871,09	230 352,74
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	24 062 495,55	7 270 924,14

Aineelliset hyödykkeet

229 533 759,24 232 454 092,41

Sijoitukset

Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	1 962 777,76	2 887 757,73
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	9 197 225,09	9 561 027,70
Muut lainasaamiset	260 000,00	281 367,62
Muut saamiset	867 797,63	408 932,24

Sijoitukset

12 287 800,48 13 139 085,28

PYSYVÄT VASTAAVAT

242 629 954,16 247 799 092,17

TOIMEKSIANTOJEN VARAT

Valtion toimeksiannot	672 391,17	561 789,00
Lahjoitusrahastojen varat	630,33	661,21
Muut toimeksiantojen varat	34 425,21	31 092,73

TOIMEKSIANTOJEN VARAT

707 446,71 593 542,93

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Vaihto-omaisuus

Aineet ja tarvikkeet	350 353,48	655 808,26
Muu vaihto-omaisuus	-73 278,49	0,00
Ennakkomaksut vaihto-omaisuudesta	-8 764,15	9 069,73

Vaihto-omaisuus

268 310,84 664 877,99

Saamiset

Pitkäaikaiset saamiset

Lainasaamiset	0,00	50 470,90
Laskennalliset verosaamiset	0,00	2 564,27
Muut saamiset	6 203,33	6 465,85

Siirtosaamiset	20 608,61	15 751,71
Pitkäaikaiset saamiset	26 811,94	75 252,72
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	4 810 425,73	9 498 179,09
Lainasaamiset	0,00	9 997,15
Laskennalliset verosaamiset	0,00	35,33
Muut saamiset	4 355 811,49	5 183 524,92
Siirtosaamiset	1 011 819,03	1 526 214,33
Lyhytaikaiset saamiset	10 178 056,25	16 217 950,82
Saamiset	10 204 868,18	16 293 203,54
Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	7 341 642,53	15 840 488,32
Joukkovelkakirjalainasaamiset	0,00	31 011,79
Muut arvopaperit	0,00	87 185,40
Rahoitusarvopaperit	7 341 642,53	15 958 685,51
Rahat ja pankkisaamiset	5 087 764,88	13 127 179,09
VAIHTUVAT VASTAAVAT	22 902 586,44	46 043 946,14
VASTAAVAA	266 239 987,31	294 436 581,24

VASTATTAVAA

	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	44 149 951,98	45 563 142,54
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	0,00	6 554,86
Arvonkorotusrahasto	1 431,74	11 213,83
Muut omat rahastot	2 219 677,55	2 220 184,98
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	23 424 584,71	28 625 315,05
Tilikauden yli-/alijäämä	4 542 954,01	-3 291 242,91
OMA PÄÄOMA	74 338 599,98	73 135 168,35
VÄHEMMISTÖOSUUKSET	3 882 431,19	4 321 939,02
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0,00	786 883,69
PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	786 883,69
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	672 393,08	559 495,85
Lahjoitusrahastojen pääomat	326 549,25	169 055,71
Muut toimeksiantojen pääomat	44 269,68	461 529,88
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 043 212,01	1 190 081,44
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	121 826 318,95	133 898 204,45
Lainat julkisyhteisöiltä	199 969,35	247 872,34
Lainat muilta luotonantajilta	0,00	4 949 839,95
Ostovelat	-102 139,66	783,38
Muut velat	5 695 141,33	5 524 991,99
Laskennalliset verovelat	0,00	3 706,22
Pitkäaikainen vieras pääoma	127 619 289,97	144 625 398,33
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Joukkovelkakirjalainat	23 500 000,00	20 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	14 489 843,69	14 089 377,90
Lainat julkisyhteisöiltä	47 408,49	51 137,58
Lainat muilta luotonantajilta	0,00	278 777,97
Saadut ennakot	545 084,68	793 607,16
Ostovelat	8 253 823,14	14 830 520,81
Muut velat	2 424 371,37	3 227 544,49
Siirtovelat	9 377 838,97	16 335 472,18
Laskennalliset verovelat	718 083,83	770 672,31
Lyhytaikainen vieras pääoma	59 356 454,17	70 377 110,41
VIERAS PÄÄOMA	186 975 744,13	215 002 508,75
VASTATTAVAA	266 239 987,31	294 436 581,24

LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

1. ARVOSTUSPERIAATTEET JA -MENETELMÄT SEKÄ JAKSOTUSPERIAATTEET JA -MENETELMÄT

JAKSOTUSPERIAATTEET

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Lomapalkkavelan jaksotuksessa on käytetty tilivuoden 2023 henkilösivukuluprosentteja.

PYSYVIEN VASTAAVIEN ARVOSTUS

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu hyväksytyn poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa.

SIJOITUSTEN ARVOSTUS

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon.

Johdannaissopimukseen sisältyy koronvaihtosopimus. Koronvaihtosopimus on tehty suojaamistarkoituksessa. Korkojohdannaisesta aiheutuneet kassavirrat on kirjattu tilikauden aikana korkokulujen oikaisuksi.

VAIHTO-OMAISUUDEN ARVOSTUS

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen hankintameno mukaisena.

RAHOITUSOMAISUUDEN ARVOSTUS

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

2. TULOSLASKELMAN JA TASEEN ESITTÄMISTAVAN MUUTOKSET

-

3. OIKAISU EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOIHIN

-
4. EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOJEN VERTAILUKELPOISUUS

-
5. AIKAISEMPIIN TILIKAUSIIN KOHDISTUVAT TUOTOT JA KULUT SEKÄ VIRHEIDEN KORJAUKSET

-
KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt sekä kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Osakkuusyhteisöt on yhdistelty sovellettua pääomaosuusmenetelmää käyttäen konsernitilinpäätökseen. Voitosta ja tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta on yhdistelty konserniyhteisöjen omistusosuutta vastaava määrä. Osakkuusyhteisöjen hankintamenon ja hankintahetken oman pääoman ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Konserniyhtiöiden keskinäiset sekä kunnan ja yhtiöiden väliset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty konsernitilinpäätöksessä. Kuntayhtymät on yhdistelty rivi riviltä tilinpäätöshetkellä olevan peruspääomaosuuden mukaan. Tytäryhteisöt on yhdistelty menetelmällä, joka vastaa keskeisiltä osin hankintamenomenetelmää. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Konsernin sisäiset kiinteistöverot on eliminoitu. Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin omasta pääomasta.

Tytäryhtiöiden poisto-oikaisut on tehty konsernitilinpäätökseen, mikäli yhtiö ei ole tehnyt suunnitelman mukaisia poistoja. Osakkuusyhteisöjen poistoja ei ole yhdenmukaistettu vastaamaan kunnan poistosuunnitelmaa.

POISTOEROT JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja veroperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja lyhytaikaiseen laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa ja vähemmistöosuuksien erottamisessa.

POIKKEAVAT TILIKAUDET

Osakkuusyhteisö Lempäälän Jäähalli Oy:n tilikausi päättyy 30.4.

KONSERNIRAKENTEEN MUUTOKSET TILIKAUDELLA

As. Oy Lempäälän Toimelantalo ja As Oy Lempäälän Himminnaapuri fuusioituivat Lempäälän Vuokrakodit Oy:n kanssa 31.8.2023.

OIKAISU EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOIHIN

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6. TOIMINTATUOTOT TEHTÄVÄALUEITTAIN

	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
Yleishallinto	8 583 305,39	7 147 191,48	1 683 207,70	2 118 352,11
Sosiaali- ja terveystoimet	0,00	40 334	0,00	8 283 068,23
Opetus- ja kulttuuripalvelut	5 813 375,93	5 275 307,67	5 327 329,70	5 246 698,93
Yhdyskuntapalvelut	15 075	11 613	8 498 104,16	5 344 921,15
Muut palvelut	172,07	490,09	0,00	0,00
	10 007	11 282		
	483,65	275,26		
	39 479	75 653	15 508	20 993
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>337,04</i>	<i>186,34</i>	<i>641,56</i>	<i>040,42</i>

Konsernisarakkeessa on esitetty kunnan osuus tytäryhtiöiden, osakkuusyhteisöjen ja kuntayhtymien tuotoista seuraavasti:

Kunnanhallitus: Lempäälän Kehitys Oy, Tampereen kaupunkiseudun Ky, Pirkanmaan liitto Ky, Lempäälän Kiinteistöhuolto ja -tekniikka LEKITEK Oy, Lempäälän Vuokratodit Oy, Lempäälän Parkkikiinteistöt Oy, Lempäälän Kuljun Koulutalo Oy, Lempon Parkki Oy, Kiinteistö Oy Moision Teollisuustalo

Hyvinvointilautakunta: Pirkanmaan sairaanhoitopiirin Ky

Sivistyslautakunta: Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä

Yhdyskuntalautakunta: Lempäälän Vesi Oy, As Oy Lempäälän Himminnaapuri, As Oy Lempäälän Toimelantalo

Muut palvelut: Lempäälän Lämpö Oy, Lempäälän Energia Oy

7. VEROTULOJEN ERITTELY

	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
Kunnan tulovero	51 653	102 505	51 653	102 505
Osuus yhteisöveron tuotosta	214,11	881,38	214,11	881,38
Kiinteistövero	5 359 743,21	7 490 926,15	5 359 743,21	7 490 926,15
	6 600 969,93	6 177 535,89	6 854 607,68	6 409 882,16
	63 613	116 174	63 867	116 406
<i>Verotulot yhteensä</i>	<i>927,25</i>	<i>343,42</i>	<i>565,00</i>	<i>689,69</i>

8. VALTIONOSUUKSIEN ERITTELY

	Lempäälä	
	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	21 798	24 300
<i>Siitä: Verotuloihin perustuva</i>	107,00	483,00
valtionosuuksien tasaus (+/-)	2 683 884,00	87 727,00
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	-2 355 810,00	-2 266 907,00
Verotulomenetysten kompensatio	2 849 184,00	9 336 019,00
	22 291	31 369
<i>Valtionosuudet yhteensä</i>	481,00	595,00

9. PALVELUJEN OSTOJEN ERITTELY

	Lempäälä	
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	4 258 186,92	43 441 273,83
	19 808	28 418
Muiden palvelujen ostot	864,05	611,69
<i>Kaupungin / Kunnan palvelujen ostot</i>	24 067	71 859
<i>yhteensä</i>	050,97	885,52

10. VALTUUSTORYHMILLE ANNETUT TUET

-

11. SELVITYS SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEISTA JA NIIDEN MUUTOKSISTA

Poistonalaisten hyödykkeiden poistot on laskettu kunnanvaltuuston 12.12.2012 vahvistaman poistosuunnitelman mukaisesti.

Mikäli poistosuunnitelmassa on omaisuuslajin kohdalla välys, on käytetty tiukinta/lyhintä poistoaikaa.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden osalta poistot tehdään käyttöönottilikaudelta yksinkertaistetun menetelmän mukaisesti puolet koko tilikauden normaalipoistoista. Muiden omaisuuslajien osalta poistot on aloitettu kun hyödyke on otettu käyttöön.

Investointiraja on 10 000 euroa. Ensikertaisen kalustamisen osalta ei noudateta rakennusten poistoaikaa.

*Hyödykkeen perusparannusmeno lisätään hyödykkeen poistamattomaan hankintamenuun ja poistetaan jäljellä olevan poistoajan kuluessa, jollei erilliseen poistosuunnitelmaan ole erityistä syytä. Perusparannusmenon poikkeavaa poistoaikaa koskeva määrittely tehdään perusparannushankkeen taloudelliseen merkitykseen perustuen hankesuunnitelman yhteydessä.

	Menetelmä	Aika vuosina	Poisto %
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET			
Aineettomat oikeudet	tasapoisto	5	20
Tietokoneohjelmistot	tasapoisto	2	50
Muut pitkävaikutteiset menot			
Perustamis- ja järjestelymenot	tasapoisto	2	50
Tutkimus- ja kehittämismenot	tasapoisto	2	50
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	2	50
Konserniliikearvo	tasapoisto	2	50
Liikearvo	tasapoisto	2	50
Muut	tasapoisto	2	50
AINEELLISET HYÖDYKKEET			
Maa- ja vesialueet		ei poistoaikaa	
Rakennukset			
Asuinrakennukset	tasapoisto	30	3,3
Hallinto ja laitusrakennukset	tasapoisto	20–30	5–3,3
Vapaa-ajan rakennukset	tasapoisto	20	5
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	20	5
Muut rakennukset/talusrakennukset	tasapoisto	10	10
Rakennusten peruskorjaukset	*		
Vanhana ostetut rakennukset	*		
Kiinteät rakenteet ja laitteet			
Maa ja vesirakenteet			
Kadut, tiet, torit, puistot	menojäämä		15–20
Sillat, laiturit, uimalat	menojäämä		15–25
Muut maa- ja vesirakenteet	menojäämä		20
Johtoverkostot ja laitteet			
Vedenjakeluverkosto	menojäämä		8–10
Viemäriverkosto	menojäämä		8–10
Kaukolämpöverkko	menojäämä		15
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	menojäämä		20
Puhelin- ja tietoliikenneverkko, keskusasema ja alakeskukset	menojäämä		22
Maakaasuverkko	menojäämä		15
Muut putki- ja kaapeliverkot	menojäämä		20
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet			

Sähkö-, vesi- ja lämpölaitosten laitteet	tasapoisto	10–20	10–5
Kiinteät nosto ja siirtolaitteet	tasapoisto	15	6,7
Liikenteen ohjauslaitteet	tasapoisto	10	10
Muut kiinteät koneet laitteet ja rakenteet	tasapoisto	10	10
Koneet ja kalusto			
Kuljetusvälineet			
Rautaiset alukset	tasapoisto	15	6,7
Puiset alukset ja uivat työkoneet	tasapoisto	8	12,5
Muut kuljetusvälineet	tasapoisto	4	25
Muut koneet ja kalusto			
Muut liikkuvat työkoneet	tasapoisto	5	20
Muut raskaat koneet	tasapoisto	10	10
Muut kevyet koneet	tasapoisto	5	20
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	tasapoisto	5	20
Atk-laitteet	tasapoisto	3	33,3
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3–5	33,3–20
Muut aineelliset hyödykkeet			
Luonnonvarat		käytön mukaan	
Arvo- ja taide-esineet		ei poistoaikaa	

12. PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET

	Konserni	
	2023	2022
Muut pakolliset varaukset 1.1.	1 882,23	10 284,60
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	-1 882,23	-8 402,37
Muut pakolliset varaukset 31.12.	0,00	1 882,23
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1. (ky)	0,00	854 926,60
Lisäykset tilikaudella	0,00	23 677,58
Vähennykset tilikaudella	0,00	-93 602,72
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12. (ky)	0,00	785 001,46

13. PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSVOITOT JA -TAPPIOT

	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	525 114,39	1 491 797,14	114,39	797,14
Osakkeiden luovutusvoitot	0,00	21 260,29	0,00	21 260,29
Muut luovutusvoitot	0,00	413 884,63	0,00	729 335,68
<i>Luovutusvoitot yhteensä</i>	<i>525 114,39</i>	<i>1 926 942,06</i>	<i>114,39</i>	<i>393,11</i>
Muut toimintakulut				
Osakkeiden luovutustappiot	22 933,91	0,00	22 933,91	0,00
Muut luovutustappiot	0,00	23 689,61	0,00	0,00
<i>Luovutustappiot yhteensä</i>	<i>22 933,91</i>	<i>23 689,61</i>	<i>22 933,91</i>	<i>0,00</i>

14. SATUNNAISTEN TUOTTOJEN JA KULUJEN ERITTELY

-

15. OSINKOTUOTTOJEN JA PERUSPÄÄOMAN KORKOTUOTTOJEN ERITTELY

	Lempäälä	
	2023	2022
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä	0,00	0,00
Osinkotuotot muista yhteisöistä	269 933,13	289 426,65
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	0,00	114 413,97
<i>Yhteensä</i>	<i>269 933,13</i>	<i>403 840,62</i>

Liitetietoa korjattu vuoden 2022 osalta.

16. ERITTELY POISTOERON MUUTOKSISTA

	Lempäälä	
	2023	2022
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	-719 191,59	2 419 191,56
Suunnitelman mukaisten poistojen ja verotuspoistojen erotus (- tai +)	-912 950,08	-37 807,86
	-1 632	2 381
	141,67	383,70

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

17. KULUIKSI KIRJAAMATTOMAT MENOT JA PÄÄOMA-ALENNUKSET

-

18. ARVONKOROTUKSET

	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueiden arvonkorotukset	1 491,74	1 431,74	0,00	0,00

19. PYSYVIEN VASTAAVIEN ERITTELY

Aineettomat hyödykkeet

Lempäälä

Muut pitkävaikutteiset menot

Poistamaton hankintameno 1.1.	861 884,09
Tilikauden poisto	-643 640,52
<i>Poistamaton hankintameno 31.12.</i>	<i>218 243,57</i>
<i>Kirjanpitoarvo 31.12.</i>	<i>218 243,57</i>

Aineelliset hyödykkeet

Lempäälä

	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja kesk.eräiset hankinnat
Poistamaton hankintameno 1.1.	35 767 764,13	50 176 014,71	22 632 249,68	120 369,69	61 388,60	2 525 780,33 10 479 378,10
Lisäykset tilikauden aikana	1 254 537,12	802 265,86	3 984 320,28	0,00	0,00	0,00
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	-931 729,00	0,00	0,00	526 736,95
Vähennykset tilikauden aikana	-121 565,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	57 913,83	2 962 957,91	0,00	0,00	-3 020 871,74
Tilikauden poisto	0,00	-4 695 599,18	-4 674 886,58	-35 359,42	0,00	0,00
Arvonalennukset ja niiden palautukset	0,00	-27 168,53	0,00	0,00	0,00	0,00
Aktivoidut korkomenot						
<i>Poistamaton hankintameno 31.12.</i>	<i>36 900 735,39</i>	<i>46 313 426,69</i>	<i>23 972 912,29</i>	<i>85 010,27</i>	<i>61 388,60</i>	<i>10 511 023,64</i>
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Kirjanpitoarvo 31.12.</i>	<i>36 900 735,39</i>	<i>46 313 426,69</i>	<i>23 972 912,29</i>	<i>85 010,27</i>	<i>61 388,60</i>	<i>10 511 023,64</i>

Maa- ja vesialueet erittely

	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	1 072 153,31	1 334 630,15	494 388,00	372 538,88
	38 863	37 363	36 406	35 395
Muut maa- ja vesialueet	061,69	295,97	347,39	225,25
Arvonkorotukset	1 431,74	1 431,74	0,00	0,00
	39 936	38 699	36 900	35 767
<i>Maa- ja vesialueet yhteensä</i>	<i>646,73</i>	<i>357,86</i>	<i>735,39</i>	<i>764,13</i>

Sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

Lempäälä

	Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet omistusyhte- ys- yhteisöt	Kuntayhty- mä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
	26 256	1 051	337	9 078	41 176
Hankintameno 1.1.	288,10	620,04	005,91	878,42	308,24
Lisäykset	700 000,00	0,00	0,00	0,00	700 000,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	-76 491,94	-76 491,94
	26 956	1 051	337	9 002	41 799
<i>Hankintameno 31.12.</i>	<i>288,10</i>	<i>620,04</i>	<i>005,91</i>	<i>386,48</i>	<i>816,30</i>
Arvonlennukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotukset				0,00	0,00
	26 956	1 051	337	9 002	41 799
<i>Kirjanpitoarvo 31.12.</i>	<i>288,10</i>	<i>620,04</i>	<i>005,91</i>	<i>386,48</i>	<i>816,30</i>

Joukkovelkakirja-, muut laina ja muut saamiset

Lempäälä

	Saamiset konserniyhte- isöt	Saamiset kuntayhty- mät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	30 259 439,39	0,00	385 051,13	30 644 490,52
Lisäykset	12 338,40	0,00	0,00	12 338,40
Vähennykset	0,00	0,00	-5 000,00	-5 000,00
Hankintameno 31.12.	30 271 777,79	0,00	380 051,13	30 651 828,92
Arvonlennukset	0,00	0,00	0,00	0,00

Arvonkorotukset 0,00
Kirjanpitoarvo 31.12. 30 271 777,79 0,00 380 051,13 30 651 828,92
 20.–22. OMISTUKSET TYTÄRYHTEISÖISSÄ, KUNTAYHTYMISSÄ JA
 OSAKKUUSYHTEISÖISSÄ

Nimi	Y-tunnus	Kunnan omistus-osuus %	Konsernin omistus-osuus %	Kuntakonsernin		
				osuus omasta pääomasta (€)	osuus vieraasta pääomasta (€)	osuus tilikauden tuloksesta (€)
Tytäryhteisöt						
Lempäälän Lämpö Oy	0150718-8	100	100	3 736 289,66	6 950 773,38	660 271,18
Lempäälän Energia Oy	0150764-7		100	630 726,23	17 819	10 127,91
Lempäälän Vuokrakodit Oy	0512440-8	100	100	1 010 536,62	464,26	35 613
As Oy Lempäälän Himminnaapuri**	1599064-1		100	0,00	784,85	-180 214,96
As Oy Lempäälän Toimelantalo**	1821327-4		100	0,00	0,00	21,26
Lempäälän Kiinteistöhuolto ja -tekniikka LEKITEK Oy	0282724-7	87,2	100	430 417,16	0,00	18,93
Lempäälän Vesi Oy	3096224-3	100	100	8 916 875,85	1 118 180,47	4 986,52
Lempon Parkkikiinteistöt Oy (ent Lempon Parkki Oy)	2762349-4	100	100	4 921 614,32	41 900	-629 640,03
Lempon Parkki Oy	3141160-3		100	261 288,21	698,31	-412 822,71
Lempäälän Kehitys Oy	1558681-7	70	100	262 902,99	36 231,03	-129,57
Lempäälän Kuljun Koulutalo Oy	1904099-3	85,6	85,55	4 902 423,05	97 098,52	-74 640,11
Kiinteistö Oy Moision Teollisuustalo	0644841-2	100	100	229 793,04	14 952,78	-95 584,44
Koy Lempäälän Uimahalli	3216682-2	55	55	2 181 673,09	5 028,28	-2 037,32
					8 092 882,44	-10 020,95
Kuntayhtymät						
Pirkanmaan Liitto	0828308-4	3,43	3,43	52 632,49	94 851,74	-4 044,31
Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä	2014682-4	5,46	5,46	31 939,14	22 046,78	-2 136,26
Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä	0206289-7	4,21	4,21	418 825,30	91 809,48	8 899,63
Osakkuusyhteisöt						
Aleksinvirasto Oy	0357519-2	41,8	41,8	377 548,79	4 359,89	8 228,59
Asunto Oy Lemposrinne	0150840-4		34,04	232 610,87	32 240,78	2 018,71

Asunto Oy Lempäälän Makasiinipuisto	1471207-6		42,1	919 696,28	24 004,12	4 396,16
Kiinteistö Oy Kiiltohaka Kiinteistö Oy	0231529-2	50	50	100 552,00	30 933,65	19 010,19
Sääksjärven Liikekeskus	0530771-4	47,3	47,3	169 370,47	3 321,20	6 801,65
Lempäälän Jäähalli Oy	0862088-8	39,9	42,1	144 055,20	527 300,61	-2 089,19

** yhtiöt fuusioituneet Lempäälän Vuokratodit Oy:n kanssa 31.8.2023

23. SAAMISTEN ERITTELY

	Lempäälä			
	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	232 882,54	0,00	189 744,28
Lainasaamiset	150 800,00	6 020 484,71	174 000,00	4 638 751,37
<i>Yhteensä</i>	<i>150 800,00</i>	<i>6 253 448,82</i>	<i>174 000,00</i>	<i>4 828 495,65</i>
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	168,22	0,00	194,71
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	111 413,97
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>168,22</i>	<i>0,00</i>	<i>111 608,68</i>
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset	0,00	11 817,13	0,00	7 647,35
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>11 817,13</i>	<i>0,00</i>	<i>7 647,35</i>
Saamiset yhteensä	150 800,00	6 265 434,17	174 000,00	4 947 751,68

24. SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT

	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
Siirtyvät korot	41 960,07	666,81	41 180,06	0,00
Verosaamiset	5 670,60	0,00	0,00	0,00
Jaksotetut henkilöstökulut	36 572,74	178 416,69	26 308,73	102 269,53
Kelan korvaus työterveyshuollosta	259 960,00	0,00	259 960,00	730,50
Ennakkomenot	369 325,72	0,00	369 325,72	359 960,00
Valtion tuet ja avustukset	136 137,00	0,00	136 137,00	0,00

Muut tuet ja avustukset	72 455,87	516 038,09	72 455,87	413 156,13
Muut siirtosaamiset	89 737,03	828 479,37	0,00	0,00
Konsernin sisäiset muut siirtosaamiset	0,00	111 413,97		111 413,97
	1 011	1 635		
<i>Yhteensä</i>	<i>819,03</i>	<i>014,93</i>	<i>905 367,38</i>	<i>987 530,13</i>

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

25. OMAN PÄÄOMAN ERITTELY

	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	44 149	45 563	44 149	45 563
	951,98	142,54	951,98	142,54
Peruspääoma 31.12.	44 149	45 563	44 149	45 563
	951,98	142,54	951,98	142,54
Arvonkorotusrahasto 1.1.	1 431,74	11 066,00	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.	1 431,74	11 066,00	0,00	0,00
Rahastopääomat 1.1.	9 868,74	10 545,06	0,00	0,00
Siirrot rahastoon	0,00	7,76	0,00	0,00
Siirrot rahastosta	-239,77	-416,42	0,00	0,00
Rahastopääomat 31.12.	9 628,97	10 136,40	0,00	0,00
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto SVOP 1.1.	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot rahastoon	705 000,00	0,00	0,00	0,00
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto SVOP 31.1.	705 000,00	0,00	0,00	0,00
Rakennusrahasto 1.1.	702 848,51	702 848,51	0,00	0,00
Rakennusrahasto 31.12.	702 848,51	702 848,51	0,00	0,00
Muu oma rahasto 4 1.1.	1 507 200,07	1 507 200,07	0,00	0,00
Siirrot rahastosta	-705 000,00	0,00	0,00	0,00
Muu oma rahasto 4 31.12.	802 200,07	1 507 200,07	0,00	0,00
Muut omat rahastot yhteensä 31.12.	2 219 677,55	2 220 184,98	0,00	0,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	23 424	28 764	33 076	32 118
	584,71	999,27	877,84	759,95
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	0,00	-139 684,22	0,00	0,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	23 424	28 625	33 076	32 118
	584,71	315,05	877,84	759,95
Tilikauden yli-/alijäämä	4 542 954,01	-3 291 242,91	1 547 267,84	958 117,89
	74 338	73 135	78 774	78 640
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>599,98</i>	<i>020,53</i>	<i>097,66</i>	<i>020,38</i>

Edellisten tilikausien yli-/alijäämä ja tuloksenkäsittelyerät

	Lempäälä	
	2023	2022
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	33 076	32 118
Tilikauden yli-/alijäämä	877,84	759,95
Kertynyt poistoero 31.12.	1 547 267,84	958 117,89
Vapaaehtoiset varaukset 31.12.	2 843 893,69	1 930 943,61
<i>Kertynyt yli-/alijäämä ja tuloksenkäsittelyerät yhteensä</i>	13 300	12 580
	000,03	808,44
	50 768	46 649
	039,40	059,47

26. ERITTELY POISTOEROISTA

	Lempäälä	
	2023	2022
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	2 843	1 930
	893,69	943,61

27. PITKÄAIKAISET VELAT

	Lempäälä	
	2023	2022
Velat, jotka eräännyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	15 708	20 691
Lainat julkisyhteisöiltä	356,86	702,22
Lainat muilta luotonantajilta	0,00	0,00
	0,00	0,00
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	15 708	20 691
	356,86	702,22

28. JOUKKOVELKAKIRJALAINAT

	Lempäälä	
	2023	2022
Kuntarahoitus, sopimus 286831		5 500 000,00

Kuntarahoitus, sopimus 279171		14 500 000,00
OP, sopimus 143863	1 500 000,00	
Kuntarahoitus, sopimus 331132	1 500 000,00	
Kuntarahoitus, sopimus 332176	20 500 000,00	
	23 500 000,00	20 000 000,00
<i>Joukkovelkakirjalainat yhteensä</i>	<i>000,00</i>	<i>000,00</i>

29. PAKOLLISET VARAUKSET

	Konserni	
	2023	2022
Muut pakolliset varaukset		
Potilasvahinkovakuutusmaksu	0,00	785 001,46
Muut pakolliset varaukset	0,00	1 882,23
<i>Muut pakolliset varaukset yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>786 883,69</i>

30. VIERAS PÄÄOMA

	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Lainat	0,00	3 580 445,91	0,00	6 444 114,12
Ostovelat	0,00	792 678,23	0,00	706 904,99
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>4 373 124,14</i>	<i>0,00</i>	<i>7 151 019,11</i>
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	0,00	0,00	2 644 963,60
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	434 727,06
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>3 079 690,66</i>
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	5 645,00	0,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>5 645,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>

31. TILILIMIITTI

-

32. MUIDEN VELKOJEN ERITTELY

	Konserni	
	2023	2022
Muut velat		
	5 687	5 500
Liittymismaksut	067,64	612,10
Muut velat	8 073,69	24 379,89
	5 695	5 524
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>141,33</i>	<i>991,99</i>

33. SIIRTOVELKOIHIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT

	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
	6 716	12 250	5 774	
Jaksotetut henkilöstökulut	297,75	483,75	009,07	8 942 573,44
Korkojaksotukset	956 404,52	534 500,63	346 552,33	174 576,15
Tuloennakot	924 076,30	2 720 994,21	903 503,53	2 082 108,96
Muut siirtovelat	781 060,40	829 493,59	503 725,79	827 310,66
	9 377	16 335	7 527	12 026
<i>Yhteensä</i>	<i>838,97</i>	<i>472,18</i>	<i>790,72</i>	<i>569,21</i>

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

34. KIINNITYKSET, PANTTAUKSET TAI MUUT OMAISUUSVELKOJEN VAKUUDET

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin

	Konserni	
	2023	2022
	14 524	15 730
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	988,06	064,83
	29 083	35 870
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	134,98	140,92
	29 083	35 870
<i>Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä</i>	<i>134,98</i>	<i>140,92</i>

35.–37. VAKUUDET JA TAKAUKSET

	Konserni	
	2023	2022
Omasta puolesta annetut vakuudet		

Kiinteistökiinnitykset	0,00	44 162,04
Muut	0,00	5 586,73
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>49 748,77</i>

38. VUOKRAVASTUUT

	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
Toimitilojen vuokravastuut	38 975 898,20	38 744 305,73	38 920 255,51	34 264 653,98
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	3 662 403,97	4 535 615,25	3 597 835,83	4 318 385,45
Maa-aluiden vuokravastuut	826 531,20	0,00	0,00	0,00
Muut vuokravastuut	2 658 384,29	1 906 411,95	7 307,14	0,00
Vuokravastuut yhteensä	46 123 217,66	45 186 332,93	42 525 398,48	38 583 039,43
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	4 144 210,76	4 385 523,94	3 884 570,25	3 544 317,79
- siitä kuntakonsernin sisäiset vuokravastuut	831 961,20	0,00	0,00	0,00
Leasingvastuut yhteensä	17 416,32	22 101,62	0,00	0,00
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	6 605,74	5 765,64	0,00	0,00
Yhteensä	46 140 633,98	45 208 434,55	42 525 398,48	38 583 039,43

39.–40. VASTUUSITOUMUKSET

Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Lempäälä	
	2023	2022	2023	2022
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			0,00	0,00
Jäljellä oleva pääoma			57 197	60 755
			415,41	582,75
Takaukset osakkuusyhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	0,00	0,00	0,00	0,00
Jäljellä oleva pääoma	730 833,70	158,22	733 833,70	958 158,22

Muut kunnan antamat vastuusitoumukset ja vastuut

	Lempäälä	
	2023	2022
Tavasea koskeva omavelkainen takaus Tampereen kaupungille	138 470	138 470
Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy koskeva omavelkainen takaus Tampereen kaupungille (KV 18.4.2018)	22 041 000	22 041 000
Kunnan osuus Kuntien takauskeskuksen takausvastuista	203 911 483	182 936 419
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta	162 318	105 789
Kunnan takaamat lainat muille yhteisöille	9 619 500	10 890 183

41. MUUT KUNTAA KOSKEVAT TASEEN ULKOPUOLISET JÄRJESTELYT

Maankäyttösopimusten velvoitteet 2022

Yksityisten maanomistajien kanssa tehtyihin seuraaviin maankäyttösopimukseen sisältyy kunnan tehtäviksi tulevia kunnallistekniikan rakentamisvelvoitteita (tilanne 31.12.2023):

- Hiiroksentien asemakaavan muutosalueen (kaavanumero 4044) kunnallistekniikan rakentamisesta on sovittu alueen maanomistajien kanssa vuonna 2019, että jalankululle ja polkupyöräilylle varattu tie/katu suunnitellaan ja rakennetaan 12 kuukauden kuluessa asemakaavan lainvoimaistumisesta, mikäli alueen tonttien rakentaminen on alkanut.

Asemakaavan muutos vahvistunut 16.6.2021. Hulevesiviemäriverkostoa on rakennettu vuoden 2022 aikana. Hiiroksentiellä on tehty Kenttätie ja Hiiroksentie Hiiroksenkujan risteykseen asti. Hiiroksentien loppuosa odottaa kerrostalotontin rakentumista. Rakennuslupa on ollut hallinto-oikeudessa jo yli vuoden; Tahtotila on edelleen rakentaa tontille.

- Linnajärventien itäosan asemakaavan muutosalueen (kaavanumero 10049) kunnallistekniikan rakentamisesta on sovittu alueen maanomistajien kanssa vuonna 2021, että kadut ja muu kunnallistekniikka suunnitellaan ja rakennetaan 36 kuukauden kuluessa asemakaavan lainvoimaistumisesta, mikäli alueen tonttien rakentaminen on alkanut.

Asemakaavan muutos vahvistunut 5.10.2022. Infrasuunnittelu on käynnissä katujen ja kunnallistekniikan osalta. Rakentaminen tapahtuu vuosien 2024–2025 aikana. Linnajärventie ja Harjastie saneerataan tänä vuonna ja hanke on kilpailutuksessa. Saneeraus toteutetaan Rutaperäntien risteyksestä ratasillalle saakka. Tapsantie, Tapsankuja, Rutaperäntie, Rutaperänkuja ja Onnelanraitti saneerataan vuonna 2025.

- Asemakorttelin asemakaavan muutosalueen (kaavanumero 4042) kunnallistekniikan rakentamisesta on sovittu alueen maanomistajan kanssa vuonna 2021, että jalankululle varattu katu (Mainiemenkuja) suunnitellaan ja rakennetaan 12 kuukauden kuluessa asemakaavan lainvoimaistumisesta, mikäli asemakaava-alueen korttelien 34 ja 35 rakentaminen tätä edellyttää.

Asemakaavan muutos vahvistunut 11.8.2021. Mainiemenkuja on rakennettu kantavan kerroksen yläpintaan saakka. Kivityöt odottavat korttelin rakentumista. Jalankululle varattu katu rakennetaan aikaisintaan vuonna 2024, kun korttelien 34/35 rakentaminen sitä edellyttää.

Muut sopimusvastuut

Kunta on tehnyt palvelusopimuksen (2019) talous- ja palkanlaskentapalveluiden tuottamisesta Sarastia Oy:n (in house) kanssa. Palvelusopimus on astunut voimaan 1.1.2020 alkaen.

Järjestelyjen tarkoitus

	Konserni	
	2023	2022
Sopimusvastuut		
Arvonlisäveron palautusvastuu	295 041,04	416 650,45

Johdannaissopimukset

Lempäälän kunnan lainasalkkusuojaus ja siihen liittyvät johdannaissopimukset on alun perin toteutettu keväällä 2015 tehdyn lainasalkun analyysin pohjalta. Suojausta oli tarpeen päivittää, sillä kunnan investointiohjelmaa rahoitetaan aiempaa enemmän vieraalla pääomalla ja toisaalta kohonneen markkinakorkotason vaikutus näkyy aiempaa selvemmin talouden ennusteissa.

Lisäksi lainasalkkuun kohdistuu tulevinakin vuosina merkittävä uudelleenrahoitustarve. Suojausstrategialla portfoliosuojataan lainasalkkua, jonka nykyinen ja tuleva velkamäärä on todennettavissa tilinpäätöksistä, taloussuunnitelmasta ja kuntastrategiasta.

Suojausaste kohoaa aluksi liki 80 %:iin ja suojausaste laskee noin 50 %:iin vuonna 2027. Suojaukset ovat voimassa vuoteen 2047 asti. Suojausasteen nosto pystyttiin toteuttamaan järkevään korkotasoon hyödyntämällä vanhojen sopimusten positiivista markkina-arvoa.

Alla eritellyt, suojausstrategian mukaiset kynnykselliset koronvaihtosopimukset ovat luonteeltaan suojaavia:

- a) niiden tarkoitus on suojata kunnan nykyistä ja tulevaa vaihtuvakorkoista lainasalkkua markkinakorkotason nousulta,
- b) korkotason noustessa sopimuksista maksetaan aina markkinakorkotaso matalampaa korkoa,
- c) korkotason noustessa sopimusten positiivinen markkina-arvo kasvaa,
- d) sopimukset kumoavat kokonaan tai osittain korkojen nousun aiheuttaman korkokulujen kasvamisen,

e) sopimukset voidaan aina muokata tavallisiksi koronvaihtosopimuksiksi ja markkina-arvo on tällöin aina positiivinen.

JOHDANNAISSOPIMUKSET				
	Lempäälän kuntakonserni		Lempäälän kunta	
	2023	2022	2023	2022
Järjestelyn tarkoitus	Käypä arvo	Käypä arvo	Käypä arvo	Käypä arvo
1 Pohjola Pankki Oy, aiempi pääsuoja LEMPAALA1, 30 milj. €:n (bullet) kynnyksellinen koronvaihtosopimus on korotettu pääomaltaan 60 milj. €:oon päivitetyllä sopimuksella LEMPAALA4. Pääoma alenee taloussuunnitelmakauden 2024-2026 jälkeen 50 milj. €:oon, josta se lähtee tasalyhennyksin alenemaan tasoon 40 milj. €:oon, kunnes sopimus päättyy vuonna 2048. Ohessa päivitetyn sopimuksen tiedot ja suluissa korvatus sopimuksen tiedot. Sopimus on tehty kiinteään 2,095 % korkotasoon (1,6 %) siten, että kynnyskatto on 4,25 % (4 %). 3 kk euribor-viitekoron noustessa yli 4,25 %:n sopimus on yhä suojaava, koska maksettava korkotaso on sovittu vaihtuvaa korkoa alemmaksi (viitekorko - 1 %). Herkkyys; korkokäyrän nousu +1 %:lla = n. 4,9 milj. €.	-2 644 086	503 557	-2 644 086	503 557
2 Pohjola Pankki Oy, sopimusnimi LEMPAALA2, pääomaltaan 5 milj. € kynnyksellinen koronvaihtosopimus on päivitetty sopimuksella LEMPAALA5 voimassaoloajan, kynnyskaton ja kiinteän korkotason osalta vuonna 2023. Ohessa päivitetyn sopimuksen tiedot ja suluissa korvatus sopimuksen tiedot. LEMPAALA5 on voimassa 15.5.2023 - 15.11.2045 (15.2.2024 - 15.2.2046). Sopimus on tehty kiinteään 0,84 % korkotasoon (0,93 %) siten, että kynnyskatto on 4,25 % (5 %). 6 kk euribor-viitekoron (3 kk euribor) noustessa yli 4,25 %:n sopimus on yhä suojaava, koska maksettava korkotaso on sovittu vaihtuvaa korkoa alemmaksi (viitekorko - 1 %). Herkkyys; korkokäyrän nousu +1 %:lla = vajaat 0,3 milj. €.	640 966	561 616	640 966	561 616
3 Pohjola Pankki Oy, sopimusnimi LEMPAALA3 on tehty suojaamaan kunnan koko lainasalkun korkoriskiä pitkällä aikavälillä. Pääomaltaan 5 milj. € kynnyksellinen koronvaihtosopimus on päivitetty sopimuksella LEMPAALA6 voimassaoloajan, kynnyskaton ja kiinteän korkotason osalta vuonna 2023. Ohessa päivitetyn sopimuksen tiedot ja suluissa korvatus sopimuksen tiedot. LEMPAALA6 on voimassa 21.6.2023 - 21.12.2045 (21.3.2024 - 21.3.2046). Sopimus on tehty kiinteään 0,88 % korkotasoon (0,97 %) siten, että kynnyskatto on 4,25 % (5 %). 6 kk euribor-viitekoron (3 kk euribor) noustessa yli 4,25 %:n	595 778	525 164	595 778	525 164

sopimus on yhä suojaava, koska maksettava korkotaso on sovittu vaihtuvaa korkoa alemmaksi (viitekorko - 1 %). Herkkyys; korkokäyrän nousu +1 %:lla = vajaat 0,3 milj. €.

4 Pohjola Pankki Oy, sopimus nro 403 014 on optio koronvaihtosopimukseen. Lempäälän kunta on myynyt swaption, jonka avulla on vuonna 2015 purettu kolme Pohjola Pankin kanssa v.2012 tehtyä koronvaihtosopimusta ilman välitöntä kassavirtavaikutusta. Toimenpiteellä kunta alensi lainasalkun korkokustannuksia. Sopimuksen pääoma on 10 milj. euroa ja pankilla on oikeus toteuttaa 3 kk euriboria vastaan koronvaihtosopimus ajalle 26.6.2025 - 26.6.2045 kiinteään korkotasoon 0,7 %. Sopimuksessa on molemmin puolinen ennenaikaisen päättymisen erityisehto, jossa joko pankki tai kunta päättää ennenaikaisesta sopimuksen päättämisestä vuonna 2025 ja aina 5 vuoden välein tästä eteenpäin. Mikäli sopimus toteutuu alkaen 26.6.2025, se on tavallinen suojaava koronvaihtosopimus, jonka toteutustaso on huomattavasti alle teko- ja nykyhetken markkinatasojen. Mikäli sopimus ei toteudu, on sen markkina-arvo eräpäivänä 0 € ja se eräännyy arvottomana. Herkkyys; korkokäyrän nousu +1 %:lla = n. 42 000 €.	59 810	-158 158	59 810	-158 158
5 Pirkanmaan Sairaanhoidopiiri ky:n korkosuojausten johdannaissopimuksista esitetään vain historiatieto 31.12.2022, jolloin sopimuksen nimellisarvo oli 4 131 759 €	0	717 090		
6 Kuntarahoitus Oyj, sopimus nro 32076, Lempäälän Energia Oy:n investointilainan alenevaan pääomaan vuoteen 2027 asti kytketty koronvaihtosopimus, jolla on suojauduttu markkinakoron nousua vastaan, kiinteä korko 1,642 %. Sopimuksen pääomasaldo 31.12.2023 on 724 144 €.	13 259	28 155		

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

42. HENKILÖSTÖN LUKUMÄÄRÄ 31.12.

	Lempäälä	
	2023	2022
Kunnanhallitus	78	145
Yhteisölautakunta	43	
Hyvinvointilautakunta	0	493
Kasvatus- ja opetuslautakunta	838	826
Yhdyskuntalautakunta	50	44

Yhteensä 1 009 1 508

	2023	2022
Kunnanhallitus		
Elinvoimapalvelut	37	
Hallintoprosessi	25	26
Henkilöstöprosessi	10	55
Talousprosessi	6	64
Yhteisölautakunta		112
Yhteisöpalvelun palvelualueen hallinto ja alueelliset palvelut	7	
Liikuntapalvelut	3	
Kirjastopalvelut	18	
Kulttuuripalvelut	4	
Nuorisopalvelut	11	
Hyvinvointilautakunta		
Hyvinvoinnin palvelualueen hallinto		48
Terveyspalvelut		180
Vanhus ja vammaispalvelut		199
Perhe- ja sosiaalipalvelut		66
Kasvatus- ja opetuslautakunta		
Hallinto ja alueelliset palvelut, kasvatus ja opetus	132	58
Osake toimintamalli	4	4
Opetuspalvelut	382	377
Varhaiskasvatuspalvelut	273	275
Ruokapalvelut	47	
Yhdyskuntalautakunta/Yhdyskunnan palvelualue		
Yhdyskunnan palvelualueen hallinto ja seudulliset palvelut	3	2
Tilat ja rakennuttaminen	8	8
Tontti- ja mittauspalvelut	10	
Infrapalvelut	9	17
Maankäytön suunnittelu	10	7
Rakennus- ja ympäristövalvonta	10	10
Henkilöstö yhteensä 31.12.	1009	1508

* Organisaatiomuutosten ja hyvinvointialueelle siirron vuoksi luvut eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia vuoteen 2022 verrattuna.

43. HENKILÖSTÖKULUT

	Lempäälä	
	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	47 613	66 732
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	176,86	443,78
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<i>47 613</i>	<i>66 732</i>
	<i>176,86</i>	<i>443,78</i>

44. LUOTTAMUSHENKILÖN PALKKIESTA PERITYT JA TILITETYT LUOTTAMUSHENKILÖMAKSUT

	Lempäälä	
	2023	2022
Keskustan Lempäälän kunnallisjärjestö ry	6 576,00	8 524,87
	14	14
Kokoomuksen Lempäälän kunnallisjärjestö ry	741,74	571,42
Lempäälän Perussuomalaiset ry	4 996,40	5 755,93
	10	10
Lempäälän Sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö ry	302,83	887,50
Lempäälän Vihreät ry	3 589,53	4 436,44
Suomen Kristillisdemokraattien Lempäälän paikallisosasto	3 572,90	3 875,35
Vasemmistoliiton Lempäälän kunnallisjärjestö ry	1 901,89	2 297,25
	45	50
<i>Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä</i>	<i>681,29</i>	<i>348,76</i>

45. TILINTARKASTAJAN PALKKIOT

	Lempäälä	
	2023	2022
BDO Audiator Oy		
Tilintarkastus	35 465,68	25 192,98
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	2 674,17	3 098,00
Muut palvelut	250,00	3 535,10
<i>Palkkiot yhteensä</i>	<i>38 389,85</i>	<i>31 826,08</i>

46. INTRESSITAHOJEN VÄLISET OLENNAISET JA EI-TAVANOMAISET LIIKETOIMET

Kunnan ja sen konserniyhtiöiden väliset liiketoimet

Lempäälän Vesi Oy:

Vuoden 2019 tilinpäätöksen yhteydessä toteutettiin vesiliikelaitoksen liiketoimintakauppa ja Lempäälän Vesi Oy aloitti liiketoimintansa vuonna 2020. Yhtiön perustamistoimien yhteydessä osa liiketoimintakaupan kauppahinnasta jäi Lempäälän Vesi Oy:n vastattavaksi ns. perustamislainojen (2) takaisinmaksuvastuuna. Lempäälän kunnalle tapahtuva lainojen takaisinmaksujen aikataulut on sopeutettu yhtiön liiketoimintasuunnitelmaan. Velan ehtoja voidaan muuttaa 3 vuoden välein velallisen ja Lempäälän kunnan välisellä sopimuksella.

Alkuperäinen perustamislaina nro 1: pääoma 15,0 milj. €, ilman vuosilyhennyksiä oleva 10 vuoden ns. bullet-laina, korko 1,05 %. Laina-ajan jälkeen osapuolet sopivat neuvottelevat jatkorahoituksen muodon ja tekevät sitä koskevan rahoitussopimuksen.

- Kunnanhallituksen päätöksellä 09.10.2023 §238 velan ehtoja on muutettu siten, että lainan lyhennys vuosina 2024-2025 on 100 000 euroa/vuosi, vuonna 2026 205 000 euroa / vuosi ja vuodesta 2027 lukien lainapääomaa lyhennetään tasalyhennyksin laina-ajan loppuun vuoteen 2058 asti. Lisäksi perustamislainasta perittävä korko on 2 % 1.1.2024 lukien.

Perustamislaina nro 2: pääoma 14.863.739 €, laina-aika 31.12.2019 - 30.06.2058, tasalyhennykset 6 kk välein 1.1.2024 lukien, korko 1,05 %. Velan ehtoja voidaan muuttaa 3 vuoden välein velallisen ja Lempäälän kunnan välisellä sopimuksella.

- Kunnanhallituksen päätöksellä 09.10.2023 §238 velan ehtoja on muutettu siten, että perustamislainasta perittävä korko on 2 % 1.1.2024 lukien

Lempäälän Vuokrakodit Oy:

Kunta on myöntänyt 100 % tytäryhtiön Lempäälän Vuokrakodit Oy:n omistamalle As Oy Kurjenjalalle (vuonna 1991) ja As Oy Tuiskunkartanolle (vuonna 1993) pitkäaikaiset lainat. Lyhennykset on sovittu tapahtuvaksi 2 vuodessa yhtiöiden saamien valtion asuntolainojen takaisinmaksujen jälkeen. Lainojen pääomat ovat 71 916,32 € ja 41 930,09 €. As Oy Kurjenjalan lainan takaisinmaksun 1. erä on joulukuussa 2024 ja As Oy Tuiskunkartanon lainan takaisinmaksun 1. erä on joulukuussa 2025.

Lempäälän Kiinteistöhuolto ja -tekniikka LEKITEK Oy:

Kunta on yhdessä Lempäälän Kiinteistöhuolto ja -tekniikka LEKITEK Oy:n kanssa laatinut joulukuussa 2020 edelleen voimassa olevan palvelusopimuksen (alkaen 1.1.2021) siivous-, kiinteistöhuolto-, viher- ja liikuntapaikkapalveluiden sekä laitos- ja välinehuollon palveluiden osalta. Laitos- ja välinehuollon osuus ko. sopimuksesta on päättynyt hyvinvointialueuudistuksen myötä.

Lempäälän Kehitys Oy:

Kunta on laatinut Lempäälän Kehitys Oy:n kanssa joulukuussa 2022 elinkeinopalveluja koskevan palvelusopimuksen 1.1.-31.12.2023 väliseksi ajaksi. Sopimus on hyväksytty elinvoimajaostossa.

Kunnan ja sen osakkuusyhteisöjen väliset liiketoimet

Lempäälän Jäähalli Oy:

Kunta on myöntänyt osakkeidensa omistamalleen Lempäälän Jäähalli Oy:lle 283 000 € lainan, jonka pääoma 31.12.2023 on 260 000 €. Lainan korko on euribor 12 kk + 1,0 %. Lisäksi kunta on myöntänyt yhtiön investointeihin otetuille rahalaitoslainoille omavelkaisen takauksen. Taattujen lainojen enimmäispääomaksi on päätöksellä rajattu 1 308 053,72 € ja takauspäätös edellyttää lainakannan osittaista korkosuojausta. Takauksen vastavakuutena on yhtiön kiinnittämät pantti- ja haltijavelkakirjat. Sekä takaus- että lainapäätös ovat tehty ennen kuntalain 2015 voimaantuloa.

Liiketoimet muiden intressitahojen kanssa (kunnanjohtaja, kunnanhallituksen jäsenet ja varajäsenet, kunnan muiden toimielinten puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat sekä johtavat viranhaltijat)

Muiden intressitahojen kanssa ei ole ollut olennaisia, tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

ERITYTTÄMISVAADE

Eriyttämistä on tarkasteltu teettämällä asiasta erillinen selvitys vuonna 2022. Selvityksen perusteella eriyttämistä vaatii tilojen vuokraustoiminta ja mahdollisesti myös liikuntatoiminnan osalta kuntosalitoiminta, liikuntasalit- ja hallit. Erittely laskelmaan vaadittavien toimintakulujen osalta nykytiedoin on vielä kesken, sillä mm. liikuntalain mukainen tilojen ja palvelujen tarjonta ja myynti alueen yhdistyksille edellyttää tarkempaa selvittämistä.

ALLEKIRJOITUKSET

Tilinpäätöksen allekirjoitus
Lempäälässä 25.3.2024
Lempäälän kunnanhallitus

Päivänen Maria

Aspila Riina

Niemi Veijo

Huhtala Anita

Huhtala Pasi

Hämäläinen Totti

Korkatti Mika

Kuisla Johanna

Rajamäki Minna

Virtanen Kari

Österberg Pauliina

Heidi Rämö
Kunnanjohtaja

Tilintarkastajan tilinpäätösmerkintä
Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus
Lempäälässä ___pnä ___kuuta 2024

LUETTELOT JA SELVITYKSET

KIRJANPITOKIRJAT

Tasekirja
Tase-erittelyt
Pääkirja
Päiväkirja

APUKIRJAT

Myyntireskontra
Ostoreskontra
Käyttöomaisuus
Konsernikirjanpito

TOSITELAJIT

Kirjanpito
193AS21
AKT
ALV
KPA
0
52
53
170
130
120

TAPAHTUMA

Alkusaldot
Aktivoinnit
Alv-maksuajo
Kirjanpitotapahtuman palautustapahtuma
Ceepos kp -liittymä
Jamix kp -liittymä
Haahtela kp -liittymä
Muistiotositteet Excelistä
Palkkatositteet
Pankkitositteet

Myyntireskontra

HYV
377
31
34
10–71
32
31

Hyvitysten palautus
Korkolaskutosite
Asiakkaan manuaaliset kohdistukset
Asiakkaan manuaaliset suoritukset
Laskulajit 10–71
Perintä toimeksiantoliittymä
Perintätoimiston suoritukset
Asiakkaan viitemaksut

Ostoreskontra

200

Ostolaskut Rondo

SÄILYTYSTAPA

Sidottu kirja
Sähköinen arkistointi
Sähköinen arkistointi
Sähköinen arkistointi

SÄILYTYSTAPA

Sähköinen arkistointi
Sähköinen arkistointi
Sähköinen arkistointi
Sähköinen arkistointi

SÄILYTYSTAPA

Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköinen arkistointi
Sähköinen arkistointi
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköinen arkistointi
Sähköinen arkistointi
Sähköinen arkistointi

Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköinen arkistointi

Sähköinen arkistointi

21	Ostoreskontramaksut	Sähköisessä järjestelmässä
Käyttöomaisuus KOM	Käyttöomaisuustapahtumat	Sähköisessä järjestelmässä
Kirjanpitokirjat		
Pääkirja	Sähköinen arkistointi ja tuloste	10 v
Päiväkirja	Sähköinen arkistointi ja tuloste	10 v
Tasekirja	Sidottu	Pysyvästi
Tase-erittelyt	Sähköinen arkistointi	10 v